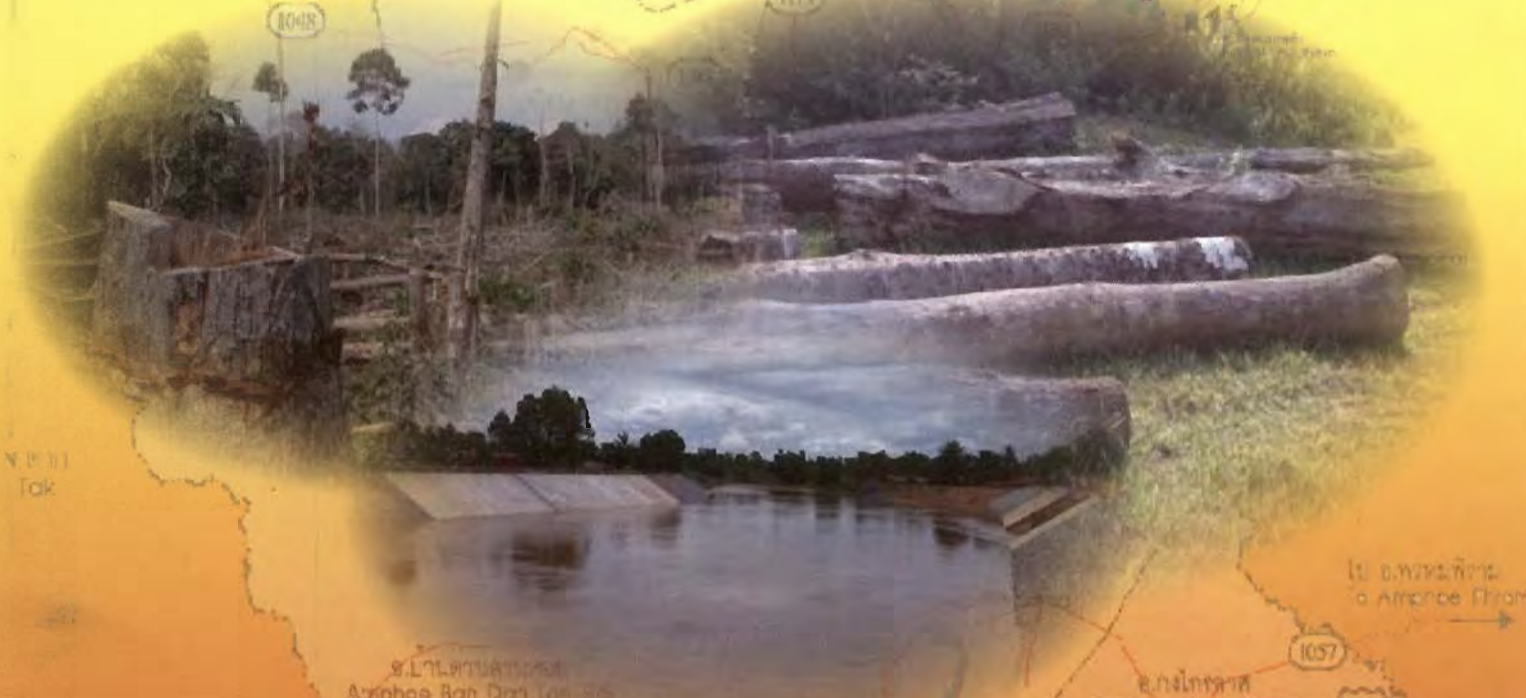

รายงานการพิจารณาศึกษา
ของคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาค้นพื้นที่การเกษตร
และชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

การแก้ไขปัญหาค้นภัย
และภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม
โดยสร้างแหล่งน้ำต้นทุน "แก่งเสือเต้น" ?

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
สำนักงานกรรมการ ๓

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา โทร. ๐ ๒๕๓๑ ๙๑๖๔ - ๕

ที่ สว (กมธ๑) ๐๐๐๙/ว(ร ๒) วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคณะกรรมการเกษตรและชุมชนที่ประสภภัยธรรมชาติ

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันศุกร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติเรื่อง ขอเสนอญัตติตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาทางการเกษตรและชุมชนที่ประสภภัยในพื้นที่ประสภภัยธรรมชาติ ซึ่งนายชลิต แก้วจินดา กับคณะ เป็นผู้เสนอ และที่ประชุมได้เห็นชอบให้แก้ไขชื่อญัตติตั้งกล่าวเป็นว่า "ญัตติเรื่อง ขอเสนอญัตติตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาคณะกรรมการเกษตรและชุมชนที่ประสภภัยธรรมชาติ" และมีมติตั้งกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๘ ประกอบด้วย

๑. นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	๒. นายชลิต แก้วจินดา
๓. นายตวง อันทะไชย	๔. นายณอม ส่งเสริม
๕. นายนิสิต จันทร์สมวงศ์	๖. นายประวัตติ ทองสมบุรณ์
๗. นายประเสริฐ ชิตพงศ์	๘. นายพิภพ อิศรางกูร ณ อยุธยา
๙. นายภัทร คำพิทักษ์	๑๐. นายมงคล ศรีคำแหง
๑๑. นายรุสดี บินหะยีสะมะแอ	๑๒. นายวิชิต พัฒนโกศัย
๑๓. นายวีรติ พาณิชย์พงษ์	๑๔. นางสมพร จูมัน
๑๕. นายสุพจน์ เลียดประดม	๑๖. นายสุพัตร วัฒนุ
๑๗. นายสุรเดช จิรฐิติเจริญ	๑๘. พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง
๑๙. นางสุอำภา คชไกร	๒๐. นายโสภณ ศรีมาเหล็ก
๒๑. นายอนันต์ วรธิตพงศ์	

โดยกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ ต่อมาคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ขอขยายเวลาการศึกษาออกไปอีก ๒ ครั้ง ครั้งที่หนึ่งที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันศุกร์ที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๒ ที่ประชุมมีมติให้ขยายเวลาการศึกษาออกไปอีก ๒๕๐ วัน นับแต่วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๒ และครั้งที่สอง ประธานวุฒิสภาได้พิจารณาอนุญาตให้ขยายเวลาการศึกษาออกไปอีก ๑๕๐ วัน นับแต่วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๓ ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙๗

อนึ่ง นายฉัตรชัย พรหมเลิศ นายนิสิต จันทร์สมวงศ์ และนายภัทร คำพิทักษ์ ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการวิสามัญฯ เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งนายกระหิ่ม ศานต์ตระกูล นายมนตรี ณะชัยวิบูลวัฒน์ และนายยุทธ ลิมป์ศิริระ เป็นกรรมการวิสามัญฯ แทนตำแหน่งที่ว่าง ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐๐

บัดนี้ ...

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญ ได้พิจารณาศึกษาในประเด็น เรื่อง “การแก้ไขปัญหาคอทกภัย และภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม” เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อได้โปรดนำเสนอที่ประชุมวุฒิสภา พิจารณาต่อไป

(ลงชื่อ) ชลิต แก้วจินดา

(นายชลิต แก้วจินดา)

ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญศึกษามตรการป้องกัน
และแก้ไขปัญหพื้นที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นายวันนพ ศรีประภากรณ์)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๑

สำนักกรรมาธิการ ๑

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

สำนักกรรมาธิการ ๑

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ๑

โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๖๕ โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๑๔๕ - ๖

โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๕๘๘๕ - ๗ (ศูนย์ประสานงานข้อมูลด้านกรรมาธิการ)

เว็บไซต์ <http://www.senate.go.th>

ชาญ/พิมพ์

วันนพ, ชาญ/ทาน

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง "การแก้ไขปัญหาคอขวดและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม"

ของ

คณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำที่การเกษตร
และชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

ตามที่ที่ประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สมัยสามัญทั่วไป) วันศุกร์ที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ได้พิจารณาญัตติ เรื่อง ขอเสนอญัตติตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ ซึ่งนายชลิต แก้วจันดา กับคณะ เป็นผู้เสนอ และมีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญชั้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๓๘ โดยกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วันนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติ ต่อมาคณะกรรมการวิสามัญฯ ขอย้ายเวลาออกไปอีกครั้งแรก ๒๕๐ วัน (นับแต่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๒ - ๑ มกราคม ๒๕๕๓) และครั้งที่สอง ๑๕๐ วัน (นับแต่ ๒ มกราคม ๒๕๕๓ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓) ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๙๗ โดยคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้พิจารณาศึกษาในประเด็นเรื่อง "การแก้ไขปัญหาคอขวดและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม" ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญฯ

บัดนี้ คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวเสร็จแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาต่อวุฒิสภา ดังนี้

๑. ที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้มีมติเลือกตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑. นายชลิต แก้วจันดา	ประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ
๒. รศ.ประเสริฐ ชิตพงศ์	รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง
๓. นายตวง อันทะไชย	รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สอง
๔. นายสุพจน์ เลียดประดม	รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สาม
๕. นายถนอม ส่งเสริม	รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สี่
๖. นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่ห้า
๗. นายสุรเดช จิรจิตติเจริญ	เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ
๘. นายอนันต์ วรดิพิพงศ์	รองเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง
๙. นางสุอำภา คชไกร	รองเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สอง
๑๐. นางสมพร จูมัน	รองเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สาม
๑๑. นายนิสิต จันทร์สมวงศ์	รองเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สี่
๑๒. นายสุพัตร วัฒนยู	รองเลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่ห้า
๑๓. นายมงคล ศรีคำแหง	โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ
๑๔. นายประวัตติ ทองสมบูรณ์	โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ

(ข)

๑๕. นายโสภณ ศรีมาเหล็ก	โฆษกคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ
๑๖. นายรุสดี บินหะยีสะมะแอ	โฆษกคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ
๑๗. นายภัทร คำพิทักษ์	โฆษกคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ
๑๘. พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ
๑๙. ศาตราจารย์ วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ และประธานการศึกษาวิจัยพื้นที่การเกษตรและชุมชน
๒๐. นายพิภพ อิศรางกูร ณ อยุธยา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ
๒๑. นายวิชิต พัฒนโกศัย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ

ต่อมา นายฉัตรชัย พรหมเลิศ นายนิสิต จันทร์สมวงศ์ และนายภัทร คำพิทักษ์ ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการวิสามัญฯ เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ และในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งนายกระหิ่ม ศานต์ตระกูล นายมนตรี ชนะชัยวิบูลย์วัฒน์ และนายยุทธ ลิมป์ศิระ เป็นกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไข ปัญหาพื้นที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ แทนตำแหน่งที่ว่าง ตามนัยแห่งข้อบังคับการประชุม วุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐๐

๒. การดำเนินการของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ

๒.๑ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ ประกอบด้วยที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการวิสามัญฯ และคณะอนุกรรมการวิสามัญฯ ดังนี้

ที่ปรึกษา

๑. นายวิชิต พัฒนโกศัย ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายสุรศักดิ์ เหมาะประสิทธิ์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

๑. ศ.วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์ ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง รองประธานคณะอนุกรรมการคนหนึ่ง
๓. นายโสภณ ศรีมาเหล็ก รองประธานคณะอนุกรรมการคนที่สอง
๔. นางสุอำภา คชไกร อนุกรรมการ
๕. นายรอยล จิตรดอน อนุกรรมการ
๖. รศ.ชัยยุทธ ชินณะราศรี อนุกรรมการ
๗. ผศ.ทศวัลย์ คัมภีระพันธ์ อนุกรรมการ
๘. นายสุภาพร มงคลดาว อนุกรรมการ
๙. นายยุทธนา วานิชอังกูร อนุกรรมการ
๑๐. นายสุพัตร วัฒนยู อนุกรรมการและเลขานุการ

(ค)

๑.๒ ผู้ที่คณะอนุกรรมการเชิญมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น ประกอบการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ คือ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมชลประทาน

๑. นายมนตรี ตันตระกุล	วิศวกรใหญ่ที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมโยธา
๒. นายวิเชียร อนุตรโสทธิ	วิศวกรใหญ่ด้านสำรวจและออกแบบ
๓. นายกิจจา ตรีเนตร	วิศวกรผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมโยธา
๔. นายชูลิต วัชรสินธุ์	ที่ปรึกษากรมชลประทาน
๕. นายประสงค์ เสียงโชคอยู่	ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ ๓
๖. นายณรงค์ มีพยุง	ผู้อำนวยการส่วนจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา
๗. นายบรรดิษฐ์ อินตะ	ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพิษณุโลก
๘. นายบารมี หงส์ลำพอง	ผู้อำนวยการโครงการชลประทานอุตรดิตถ์
๙. นางสุวรรณา ยუნานนท์	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่าย ชำนาญการพิเศษ
๑๐. นายโสภัญญา เกิดสกุล	วิศวกรชลประทาน ชำนาญการ
๑๑. นายศักดิ์พินิต ผดุงกิจ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อม ชำนาญการพิเศษ
๑๒. นายวันชาติ ราชวงศ์	วิศวกรชลประทาน กองแผนงาน
๑๓. นายทวีสิทธิ์ เลิศสินไทย	วิศวกรชลประทาน กองแผนงาน
๑๔. นายมหิทธิ วงศ์ษา	เจ้าหน้าที่สำนักบริหารโครงการ
๑๕. นายประวิตร เกร็มย์	เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน
๑๖. นายฉลภ รามาประวัติ	เจ้าหน้าที่กรมชลประทาน

กรมพัฒนาที่ดิน

๑. นายฉลอง เทพวิทักษ์กิจ	รองอธิบดี
๒. นายไพฑูรย์ คดีธรรม	ผู้อำนวยการสำนักบริหารและพัฒนาการใช้ที่ดิน
๓. นางสาวพรรณพิศ บ่วงภภา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ

กรมส่งเสริมการเกษตร

๑. นางอ้อมทิพย์ สุทธิพงศ์เกียรติ์	ผู้อำนวยการกองและแผนงาน
๒. นางสาวนอมพรรณ สืบจากดี	รักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มงานเกษตร ชลประทานและพื้นที่เร่งรัด
๓. นายองอาจ จันทรแดง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**กรมทรัพยากรน้ำ**

๑. นายสุรพล ปัดตานี	รองอธิบดี
๒. นายสรารุช ชิวประเสริฐ	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน
๓. นายบุญจง จรัสดำรงนิตย์	ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันวิกฤติน้ำ
๔. ว่าที่ร.ต. ประพัฒน์ เดชทัญญ	ผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการ ลุ่มน้ำยม สำนักทรัพยากรน้ำภาค ๘
๕. นายอุดม คำสุข	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
๖. นายจิรวัดณ์ ระติสุนทร	วิศวกร ชำนาญการ
๗. นายดุสยฤทธิ์ หอมนาน	วิศวกร ชำนาญการ

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

๑. นายอนันต์ เกตุเอม	รองอธิบดี
๒. นายประณีต ร้อยบาง	ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและแผน
๓. นางวาสนา สารทภาพร	นักธรณีวิทยา ชำนาญการ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

๑. นายโอกาส เพียรสถาพร	ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ
๒. นายกิจจา เจนการยิ่ง	ผู้อำนวยการส่วนจัดการทรัพยากรต้นน้ำ
๓. นายบัณฑิต ประเสริฐอัมพร	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการพิเศษ
๔. นายคมกริช เศรษฐบุบผา	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการ

กรมป่าไม้

๑. นายวิชาญ ทวิชัย	รองอธิบดีกรมป่าไม้
๒. นายกฤษณะ พฤษะวัน	ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้
๓. นายสุภรัตน์ สำราญ	ผู้อำนวยการส่วนแผนงานและงบประมาณ
๔. นายบรรจง วงศ์ศรีสุนทร	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการ
๕. สมศักดิ์ สมนางค์	เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส
๖. นายสุชาติ กัลยาวงศา	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. นายชนินทร์ ทองธรรมชาติ	รองเลขาธิการ
๒. นางอินทิรา เอี่ยมลัดกร	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาแหล่งน้ำและเกษตรกรรม
๓. นางสาววัชรินทร์ ผิวเสน	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

(น)

รัฐวิสาหกิจ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

๑. นายวิบูลย์ พงศ์เทพปัทมภ์ วิศวกรระดับ ๑๑ ฝ่ายวิศวกรรมโยธาและพลังน้ำ
๒. นายรัตนชัย นามวงศ์ ผู้อำนวยการฝ่ายวิศวกรรมนิวเคลียร์
๓. นายนทีกุล เกรียงชัยพร วิศวกร
๔. นายอภิสิทธิ์ ปัจฉิมพัทรพงษ์ วิศวกร
๕. นางสาวอารยา วัฒนศิริสุข วิศวกร

องค์การมหาชน

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ

๑. นายสุรชัย รัตนเสริมพงศ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานฯ
๒. นายอนุสรณ์ รังสีพานิช หัวหน้าฝ่ายประยุกต์ข้อมูล GIS
๓. นายกัมปนาท ตีอุดมจันทร์ เจ้าหน้าที่องค์การมหาชน

๑.๓ พิจารณาศึกษาจากเอกสารด้านวิชาการ และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งรายงานที่มีความถูกต้องชัดเจน และมีรายละเอียดที่สมบูรณ์

๒. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการวิสามัญฯ ขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่อง "การแก้ไขปัญหาลุทกภัยและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม" ทั้งนี้ คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ ดำเนินการพิจารณาศึกษาในรายละเอียดดังกล่าว

ในการจัดทำรายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้พิจารณารายงานของคณะกรรมการวิสามัญฯ ด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และได้มีมติเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานพิจารณาศึกษา ติดตาม และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญฯ เพื่อเสนอต่อที่ประชุมวุฒิสภาได้โปรดพิจารณา หากที่ประชุมวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับรายงานผลการพิจารณาศึกษา ติดตาม และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญฯ ได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาตามแต่เห็นสมควรต่อไป

(นายสุรเดช จีรนิติเจริญ)

เลขาธิการคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

คำนำ

ทุกเส้นทางเดินของสายน้ำในประเทศไทย มีชีวิตของผู้คนได้อาศัยประกอบสัมมาอาชีพ และดำเนินชีวิตตามครรลองแห่งธรรมชาติที่จัดสรรไว้ให้ จนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของไทย มีการบริหารจัดการน้ำในเริ่มแรกตามภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างง่าย ๆ เพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ประโยชน์ ทั้งอุปโภคและบริโภค เพราะ **น้ำคือชีวิต** ผู้คนล้วนต้องการ **น้ำ** เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นมีการขยายตัวของ ประชากร การเกษตรและอุตสาหกรรม ก็เพิ่มขึ้นด้วยเป็นเงาตามตัว เมื่อฝนตกบนเขา น้ำจะไหลลงจาก เขาสู่ลำน้ำ โดยมีป่าไม้เป็นที่ซับน้ำและชะลอให้น้ำไหลตามธรรมชาติ ไม้รุ่นแรงรวดเร็วสู่ลำน้ำ ระบายน้ำ ตามฤดูน้ำหลากที่มีเวลาพอสมควร แต่เมื่อป่าไม้ถูกทำลาย รวมถึงการก่อสร้างขวางทางน้ำ ของมนุษย์ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น กลไกธรรมชาติจึงถูกทำลาย ทำให้แหล่งน้ำจากป่าเขาไหลบ่าอย่างรุนแรง และหมดไปอย่างรวดเร็ว เพราะขาดป่าซึ่งชะลอน้ำ เป็นเหตุผลของการเกิดภาวะน้ำท่วมและภัยแล้ง ที่สร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนตามลุ่มน้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

น้ำ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชทานแก่ คณะผู้อำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ว่า **“หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตนั้นอยู่ที่น้ำ ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้”** ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม น้ำจึงเป็นปัจจัยอันสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกร หากขาดน้ำเสียแล้วเกษตรกรย่อม ประกอบอาชีพไม่ได้ จริง ๆ แล้วประเทศไทยไม่ได้ขาดแคลนน้ำ ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาแต่ละปีนั้น มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ แต่ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำที่จะใช้เป็นน้ำต้นทุนเพื่อนำไปค้ำยอด ใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการอุปโภค-บริโภค การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาวิกฤติการณ์น้ำที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นั่นคือ **ปัญหาน้ำท่วมกับปัญหาน้ำแล้ง** ที่เกิด สลับกันไปมาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งได้สร้างความสูญเสียอย่างมากแก่เกษตรกรและราษฎรทั่วไปอยู่เป็นประจำ ทฤษฎีและแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎร และประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลายแตกต่างกันแต่ ลักษณะของภูมิประเทศ การแก้ไขปัญหาค้ำด้วยเหตุผล คือ การเก็บกักน้ำในฤดูน้ำหลากเพื่อนำมาใช้ ในฤดูแล้ง การเก็บกักน้ำต้นทุนเอาไว้ใช้นั้นก็สามารถทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ ในแต่ละแห่ง บางแห่งอาจขุดได้แค่เป็นบ่อ เป็นสระ บางแห่งอาจทำเป็นฝายน้ำล้น บางแห่งสามารถ ทำเป็นเขื่อนเก็บกักน้ำได้เป็นจำนวนมาก ส่วนจะสามารถทำเป็นเขื่อนขนาดใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับ ภูมิประเทศอีกเช่นกัน และที่จะให้ประโยชน์แก่เกษตรกรได้ใช้ทำการเกษตรในฤดูแล้ง แต่การจะทำ สิ่งใดนั้นย่อมมีทั้งผลดีและผลเสีย โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อปรับปรุงดัดแปลงธรรมชาติที่มีอยู่

แล้วคือทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ประเทศและประชาชนส่วนรวมให้มากที่สุด ในทางปฏิบัตินั้น นอกจากจะได้ผลส่วนใหญ่หรือส่วนรวมตามจุดประสงค์แล้ว บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหายในบางส่วนได้บ้าง... ต้องพิจารณาโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน... มีผลเสียประการใด... จำเป็นต้องวางแผนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม... ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมั่นคง ยืนนาน

ในระดับท้องถิ่น ใช้วิธีสร้างบ่อเก็บน้ำขนาดใหญ่ เช่น แก้มลิง ซึ่งแก้ปัญหาได้เพียง ๑๐-๒๐% ของปริมาณน้ำหลากแต่ละปี การจัดทำ **แหล่งเก็บน้ำต้นทุน** ในบริเวณที่เหมาะสมก็จะเก็บกักน้ำส่วนที่เหลือได้เกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ การก่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนในรูปแบบเขื่อนกักน้ำสามารถบริหารจัดการน้ำทดแทนธรรมชาติได้อย่างดียิ่ง ทั้งยังได้ผลพลอยได้อื่น ๆ ตามมาคือ การผลิตไฟฟ้าโดยไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงที่ใช้เงินลงทุนอีกมากทั้งยังสร้างมลพิษต่อโลกอีกส่วนหนึ่งด้วย การสร้างแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนไว้บริหารจัดการน้ำ มีการดำเนินการได้ผลดีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานทั่วโลก แต่การบริหารจัดการน้ำจะดีเท่าไรเพียงใดก็ตามก็ไม่มีประโยชน์ ถ้าไม่มีน้ำต้นทุนเพราะไม่มีวัตถุดิบที่จะให้บริหาร ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำที่ดีจำเป็นจะต้องมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอ การก่อสร้างแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุนเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพภูมินิเวศน์ถือว่าเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ดีที่สุด ในขณะนี้ “ผลเสียหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการก่อสร้างเขื่อนหรือแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุน ถ้าได้ศึกษาเสียแต่ต้นย่อมป้องกันและแก้ไขได้ทุกเรื่อง แม้จำเป็นต้องลงทุนสูงกว่าที่เคยปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน ก็เป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ซึ่งจะให้ผลในระยะยาวที่คุ้มค่าโดยจะมีแหล่งน้ำต้นทุนและลดความสูญเสียจากภัยแล้งและอุทกภัยได้อย่างถาวร”

นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนก็คือ การกล้าตัดสินใจของรัฐบาล ที่จะต้องให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและการดำเนินงาน แม้บางโครงการจะถูกต่อต้านอย่างมากจากคนบางกลุ่ม แต่ถ้าวรัฐบาลพิจารณาโดยมองที่ผลประโยชน์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับ จำต้องกำหนดให้ดำเนินการอย่างทันทีทั้งนี้การตัดสินใจของรัฐบาลต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของประชาชนทุกภาคส่วน มิฉะนั้นงานก็จะล่าช้าออกไปเรื่อย ๆ เมื่อเกิดวิกฤตก็จะสายเกินไปที่จะแก้ไข ผลเสียจะตามมาดังที่ปรากฏในช่วงที่ผ่านมา หากรัฐบาลเร่งดำเนินการเพื่อป้องกัน ก็จะลดการสูญเสียที่มีอย่างต่อเนื่องลงได้

นอกจากการสร้างแหล่งเก็บกักน้ำแล้ว การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วนานานั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำ ซึ่งบนยอดเขาและเนินสูงนั้นต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นปลูกไม้พุ่ม ไม้พุ่มนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้ แต่ต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนให้ชัดเจน ส่วนไม้ยืนต้นนั้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น เป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ให้ดีแล้ว ท้องถิ่น

ก็จะมึนน้ำไว้ใช้ชั่วคราวนาน ในป่าต้นน้ำลำธารที่ไม่มีคนบุกรุก ก็อย่าให้คนเข้าไปตั้งหลักแหล่งใหม่ และในป่าต้นน้ำลำธาร **ไม่ควรให้มีสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ทั้งสิ้น**

เมื่อกล่าวถึงลุ่มน้ำสำคัญในประเทศไทย ปิง วัง ยม น่าน ที่ไหลมารวมบรรจบกันเป็นแม่น้ำสายใหญ่ เส้นเลือดของไทยคือแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำยมเป็นลุ่มน้ำเดียวที่ยังไม่มีแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ไว้เพื่อการบริหารทรัพยากรน้ำ มีเพียงแหล่งเก็บกักน้ำในลุ่มน้ำย่อย ที่มีศักยภาพเก็บน้ำได้เพียงประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยของลุ่มน้ำ จึงเกิดปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ปัญหาภัยแล้งและปัญหาคุณภาพน้ำ ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและสุขภาพจิตรวมทั้งสุขภาพกายของประชาชนในลุ่มน้ำยม และจังหวัดใกล้เคียงตลอดมา การมุ่งแก้ปัญหานี้ จึงเป็นเป้าประสงค์ของการทำงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ ในคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยพิบัติ วุฒิสภาในการดำเนินงาน คณะอนุกรรมการฯ ได้ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้ดำเนินการจัดการสัมมนา การเดินทางศึกษาดูงานในพื้นที่ พบปะประชาชน เพื่อศึกษาหาข้อมูล นำเสนอต่อคณะกรรมการฯ อันจะเป็นแนวทางการตัดสินใจในอนาคต โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตัดสินใจของสาธารณชน การพิจารณาการเกิดขึ้นของตัวเขื่อน ความยั่งยืนของแหล่งน้ำหรือแม่น้ำและชีวิตความเป็นอยู่ การคำนึงถึงสิทธิและการรับผลประโยชน์ร่วมกัน การยินยอมพร้อมใจ และการร่วมกันใช้น้ำเพื่อประโยชน์สุข การพัฒนาความปลอดภัย เพื่อให้ได้แหล่งน้ำต้นทุนอย่างเพียงพอแบบมองเห็นอนาคตในการพัฒนาประเทศ และสามารถแก้ปัญหาวิกฤติการณ์ของน้ำในทุกรูปแบบ

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ ๑	บทนำ	๑
๑.	สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำยม	๑
๑.๑	ภูมิประเทศ	๑
๑.๒	ลำน้ำ	๑
๑.๓	อุตุ-อุทกวิทยา	๓
๑.๔	อุทกธรณีวิทยา	๓
๑.๕	คุณภาพน้ำ	๓
๑.๖	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	๓
๑.๗	ประชากรและการปกครอง	๔
๒.	สภาพปัญหาของกลุ่มน้ำยม	๔
๒.๑	ปัญหาน้ำท่วม	๔
๒.๒	ปัญหาน้ำแล้ง	๔
๒.๓	ปัญหาด้านความปลอดภัย	๕
๒.๔	ปัญหาด้านจิตใจและสุขภาพอนามัย	๕
๒.๕	ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ	๕
๒.๖	ปัญหาด้านความยากจน	๕
๓.	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๕
๔.	วิธีการศึกษา	๕
บทที่ ๒	ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน	๗
๑.	สภาพปัญหาของประชาชนของกลุ่มน้ำยม	๗
๑.๑	ปัญหาด้านอุทกภัย	๗
๑.๑.๑	จังหวัดแพร่	๘

๑.๑.๒ จังหวัดสุโขทัย.....	๑๒
๑.๑.๓ จังหวัดพิษณุโลก.....	๑๔
๑.๑.๔ จังหวัดพิจิตร.....	๑๕
๑.๑.๕ จังหวัดนครสวรรค์.....	๑๖
๑.๑ ปัญหาด้านภัยแล้ง.....	๑๘
๑.๒ ปัญหาด้านความปลอดภัย.....	๒๒
๑.๓ ปัญหาด้านจิตใจและสุขภาพอนามัย.....	๒๓
๑.๔ ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ.....	๒๔
๑.๕ ปัญหาด้านความยากจน.....	๒๕
๒. การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำยมของหน่วยงานต่างๆ.....	๒๕
๒.๑ กรมชลประทาน.....	๒๕
๒.๑.๑ งานพัฒนาแหล่งน้ำ.....	๒๕
๒.๑.๒ การบริหารจัดการน้ำหลาก.....	๒๗
๒.๑.๓ การผันน้ำจากลุ่มน้ำปิง และลุ่มน้ำน่าน มาลุ่มน้ำยม.....	๓๒
๒.๑.๔ การแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยม ตามแผนกระตุ้นเศรษฐกิจ ระยะที่ ๒.....	๓๒
๒.๒ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.....	๓๓
๒.๓ กรมทรัพยากรธรณี.....	๓๓
๒.๔ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.....	๓๓
๒.๕ กรมพัฒนาที่ดิน.....	๓๔
๒.๖ กรมอุตุนิยมวิทยา.....	๓๔
๒.๗ กรมส่งเสริมการเกษตร.....	๓๔
๒.๘ สภากาชาดไทย.....	๓๔
๓. ผลการศึกษาของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ.....	๓๔
๓.๑ กรมชลประทาน.....	๓๔
๓.๒ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.....	๓๕
๓.๓ กรมการปกครอง.....	๓๗
๓.๔ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน).....	๓๘
๔. ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก และจังหวัดแพร่.....	๔๐
๕. การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ.....	๔๑

๕.๑ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล.....	๔๑
๕.๒ การศึกษาดูงานภาคสนาม.....	๔๓
บทที่ ๓ ข้อพิจารณา.....	๖๓
๑. หลักการแก้ไขปัญหของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ.....	๖๓
๑.๑ การจัดการพื้นที่ต้นน้ำ.....	๖๓
๑.๒ การเก็บกักน้ำไว้ตอนบนของพื้นที่รับน้ำ.....	๖๓
๑.๓ การปรับปรุงลำน้ำเดิม และการผันน้ำ.....	๖๔
๒. ข้อพิจารณาการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยม.....	๖๔
๒.๑ ปัญหาอุทกภัย และภัยแล้ง.....	๖๔
๒.๒ ปัญหาการขาดแคลนน้ำต้นทุน (ธนาคารน้ำ).....	๖๕
๒.๓ ปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนกลาง และตอนล่าง โดยการผันน้ำ เข้าคลองชักน้ำแม่น้ำยม-ลำน้ำน่าน ผ่านประตูระบายน้ำคลองหกบาท.....	๖๗
๒.๔ การพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร.....	๗๐
๒.๕ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยม.....	๗๑
๒.๖ ความต้องการน้ำต้นทุนเพิ่มเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูก ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา.....	๗๒
บทที่ ๔ ข้อเสนอแนะ.....	๗๓
ภาคผนวก	
ก. รายงานคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหพื้นที่ การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา.....	๗๗
ข. รายงานคณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ตามลุ่มน้ำที่สำคัญ ในคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไข ปัญหาพื้นที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา.....	๘๑

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ลุ่มน้ำยม มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น ๒๓,๖๑๖ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๑๐ จังหวัด คือ พะเยา แพร่ สุโขทัย กำแพงเพชร ลำปาง พิจิตร พิษณุโลก น่าน ตาก และนครสวรรค์

สภาพปัญหา

ปัญหาอุทกภัย แม่น้ำยม มีความยาวตลอดลำน้ำ ๗๓๕ กิโลเมตร ในเขตจังหวัดพะเยาช่วงต้นน้ำ มีความลาดชันมาก และลาดชันน้อยลงจนเป็นที่ราบตั้งแต่จังหวัดแพร่ สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก โดยไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ดังนั้น เมื่อเกิดภาวะฝนตกหนัก จึงเกิดน้ำป่าไหลหลากอย่างรวดเร็ว และรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากยัง**ไม่มีการพัฒนาแหล่งรับน้ำขนาดใหญ่** ที่เพียงพอ ผลกระทบที่ตามมาตลอดระยะเวลา ๒๕ ปี พื้นที่ลุ่มน้ำยมจึงประสบกับปัญหาทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง เฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ปี พ.ศ.๒๕๕๑ พบว่ามีมูลค่าความเสียหายไม่น้อยกว่า ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท โดยจากอุทกภัยไม่น้อยกว่า ๗๕,๗๐๐ ล้านบาท ซึ่งรัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนถึง ๓,๐๐๐ ล้านบาท ทั้งนี้ไม่รวมถึงภาคเอกชนที่ระดมทุนเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนในแต่ละปี นอกจากนี้ ยังพบความเสียหายทางด้านจิตใจ การเสียโอกาสในการประกอบอาชีพโดยประชาชนต้องละทิ้งถิ่นประมาณ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ต่อปี และยังคงก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินจากการที่ผลผลิตทางการเกษตรถูกน้ำท่วม

ปัญหาภัยแล้ง เกิดขึ้นทุกปีทำให้ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมได้ ทำให้เกิดการย้ายถิ่น เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อใช้ประโยชน์ในฤดูแล้งไม่เพียงพอ ในพื้นที่ลุ่มน้ำยมมีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๒,๔๗๒ หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ประสบกับปัญหาภัยแล้ง จำนวน ๑,๗๓๕ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๗๐.๑๕)

สาเหตุของปัญหาและการแก้ไขที่ผ่านมาในระยะเวลา ๒๕ ปี

๒๕ ปีที่ผ่านมา สภาพปัญหารุนแรงขึ้นเนื่องจากป่าไม้ในบริเวณต้นน้ำได้สูญหายไปเป็นจำนวนกว่า ๓๐,๐๐๐ ไร่ และแม้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามแก้ภาวะฝนแล้งและน้ำท่วม โดยมีการสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก แหล่งเก็บน้ำแก้มลิง ประตูระบายน้ำ การผันน้ำจากลุ่มน้ำข้างเคียง ซึ่งสามารถกักเก็บน้ำได้เพียง ๔๐๕.๒๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี แต่ในปัจจุบันความต้องการใช้น้ำของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยมมีปริมาณกว่า ๑,๗๐๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตรต่อปี ในขณะที่มีปริมาณน้ำไหลผ่านลำน้ำยมปีละ ๓,๘๖๕.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นปริมาณน้ำที่นำมาใช้ประโยชน์ได้เพียง ๑๐ เปอร์เซ็นต์ จึงมีแนวคิดที่จะสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ในบริเวณต้นลุ่มน้ำยม แต่มีปัญหาด้านการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่แหล่งเก็บน้ำ

แนวทางการแก้ปัญหาที่จะเกิดประโยชน์สูงสุด

การสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่เป็นแหล่งน้ำต้นทุนบริเวณต้นลุ่มน้ำยมสามารถเก็บน้ำได้ ๑,๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และการเร่งสร้างแหล่งน้ำต้นทุนขนาดกลางเพื่อใช้บริหารจัดการน้ำตามแผนงานที่กำหนด ซึ่งจะสามารถเพิ่มพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการปลูกพืชทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งไม่น้อยกว่า ๑,๘๐๐,๐๐๐ ไร่ ทั้งนี้ ยังช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ประสบอุทกภัยได้จำนวนไม่น้อยกว่า ๒.๓ ล้านคน เมื่อเปรียบเทียบประชาชนที่เดือดร้อนจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลุ่มน้ำยม ในบริเวณที่ศึกษาไว้จะมีผู้ที่ได้รับผลกระทบเพียง ๒,๐๒๒ ครัวเรือน ประชากร ๕,๖๕๑ คน เท่านั้น ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑.๔๗ ของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัย

จากการศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญฯ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียม LANDSET-๕ (๒๕๓๒-๒๕๕๑) บริเวณพื้นที่ต้นลุ่มน้ำยม พบว่า มีพื้นที่ป่าสงวนถูกทำลายไปแล้วถึง ๓๑,๐๕๖.๖๑ ไร่ จากพื้นที่ที่ใช้เป็นแหล่งเก็บน้ำ ๔๐,๐๐๐ ไร่เศษ ซึ่งสภาพป่าที่เหลือประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ มีความหนาแน่นของผืนป่าลดน้อยลงไปกว่า ๕๐ %

สรุปและข้อเสนอแนะ การแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งในลุ่มน้ำยม จะดำเนินการเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งไม่ได้ จึงจำเป็นต้องดำเนินการทุกอย่าง แต่เนื่องจากบางวิธีการยังคงมีปัญหาด้านสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องพิจารณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ต้องร่วมกันทำความเข้าใจและสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ โดยดำเนินการในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้
๒. สร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กให้เพียงพอในการกักเก็บน้ำเพื่อแก้ปัญหาทั้งอุทกภัยและภัยแล้ง
๓. เร่งดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอย่างจริงจัง
๔. ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๐ กรณีการให้ระงับการดำเนินการสำรวจและการก่อสร้างเขื่อนฯ เพื่อให้มีการศึกษาอย่างละเอียดครบถ้วนในพื้นที่ตลอดลุ่มน้ำ
๕. เน้นบูรณาการแผนงานการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยมของทุกส่วนราชการอย่างจริงจัง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมรวมทั้งมีคณะกรรมการกำกับและติดตามผล
๖. จัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำสำคัญอื่นในภูมิภาค ซึ่งจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกันระหว่างลุ่มน้ำ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๕ (๔)

บทที่ ๑ บทนำ

๑. สภาพทั่วไปของกลุ่มน้ำยม

๑.๑ ภูมิประเทศ กลุ่มน้ำยมตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น ๒๓,๖๑๖ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ๑๐ จังหวัด คือ สุโขทัย แพร่ กำแพงเพชร ลำปาง พะเยา พิจิตร พิษณุโลก น่าน ตาก และนครสวรรค์ ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ $๑๔^{\circ} ๕๐'$ เหนือถึงเส้นรุ้งที่ $๑๘^{\circ} ๒๕'$ เหนือ และอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ $๙๕^{\circ} ๑๖'$ ตะวันออก ถึงเส้นแวงที่ $๑๐๐^{\circ} ๔๐'$ ตะวันออก ทิศเหนือเริ่มจากทิวเขาผีปันน้ำติดกับลุ่มน้ำโขง ทิศใต้ติดกับลุ่มน้ำปิง ทิศตะวันออกติดกับลุ่มน้ำน่าน ส่วนทิศตะวันตกติดกับลุ่มน้ำวังและลุ่มน้ำปิง

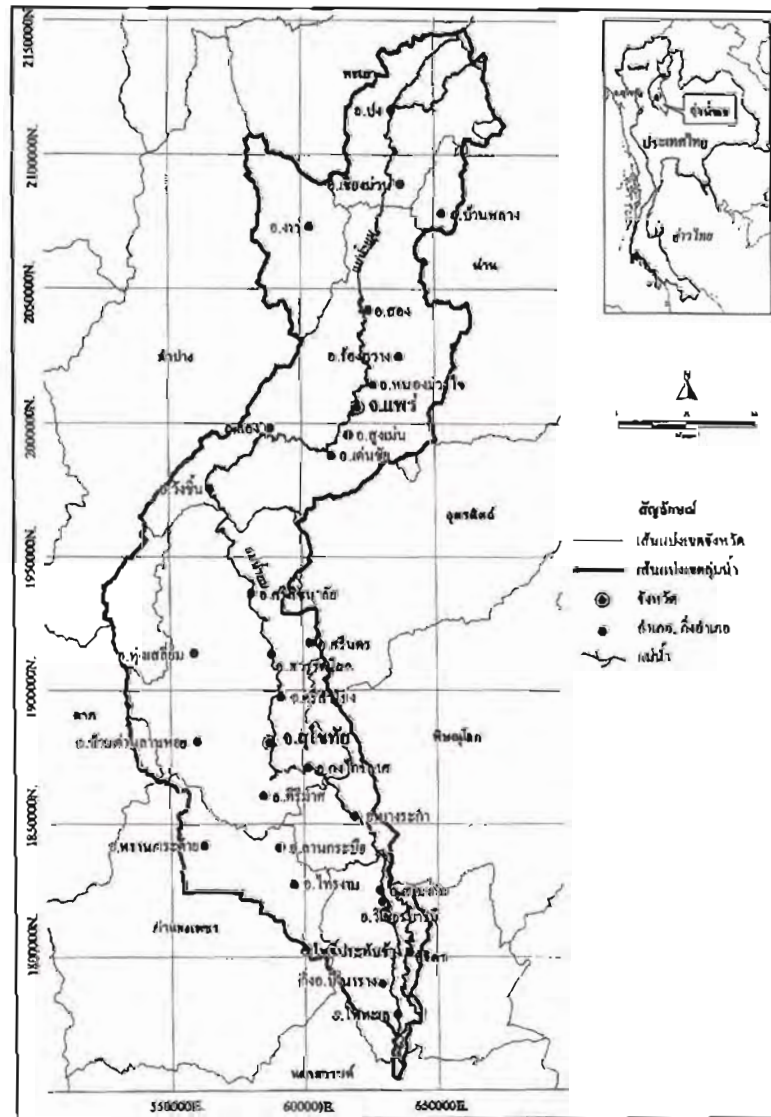
แม่น้ำยมมีต้นกำเนิดจากดอยขุนยวมในทิวเขาผีปันน้ำ อยู่ในเขตอำเภอปางและอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ไหลผ่านหุบเขาที่มีความลาดชันมาก มีที่ราบแคบ ๆ ริมแม่น้ำเป็นบางตอน เข้าสู่เขตจังหวัดแพร่ ไหลออกสู่ที่ราบผืนใหญ่ ผ่านอำเภอสอง อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย ไหลเข้าหุบเขาทางตะวันตก ผ่านอำเภอลอง อำเภอวังชิ้น แล้วไหลลงทางใต้เข้าสู่ที่ราบที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในช่วงนี้แม่น้ำยมจะไหลคู่ขนานกับแม่น้ำน่าน และเริ่มมีความลาดชันลดลง จากนั้นไหลผ่านอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอกงไกรลาศ และผ่านอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เข้าสู่อำเภอสางงาม จังหวัดพิจิตร ผ่านอำเภอโพทะเล เข้าเขตจังหวัดนครสวรรค์แล้วไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่บ้านกษัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ รวมความยาวตลอดลำน้ำ ๗๓๕ กิโลเมตร

๑.๒ ลำน้ำ ในการบริหารจัดการสามารถแบ่งตามระบบลุ่มน้ำย่อยจำนวน ๑๑ สาขา สรุปได้ดังนี้ (ที่ตั้งและลักษณะลุ่มน้ำตามรูป)

ตารางแสดงรายชื่อ พื้นที่รับน้ำ ปริมาณฝนเฉลี่ย และปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำย่อย ในลุ่มน้ำยม

รหัส ลุ่มน้ำย่อย	ชื่อลุ่มน้ำย่อย	พื้นที่รับน้ำ (ตารางกิโลเมตร)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มิลลิเมตร/ปี)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย (ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี)
๐๘.๐๒	แม่น้ำยมตอนบน	๑,๕๗๘	๑,๑๔๔.๐	๕๐๘.๘
๐๘.๐๓	แม่น้ำควน	๘๕๘	๑,๑๓๑.๑	๒๔๗.๐
๐๘.๐๔	น้ำปิง	๖๓๖	๑,๐๓๑.๑	๑๓๔.๖
๐๘.๐๕	แม่น้ำงาว	๑,๖๔๔	๑,๑๖๒.๕	๓๗๒.๐
๐๘.๐๖	แม่น้ำยมตอนกลาง	๒,๘๘๔	๑,๐๘๘.๘	๕๘๕.๒
๐๘.๐๗	น้ำแม่คำมี	๔๔๔	๑,๒๕๓.๓	๘๕.๘
๐๘.๐๘	น้ำแม่คำ	๕๑๘	๑,๐๕๗.๑	๑๐๘.๑
๐๘.๐๙	ห้วยแม่สิน	๕๒๒	๑,๐๕๗.๓	๑๓๕.๑
๐๘.๑๐	น้ำแม่มอก	๑,๓๓๓	๙๘๕.๗	๑๖๒.๖

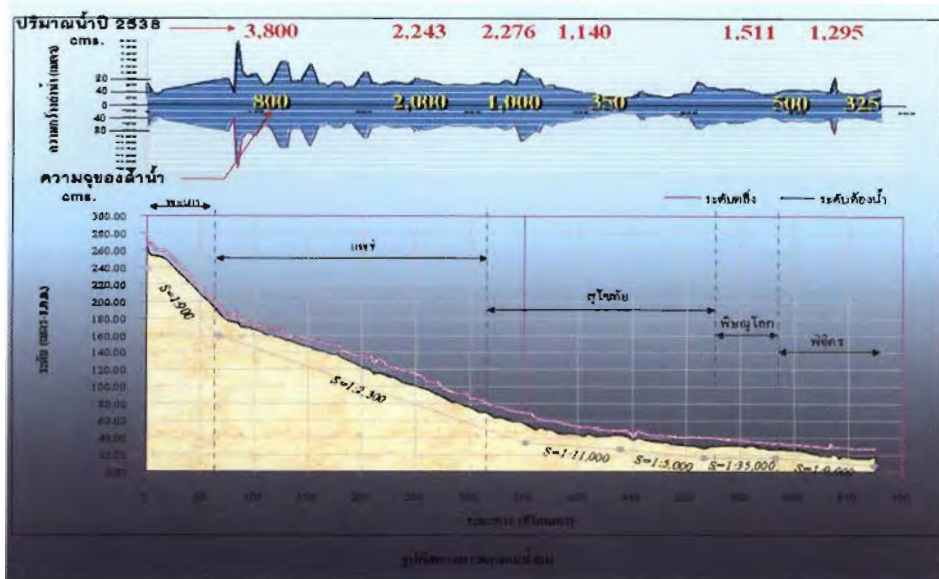
รหัสลุ่มน้ำสาขา	ชื่อลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำ (ตารางกิโลเมตร)	ปริมาณฝนเฉลี่ย (มิลลิเมตร/ปี)	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย (ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี)
๐๘.๑๑	น้ำแม่รำพัน	๘๖๕	๑,๐๑๗.๕	๑๐๐.๑
๐๘.๑๒	แม่น้ำยมตอนล่าง	๑๑,๕๐๖	๑,๐๕๖.๗	๑,๕๑๔.๐
รวมพื้นที่ทั้งลุ่มน้ำยม		๒๓,๖๑๖	๑,๑๕๖.๒	๓,๕๖๕.๒

รูปแสดงขอบเขตลุ่มน้ำยม

ตามลักษณะทางกายภาพของลุ่มน้ำยมจะมีลักษณะเป็นรูปกรวย โดยช่วงต้นน้ำจะมีขนาดความจุลน้ำใหญ่ มีความลาดชันมาก และจะเรียวเล็กลง ความลาดชันค่อนข้างราบ เช่น ที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่ เหนือจังหวัดแพร่ ประมาณ ๕๑ กิโลเมตร มีความจุลน้ำ ๓,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที แต่ที่อำเภอเมืองแพร่ มีความจุลน้ำประมาณ ๑,๐๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที และจะน้อยบ้าง มากบ้าง

จากแผนผังของลำน้ำ จะเห็นว่าตั้งแต่อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ลงมาจนถึงจุดบรรจบกับแม่น้ำน่าน ความจุลำน้ำจะอยู่ระหว่าง ๓๐๐ - ๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที

รูปแสดงลักษณะทางกายภาพของลำน้ำยม

๑.๓ อุตุนุ - อุตุนุวิทยา

๑) ปริมาณฝนในกลุ่มน้ำยม รายปีเฉลี่ยทั้งพื้นที่ลุ่มน้ำเท่ากับ ๑,๑๕๕.๒ มิลลิเมตร (ต่ำสุด ๖๖๓ มิลลิเมตร และสูงสุด ๑,๗๗๑ มิลลิเมตร) ช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีปริมาณฝนเท่ากับ ๑,๐๓๗.๕ มิลลิเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๙.๕๐ ของปริมาณฝนทั้งปี

๒) ปริมาณน้ำท่าในกลุ่มน้ำยม รายปีเฉลี่ยทั้งหมด ๓,๙๖๕.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยช่วงฤดูฝน ๓,๔๘๘.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๘๗.๘๗ ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย ส่วนช่วงฤดูแล้ง มีเพียง ๔๗๗.๐ ล้านลูกบาศก์เมตรหรือร้อยละ ๑๒.๐๓ ของปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย

๑.๔ อุทกธรณีวิทยา ประกอบด้วย ชั้นหินที่เป็นหินร่วนประมาณร้อยละ ๔๔.๓๔ และชั้นหินแข็งประมาณร้อยละ ๕๕.๕๐ ส่วนที่เหลือเป็นชั้นหินทั่วไป ซึ่งอาจจะเป็นชั้นหินร่วนหรือหินแข็งประมาณร้อยละ ๑๐.๒๖

๑.๕ คุณภาพน้ำ แม่น้ำยมมีคุณภาพน้ำดีตลอดปี เหมาะสำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำ การส่งเสริมการประมง และการอุปโภค-บริโภค

๑.๖ การใช้ประโยชน์ที่ดิน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๕.๖๘ พื้นที่การเกษตรร้อยละ ๔๗.๒๗ พื้นที่อยู่อาศัยร้อยละ ๑.๔๕ และแหล่งน้ำร้อยละ ๐.๒๗ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่การเกษตรที่เป็นพืชไร่มากที่สุดถึงร้อยละ ๖๐.๐๔ ข้าวร้อยละ ๓๘.๓๗ และไม้ผล-ไม้ยืนต้นร้อยละ ๐.๑๗ ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด

๑.๗ ประชากรและการปกครอง ประชากรในพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ ๒.๕๒ ล้านคน โดยแบ่งเป็น ภาคการเกษตร ๑.๕๑ ล้านคน

๒. สภาพปัญหาของลุ่มน้ำยม

ลุ่มน้ำยมเป็นลุ่มน้ำสาขาหนึ่งของลุ่มน้ำเจ้าพระยา และเป็นลุ่มน้ำที่วิกฤติลุ่มน้ำหนึ่งของประเทศไทย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสูงในภาคเหนือ สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศทางต้นน้ำมีลักษณะคล้ายคลึงกับลุ่มน้ำปิง วัง และน่าน แต่ลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำยมตอนกลาง ถึงท้ายลุ่มน้ำตั้งแต่จังหวัดสุโขทัยจนถึงจังหวัดนครสวรรค์ เป็นที่ราบลุ่ม ช่วงฤดูฝน น้ำจะล้นคลั่งท่วมป่าเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นประจำ ทำให้ตัวลุ่มน้ำยมตื่นเงินและเคลบลง ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้จะได้รับความเดือดร้อน เกิดภาวะน้ำท่วม ทำการเกษตรไม่ได้ ช่วงฤดูแล้งลุ่มน้ำยมมีน้ำเหลือน้อย จึงขาดแคลนน้ำสำหรับการอุปโภค-บริโภคเป็นประจำ และยังเป็นลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำเจ้าพระยาลุ่มน้ำเดียวที่ไม่มีการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเก็บกักน้ำช่วงฤดูฝนไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำยม ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย เป็นบริเวณกว้าง และบางส่วนในจังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน จังหวัดพิจิตร โลก และจังหวัดนครสวรรค์ ปัญหาที่เกิดขึ้นสรุปได้ดังนี้

๒.๑ ปัญหาน้ำท่วม ช่วงฤดูฝนจะเกิดอุทกภัยเป็นประจำในพื้นที่อำเภอสอง อำเภอเมืองแพร่ อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย อำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พื้นที่ในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกิรีมาศ และอำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นพื้นที่นาผืนใหญ่และเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำของจังหวัดสุโขทัย และพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิจิตร โลก ในปีที่มีฝนตกชุกมักจะมีปัญหาเรื่องน้ำจากแม่น้ำยม ไหลบ่าล้นตลิ่งออกทางทิศตะวันออก เข้าไปท่วมพื้นที่นาเสียหาย ประกอบกับปัจจุบันได้มีการตัดถนนในชนบทเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่จะปิดกั้นทางระบายน้ำธรรมชาติ ทำให้น้ำระบายไม่ออกจึงท่วมอยู่นานจนทำให้เกิดการเสียหาย ในทำนองกลับกัน หากปีใดฝนแล้ง น้ำไม่ล้นตลิ่งเข้าไปท่วมก็เกิดความเดือดร้อน เนื่องจากขาดแคลนน้ำเช่นเดียวกัน

๒.๒ ปัญหาน้ำแล้ง ช่วงฤดูแล้งระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน แม่น้ำยม ตั้งแต่ด้านท้ายฝายแม่ยม จังหวัดแพร่ โดยเฉพาะแม่น้ำยมตั้งแต่แก่งหลวง อำเภอศรีสัชชนาลัย ลงไปไม่มีน้ำไหล แต่จะมีน้ำขังอยู่ในลำน้ำเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่น้ำยม ในเขตอำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย และอำเภอบางระกำ จังหวัดพิจิตร โลก แม่น้ำยมจะแห้ง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีการสร้างทำนบชั่วคราว แบบกระสอบทรายหรือแบบเรือเหล็กใส่ทรายปิดกั้นลำน้ำไว้เป็นช่วงๆ ในบริเวณที่มีความเดือดร้อน เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับการอุปโภค-บริโภคและการเกษตรช่วงฤดูแล้ง แต่ปริมาณน้ำที่เก็บกักไว้มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอ

๒.๓ ปัญหาด้านความปลอดภัย ปัญหาอุทกภัยมักก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชน ไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สัตว์มีพิษชุกชุม รวมทั้งไม่สะดวกในการเดินทาง

๒.๔ ปัญหาด้านจิตใจ และสุขภาพอนามัย พื้นที่ลุ่มน้ำขังช่วงฤดูฝนจะเกิดปัญหาอุทกภัยแทบทุกปี มากบ้าง น้อยบ้าง ตามปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ลุ่มน้ำ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนของประชาชนในลุ่มน้ำ ต้องมีการจัดเวรเฝ้าระวัง โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ในพื้นที่ราบก็ต้องมีการเฝ้าระวังปริมาณน้ำในลำน้ำ จะไหลบ่าเข้าท่วมพื้นที่ชุมชนและพื้นที่การเกษตรหรือไม่ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนในเรื่องการอุปโภค-บริโภค น้ำดื่ม น้ำใช้ โรคภัยไข้เจ็บที่มากับน้ำ เป็นต้น

๒.๕ ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ในช่วงฤดูแล้งเนื่องจากไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุน ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำมีปริมาณน้ำน้อยมาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำขม และก่อให้เกิดปัญหาเดือดร้อนต่อประชาชนในลุ่มน้ำขม

๒.๖ ปัญหาด้านความยากจน ในพื้นที่ลุ่มน้ำขม ไม่มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ทำให้มีปริมาณน้ำไม่เพียงพอเพื่อใช้ในการเกษตร การอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในฤดูแล้ง ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในลุ่มน้ำขมต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยในลุ่มน้ำที่มีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำเจ้าพระยาสายหลัก เป็นต้น

๓. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- ๓.๑ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และสภาพปัญหาน้ำท่วม-น้ำแล้งของลุ่มน้ำขม
- ๓.๒ เพื่อเสนอแนะแนวคิดที่เป็นรูปธรรม และปฏิบัติได้ในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งของลุ่มน้ำขม
- ๓.๓ เพื่อลดข้อขัดแย้งในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำต้นลำน้ำขม

๔. วิธีการศึกษา

- ๔.๑ การศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งจากเอกสาร ภาพถ่ายดาวเทียม การสอบถาม และแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำขม
- ๔.๒ จัดการประชุม และลงพื้นที่สำรวจข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้ง รวมทั้งปัญหาจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สร้างมาก่อน
- ๔.๓ สรุปรูปข้อมูลทั้งหมด
- ๔.๔ จัดการสัมมนา ประชาพิจารณ์
- ๔.๕ สรุปรวิเคราะห์ปัญหาทั้งหมด พร้อมประมวลผลการแก้ไขปัญหที่ประสบอยู่นจนประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

บทที่ ๒ ข้อเท็จจริงในปัจจุบัน

๑. สภาพปัญหาของประชาชนของกลุ่มน้ำยม

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มน้ำยม มีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ ผสมผสานกัน ทั้งปัจจัยทางด้านธรรมชาติ ข้อจำกัดของสภาพภูมิประเทศ ผลกระทบจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การขยายเขตชุมชนเมือง ทำให้มีการรุกรานบริเวณที่เป็นแก้มลิงธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง และขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสม จึงเป็นอุปสรรคในการกักเก็บน้ำ การระบายน้ำ และมีแนวโน้มให้เกิดสภาวะอุทกภัยภัยแล้งรุนแรงยิ่งขึ้น หากไม่มีมาตรการดำเนินงานแก้ไข และบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์ สำหรับปัญหาของประชาชนในลุ่มน้ำยม สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.๑ ปัญหาด้านอุทกภัย

ลุ่มน้ำยมเกิดปัญหาอุทกภัยเกือบทุกปี พื้นที่ประสบอุทกภัย แบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ อุทกภัยที่เกิดในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนของลำน้ำสายต่าง ๆ สาเหตุเกิดจากการที่มีฝนตกหนัก และน้ำป่าไหลหลากจากคั้นน้ำลงมามาก ในบริเวณลุ่มน้ำยมตอนล่าง ตั้งแต่จังหวัดสุโขทัยลงไปจนถึงจุดบรรจบแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ เกิดจากภาวะน้ำเอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่ชุมชนและพื้นที่การเกษตร เป็นปัญหากับผู้ที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตร ตลอดจนแหล่งชุมชนเมือง บริเวณสองฝั่งลำน้ำยม สำหรับปัญหาด้านอุทกภัยในลุ่มน้ำยม สามารถสรุปสาเหตุได้ ดังนี้

๑) ช่วงเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน ปริมาณฝนในพื้นที่ลุ่มน้ำค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นช่วงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประกอบกับเป็นช่วงที่พายุจรซึ่งก่อตัวในบริเวณทะเลจีนใต้พัดผ่านประเทศไทยตอนบน โดยในช่วง ๒ เดือนดังกล่าว มีปริมาณฝนประมาณ ๓๕% ของฝนทั้งปี

๒) บริเวณลุ่มน้ำยมตอนล่างตั้งแต่จังหวัดสุโขทัยลงมา มีสภาพพื้นที่ภูมิประเทศค่อนข้างราบ ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็ว ระดับน้ำท่วมขังจึงค่อนข้างสูงและนาน

๓) แม่น้ำยมซึ่งเป็นลำน้ำสายหลักในการระบายน้ำ มีคุณลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงจังหวัดสุโขทัยลงมาทางด้านท้ายน้ำ ในบางช่วงของลำน้ำค่อนข้างแคบ โดยเฉพาะในช่วงที่ผ่านชุมชนเมือง

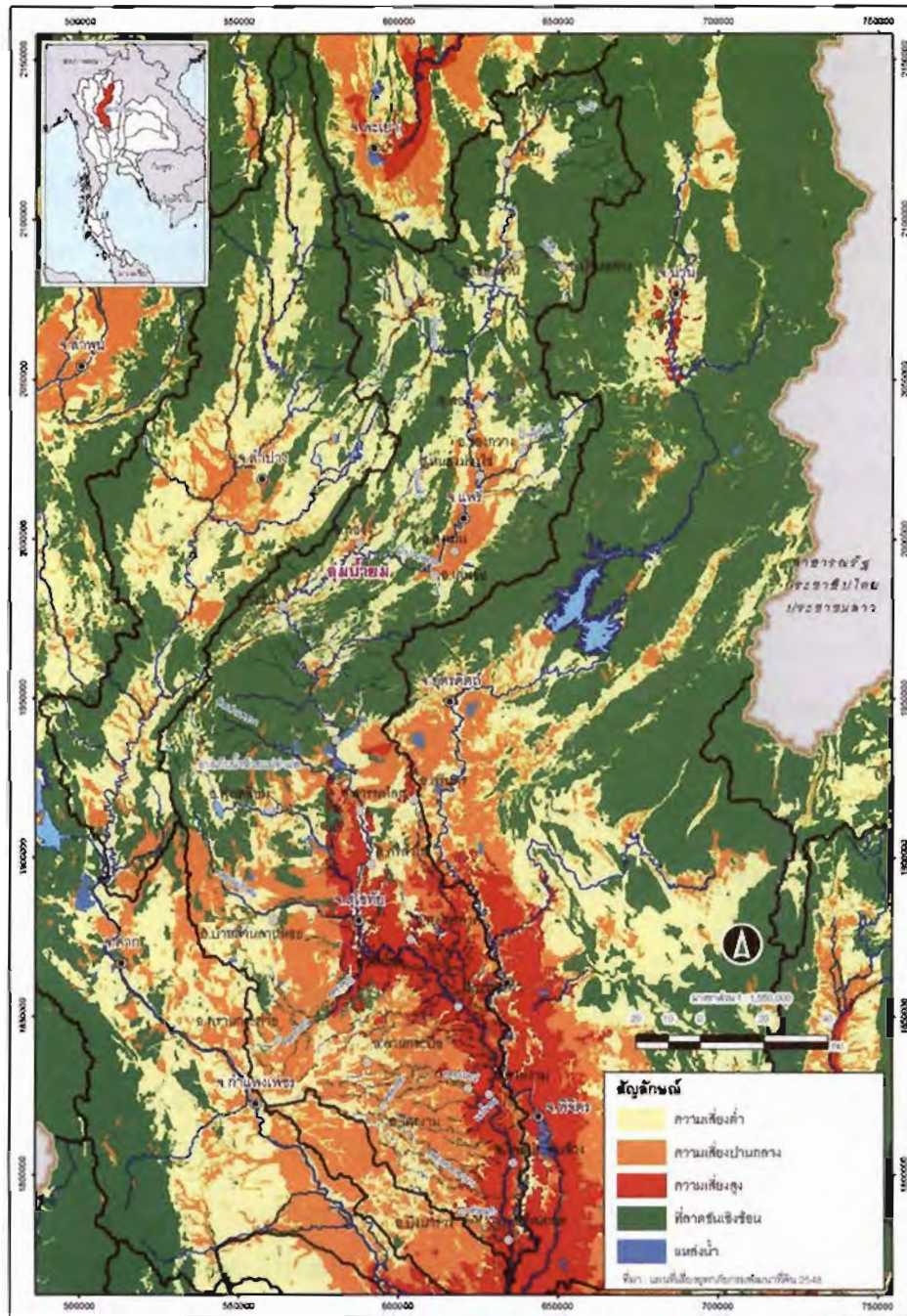
๔) ขาดการบำรุงรักษาสภาพลำน้ำยม ทำให้ลำน้ำตื้นเขิน และลดความสามารถในการระบายน้ำของลำน้ำ รวมถึงห้วย คู คลอง ที่ทำหน้าที่ระบายน้ำจากที่ลุ่มมาลงลำน้ำสายหลัก ถูกบุกรุก และขาดการบำรุงรักษา ทำให้ไม่สามารถระบายน้ำจากที่ลุ่มน้ำท่วมขัง ลงลำน้ำสายหลักได้เมื่อระดับน้ำในลำน้ำสายหลักเข้าสู่ภาวะปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดสภาพน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน

๕) ขาดเครื่องมือในการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในลุ่มน้ำยม เช่น ไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อกักเก็บน้ำในช่วงปริมาณน้ำหลาก นอกจากนี้ แม้แต่ในระบบลำน้ำและอาคารบังคับน้ำต่าง ๆ ในปัจจุบันก็ยังไม่มีเครื่องมือสำหรับช่วยในการบริหารจัดการน้ำ และเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำ

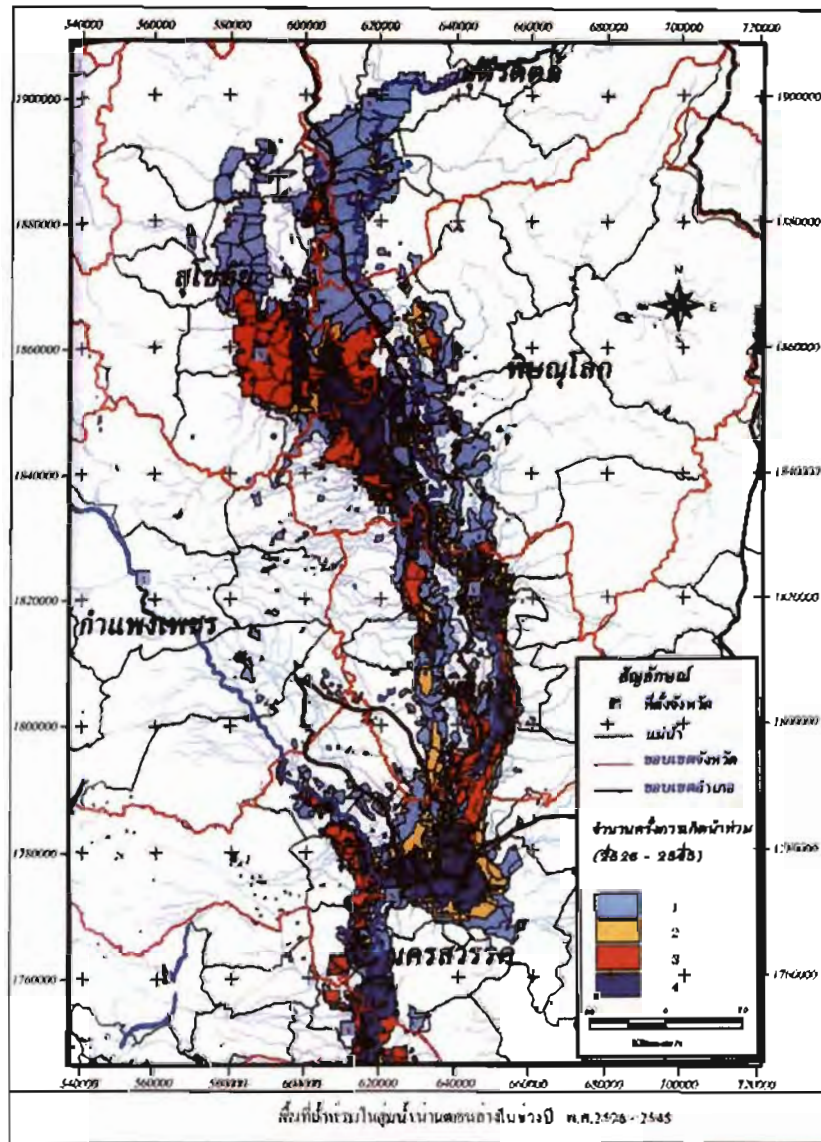
เช่น ระบบโทรมาตร ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนปริมาณน้ำที่จะไหลผ่านเข้าเขตชุมชนได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ ใช้ในการแจ้งเตือนภัย และเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการน้ำในภาวะวิกฤติ เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาน้ำท่วมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖) ระบบสาธารณสุขปโภคในหลายพื้นที่เป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ เช่น ถนนมีช่องเปิดสำหรับระบายน้ำไม่เพียงพอ ช่องเปิดของสะพานข้ามลำน้ำก่อนข้างแคบ

๗) ป่าไม้บริเวณต้นน้ำถูกทำลายไปมาก ทำให้เมื่อเกิดปริมาณฝนตกหนัก น้ำจะไหลหลากลงสู่แม่น้ำยมมีปริมาณมาก และเร็วขึ้น

รูปแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมของลุ่มน้ำยม

รูปแผนที่แสดงความถี่ของการเกิดน้ำท่วมของลุ่มน้ำยม

สำหรับสถานการณ์อุทกภัยในแต่ละจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณสองฝั่งของลำน้ำยม ประกอบด้วย

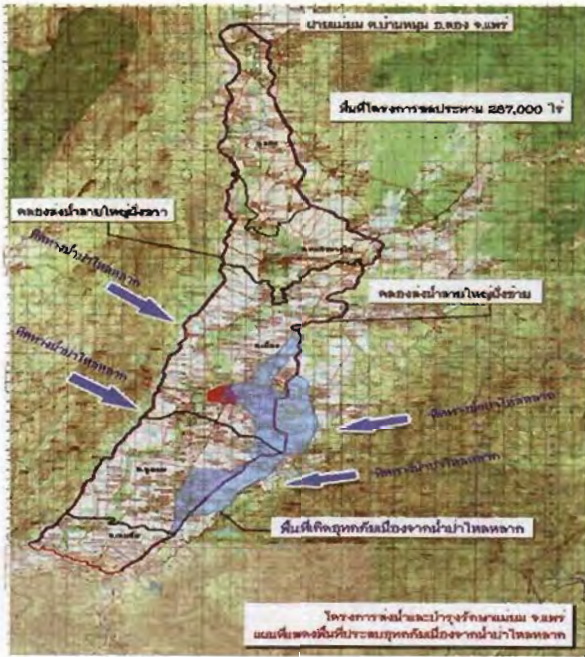
๑.๑.๑ จังหวัดแพร่

ในช่วงฤดูฝนของแต่ละปีจะมีพายุจรพัดผ่านพื้นที่จังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดพะเยา ก่อให้เกิดฝนตกหนัก ทำให้ปริมาณน้ำในลำน้ำยมมีปริมาณมากขึ้น เนื่องจากที่อำเภอปง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา และอำเภอสอง จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นต้นแม่น้ำยมไม่มีที่เก็บกักน้ำ นอกจากนี้ยังมีปริมาณน้ำจากแม่น้ำจาว จังหวัดลำปาง และลำห้วยสาขาของแม่น้ำยมไหลลงมารวมกับลำน้ำยม ทำให้น้ำจากลำน้ำยม และน้ำป่าไหลเอ่อล้นเข้าท่วมพื้นที่การเกษตรและบ้านเรือนราษฎรและสถานที่ราชการได้รับความเสียหายอยู่เสมอ รวมทั้งพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองแพร่ ซึ่งมีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มต่ำ มีกำแพง

เมืองล้อมรอบ ทำให้น้ำท่วมขังมีและมีระดับน้ำลึกกว่าพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากมีสถานที่ราชการ วัด บ้านเรือนตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้รับความเสียหายเป็นอันมาก

ลักษณะการเกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดแพร่ เกิดขึ้นใน ๓ ลักษณะ คือ

- เป็นลักษณะของน้ำป่าไหลหลาก เกิดน้ำท่วมอย่างฉับพลัน มีความเสียหายค่อนข้างมาก ไม่เกิดสภาพน้ำท่วมขัง พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยในลักษณะนี้จะเป็นพื้นที่ที่อยู่เชิงเขา ได้แก่ อำเภอวังทอง อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย อำเภอวังชิ้น เคยเกิดขึ้น ในปี ๒๕๔๔ ปี ๒๕๔๕ ปี ๒๕๔๗ และ ปี ๒๕๔๘

รูปแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มของจังหวัดแพร่

รูปแผนที่แสดงทิศทางการน้ำป่าไหลหลากของจังหวัดแพร่

รูป แสดงพื้นที่ที่ประสบภัยน้ำท่วมจากน้ำป่าไหลหลาก จังหวัดแพร่ ในปี ๒๕๔๘

● เป็นลักษณะของน้ำไหลล้นจากแม่น้ำยมเข้าท่วมพื้นที่ เกิดสภาพน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน พื้นที่ที่ประสบอุทกภัยในลักษณะนี้จะเป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ได้แก่ พื้นที่ริมตลิ่งสองฝั่งลำน้ำยม อำเภอสอง อำเภอหนองม่วงไข่ อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย ซึ่งเคยเกิดขึ้นในปี ๒๕๓๗ ปี ๒๕๓๘ ปี ๒๕๓๙ ปี ๒๕๔๔ และ ปี ๒๕๔๕

รูป แสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมจากน้ำเอ่อล้นตลิ่ง จังหวัดแพร่ ในปี ๒๕๓๘

● เกิดภาวะน้ำท่วมทั้งสองลักษณะพร้อม ๆ กัน มีความรุนแรง มีน้ำท่วมขังระดับสูงเป็นเวลานาน พื้นที่ที่เกิดอุทกภัยลักษณะนี้เป็นพื้นที่ราบลุ่มตั้งอยู่ริมลำน้ำยม และมีลำน้ำสาขาไหลผ่าน ความรุนแรงของอุทกภัยขึ้นอยู่กับระยะห่างจากลำน้ำยม และขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำของลำน้ำที่ไหลผ่านทั้งในส่วนของลำน้ำและลำน้ำสาขา พื้นที่ที่มีความเสี่ยง ได้แก่ เทศบาลเมืองแพร่ อำเภอเมือง และเทศบาลตำบลเด่นชัย อำเภอเด่นชัย ซึ่งเคยเกิดขึ้นในปี ๒๕๓๘ และ ปี ๒๕๔๔

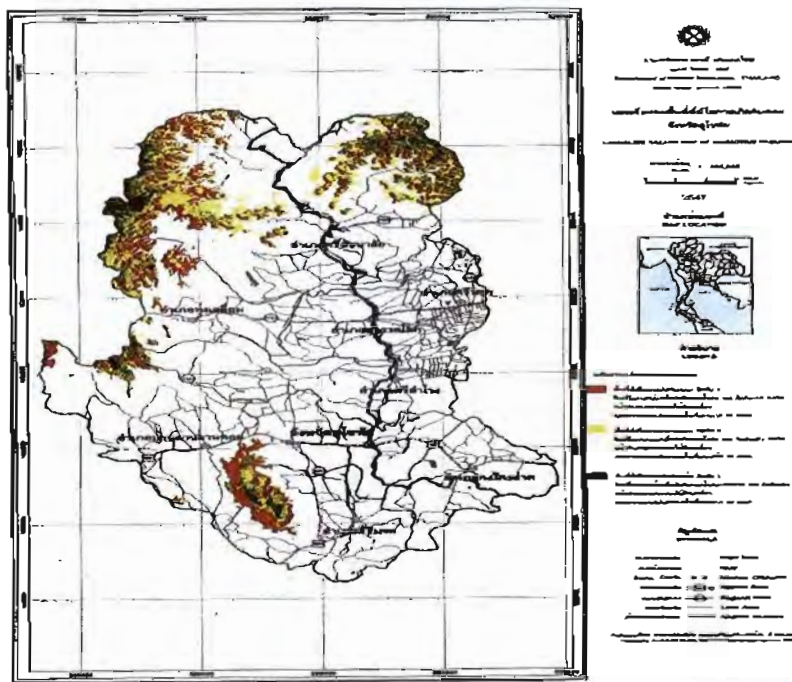

รูป แสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมจากสองลักษณะ จังหวัดแพร่ ในปี ๒๕๔๕

ซึ่งโดยทั่วไปแล้วสภาพของลำน้ำยม หากมีปริมาณน้ำที่ไหลผ่านฝายแม่ข่ายประมาณ ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาทีขึ้นไป ปริมาณน้ำในลำน้ำยมจะเอ่อท่วมตลิ่ง และจะมีผลกระทบต่อจังหวัดแพร่โดยตรง ต่อเมื่อระดับน้ำที่สถานีวัดบ้านห้ายสัก (Y.๒๐) อำเภอสอง ๘ เมตร (ระดับสมมุติ) และสถานีวัดบ้านน้ำโค้ง (Y.๑C) อำเภอเมืองแพร่ ๘.๐๕ เมตร (ระดับสมมุติ) น้ำจะเริ่มล้นฝายลำน้ำยม ระยะทางจากสถานี Y.๒๐ ถึงสถานี Y.๑C ซึ่งตั้งอยู่ในตัวจังหวัดแพร่ประมาณ ๕๑ กิโลเมตร หรือจากสถิติย้อนหลังในอดีต หากมีฝนตกในพื้นที่จังหวัดแพร่มากกว่า ๘๐% ของพื้นที่ และปริมาณฝนเกิน ๘๕ มิลลิเมตร/วัน จะเกิดอุทกภัยทั้งสองลักษณะตามที่กล่าวข้างต้น

๑.๑.๒ จังหวัดสุโขทัย

จากสภาพฝนตกหนักในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนในเขตพื้นที่จังหวัดพะเยา และจังหวัดแพร่ ทำให้มีปริมาณน้ำไหลลงลำน้ำยมมาก และไหลเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย ประกอบกับลักษณะลำน้ำยมในเขตจังหวัดสุโขทัย มีลักษณะเป็นรูปกรวย กล่าวคือ ตอนบนมีขนาดกว้างแล้วค่อย ๆ มีขนาดเล็กลงคือ ในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย (สถานีวัดน้ำ Y.๖) ความจุของลำน้ำประมาณ ๒,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที อำเภอสวรรคโลก (สถานีวัดน้ำ Y.๓A) จะมีความจุของลำน้ำประมาณ ๑,๒๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที อำเภอศรีสำโรง (สถานีวัดน้ำ Y.๓๓) ความจุของลำน้ำประมาณ ๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที และอำเภอเมือง (สถานีวัดน้ำ Y.๔) ความจุของลำน้ำประมาณ ๕๒๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ประกอบกับท้องน้ำค่อนข้างแบนราบเฉลี่ย ๑:๑๐,๐๐๐-๑:๑๕,๐๐๐ มีความกว้างท้องน้ำประมาณ ๑๕-๒๐ เมตร และกดเคี้ยวการระบายน้ำทำได้ล่าช้า ดังนั้นถ้าปริมาณน้ำในลำน้ำยมมีมากเกินไปเกินความจุของลำน้ำในแต่ละช่วงแล้ว จะทำให้เกิดภาวะน้ำล้นตลิ่งแม่ข่ายได้

รูปแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มของจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะการเกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย เกิดขึ้นใน ๓ ลักษณะ คือ

- เป็นลักษณะของลำน้ำยมมีปริมาณน้ำมาก อัดเอ่อล้นตลิ่งทุกปี ตั้งแต่พื้นที่อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมือง และอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้จากสภาพคลองธรรมชาติที่รับน้ำจากลำน้ำยมในเขตอำเภอศรีสำโรง และอำเภอเมืองสุโขทัยมีสภาพแคบเล็กจากการบุกรุก บางสายน้ำไม่สามารถไหลผ่านได้ ประกอบกับการก่อสร้างคันกั้นน้ำริมตลิ่งลำน้ำยมทั้งสองฝั่งไม่ให้น้ำป่าล้นตลิ่งโดยตลอด ทำให้ปริมาณน้ำในลำน้ำยมมีเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้คันกั้นน้ำที่บริเวณจุดใดมีระดับต่ำหรือไม่แข็งแรง น้ำจะล้นข้ามและกัดเซาะเสียหาย เกิดน้ำท่วมสูงและรุนแรงตลอดจนน้ำจะล้นเข้าไปตามท่อลอดตามช่วงต่าง ๆ ของคันกั้นน้ำ

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย

- เป็นลักษณะของน้ำป่าไหลหลาก ดินโคลนถล่ม เนื่องจากเป็นภูเขา พื้นที่ลาดชันได้แก่ พื้นที่อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอศรีสัชนาลัย

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอศรีษะนาลัย อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

● เป็นลักษณะฝนตกหนักในพื้นที่ราบ เกิดน้ำท่วมขัง ระบายน้ำไม่ทัน ได้แก่ สภาพของคลองรำพันที่ผ่านเขตอำเภอเมืองสุโขทัย และไหลลงลำน้ำยมในเขตเทศบาลเมืองสุโขทัยนั้น โดยทั่วไปมีลักษณะแคบและเล็กจากการบุกรุก ประกอบกับทางน้ำไหลผ่าน ซึ่งรับน้ำจากคลองแม่รำพัน ไหลลอดสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กผ่านถนนสายสุโขทัย-ตาก ถูกถมดินปิดทางน้ำหลายแห่ง ทำให้เกิดน้ำท่วมขังและบางปีที่น้ำมากจะไหลล้นข้ามถนนในเขตตำบลบ้านกล้วย ปากแคว และบางซ้าย อำเภอเมือง และในเขตเทศบาลสุโขทัย

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

นอกจากนี้สภาพน้ำท่วมอาจเกิดขึ้นได้จากการที่ลำน้ำในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดพิษณุโลก มีปริมาณน้ำมากไหลเข้าตามลำคลองแยกเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ตามแนวคลองเมฆ คลองละมุน-คลองมะพลับ เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามเมื่อปริมาณน้ำในลำน้ำยมมีปริมาณมาก จะไหลกระจายเข้าสู่คลองธรรมชาติซึ่งรับน้ำจากแม่น้ำยม ซึ่งส่วนมากจะอยู่ทางฝั่งซ้าย และแผ่เข้าท่วมบริเวณพื้นที่ลุ่มทางด้านคลองห้าบาท-แม่น้ำเก่า-คลองด่าน-คลองวังทอง คลองเตวีร์ คลองต้นค้อ-คลองปลายนา-ไผ่ขวาง และคลองบ้านหลุม

๑.๑.๓ จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อใดที่พื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบน เขตจังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย ประสบปัญหาอุทกภัย พื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีลำน้ำยมไหลผ่านก็จะได้รับผลกระทบด้วย โดยวันระยะเวลาห่างกันพอสมควรตามการไหลบ่าของน้ำในลำน้ำยม พื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประกอบกับมีขนาดความจุลำน้ำเพียงประมาณ ๓๐๘ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เท่านั้น จะเกิดสภาพน้ำล้นตลิ่งครอบคลุมเป็นบริเวณกว้างทุกปี เมื่อไหลผ่านอำเภอ

บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ก็จะไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ถ้าหากปริมาณน้ำในแม่น้ำน่านมีปริมาณมากก็จะทำให้แม่น้ำยมไม่สามารถไหลลงสู่แม่น้ำน่านได้ ส่งผลให้แม่น้ำยมเกิดการอัดเอ่อเพิ่มระดับสูงขึ้น และเกิดน้ำท่วมเป็นเวลานาน

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

จากสถิติระดับน้ำในลำน้ำยมที่เสาระดับน้ำมาตรฐานของกรมชลประทาน บริเวณริมน้ำ หลังที่ว่าการอำเภอบางระกำ หากระดับน้ำขึ้นสูงประมาณ ๖.๐๑ เมตร น้ำจะท่วมบริเวณพื้นที่หมู่ที่ ๑ และหมู่ที่ ๒ ตำบลชุมแสงสงคราม สูงขึ้นเรื่อยประมาณ ๘.๑๕ เมตร จะเริ่มท่วมพื้นที่หมู่ที่ ๑ และ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลท่านางงาม และหากระดับน้ำขึ้นสูงประมาณ ๑๐.๕๕ เมตร น้ำจะล้นฝั่งไหลท่วมบริเวณที่ว่าการอำเภอบางระกำ

๑.๑.๔ จังหวัดพิจิตร

อุทกภัยในจังหวัดพิจิตรจะได้รับอิทธิพลทั้งจากลำน้ำยมและลำน้ำน่าน ในส่วนของลำน้ำยม หากมีปริมาณน้ำที่ไหลจากจังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลกลงมามาก น้ำก็จะไหลป่าท่วมตลิ่งในช่วงที่มีระดับตลิ่งต่ำในเขตอำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอวาริชภูมิ และอำเภอโพทะเล บางครั้งจะเอ่อท่วมไปถึงพื้นที่กิ่งอำเภอบึงนาราง

นอกจากสภาพน้ำหลากในพื้นที่ตอนบนแล้ว ยังมีกรณีน้ำฝนที่ตกลงในพื้นที่ลำน้ำสาขาของลำน้ำยมตอนล่าง ซึ่งจะไหลลงลำน้ำยม ในเขตอำเภอวาริชภูมิ อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และอำเภอโพทะเล ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ และจากสภาพที่เป็นที่ราบลุ่มปลายลำน้ำยม เป็นพื้นที่ที่รับน้ำจากลำน้ำยมทั้งหมด จึงเกิดสภาพน้ำท่วมในพื้นที่บริเวณกว้างและยาวตลอดลำน้ำ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร และอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมนานที่สุด

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ลำน้ำยมในช่วงที่ผ่านจังหวัดพิจิตร มีความยาวประมาณ ๑๒๕ กิโลเมตร ความสามารถรับน้ำได้สูงสุดที่สถานีอำเภอสามง่าม (Y.๑๗) ประมาณ ๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที และอำเภอโพทะเล (Y.๕) ประมาณ ๓๒๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที

๑.๑.๕ จังหวัดนครสวรรค์

ในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นที่ราบลุ่มปลายลำน้ำยม เป็นพื้นที่ที่รับน้ำจากลำน้ำยมทั้งหมด จึงเกิดสภาพน้ำท่วมในพื้นที่กว้างและยาวตลอดลำน้ำ โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร และอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมนานที่สุด เนื่องจากเป็นจุดบรรจบระหว่างแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ถ้าหากปริมาณน้ำในแม่น้ำน่านมีปริมาณมากก็จะทำให้แม่น้ำยมไม่สามารถไหลลงสู่แม่น้ำน่านได้ ส่งผลให้แม่น้ำยมเกิดการอัดเอ่อเพิ่มระดับสูงขึ้น และเกิดน้ำท่วมเป็นเวลานาน

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมอำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์

สรุปในภาพรวมแล้ว ในลุ่มน้ำยมจะเกิดปัญหาอุทกภัยเกือบทุกปี และเป็นลุ่มน้ำสาขาหลักตอนบนของลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากประชากรในลุ่มน้ำเพิ่มมากขึ้น การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในที่ราบลุ่มใกล้กับลำน้ำยม จึงได้รับผลกระทบจากน้ำเอ่อล้นตลิ่งอยู่เสมอ ๆ ประกอบกับสภาพการตื้นเขินของลำน้ำยม และปริมาณน้ำที่ไหลลงมาจากลำน้ำสาขามีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุจากป่าต้นน้ำลำธารถูกบุกรุก และมีการทำลายป่าไม้ไปมาก

จากการประมวลข้อมูลสถานการณ์อุทกภัยในลุ่มน้ำยม ช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า พื้นที่ในลุ่มน้ำยมเกิดอุทกภัยทุกปี มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่ครั้งที่รุนแรงมากที่สุดในลุ่มน้ำยมและบริเวณข้างเคียง ได้แก่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ และรองลงมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จากสถิติข้อมูลปริมาณน้ำที่ไหลผ่านฝายแม่ยม จังหวัดแพร่ ในปีที่เกิด

น้ำท่วมในลุ่มน้ำยมครั้งที่สำคัญ ได้แก่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ มีปริมาณน้ำผ่านฝายแม่ยมสูงสุดประมาณ ๓,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ประมาณ ๑,๕๕๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ มีปริมาณน้ำผ่านฝายแม่ยมสูงสุดถึง ๔,๒๗๘ ลูกบาศก์เมตร/วินาที และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ มีปริมาณน้ำผ่านฝายแม่ยมประมาณ ๑,๑๐๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที

จากสถิติข้อมูลพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและโคลนถล่ม ของศูนย์ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลหมู่บ้านที่ประสบปัญหาอุทกภัยในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ น้ำท่วมขัง น้ำไหลล้นตลิ่ง น้ำป่าไหลหลาก และโคลนถล่ม ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านอาจประสบปัญหาอุทกภัยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ สามารถสรุปและแสดงผลข้อมูล ดังนี้ ลุ่มน้ำยม มีหมู่บ้านทั้งหมด ๒,๔๗๒ หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ประสบกับปัญหาอุทกภัยจำนวน ๖๗๒ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๒๗.๑๘) ซึ่งในจำนวนนี้เป็นการเกิดอุทกภัยในลักษณะน้ำท่วมขัง จำนวน ๔๖๓ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๑๘.๗๑) และเกิดอุทกภัยในลักษณะน้ำป่าไหลหลาก จำนวน ๒๐๙ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๘.๔๕) โดยหมู่บ้านที่ประสบปัญหาอุทกภัยส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ถึง ๓๐๗ หมู่บ้าน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๕.๖๘ ของหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยทั้งหมด

นอกจากนี้สำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้ประเมินมูลค่าความเสียหายที่รัฐบาลจะต้องจ่ายค่าชดเชยแก่ราษฎรตามระเบียบของทางราชการและค่าซ่อมแซมสาธารณูปโภค เนื่องจากปัญหาอุทกภัยในลุ่มน้ำยม ในปี พ.ศ.๒๕๓๘ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๓,๔๓๒ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๓๙ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๒,๑๑๒ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๑,๓๗๗ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๔๖ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๒๗๔ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๔๗ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๗๑ ล้านบาท ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๘๗๖ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๔๙ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๒,๑๒๕ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๒๑๐ ล้านบาท และในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีมูลค่าความเสียหายประมาณ ๒๒๒ ล้านบาท โดยมีมูลค่าความเสียหายรวมทั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปี พ.ศ.๒๕๕๑ รวมทั้งสิ้น ๕,๑๖๐ ล้านบาท นอกจากนี้ยังต้องจ่ายค่าชดเชยเพื่อฟื้นฟูพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหายอีกช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ปี พ.ศ.๒๕๕๑ รวมทั้งสิ้นประมาณ ๓,๐๖๓ ล้านบาท รวมรัฐต้องจ่ายทั้งสิ้น ๘,๒๒๓ ล้านบาท ทั้งนี้ยังไม่รวมมูลค่าความเสียหายที่แต่ละหน่วยราชการต้องตั้งงบประมาณซ่อมแซมเอง

จากข้อมูลสถิติความเสียหายจากอุทกภัยของสำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ปี พ.ศ.๒๕๕๑ เมื่อนำมาวิเคราะห์มูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับราษฎรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเฉพาะผลิตผลที่ควรจะได้รับจากการทำการเกษตรและปศุสัตว์ พบว่า มีมูลค่าความเสียหายมากกว่าหลายเท่าที่ประเมินโดยรัฐ ทั้งนี้ยังไม่รวมความเสียหายในระบบสาธารณูปโภค บ้านพักอาศัย สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ สินค้าอุปโภค-บริโภค ค่าเสียโอกาส

รายได้จากการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยมีมูลค่าความเสียหายตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๕ – ปี พ.ศ.๒๕๕๑ รวมทั้งสิ้นประมาณ ๖๗,๔๕๐ ล้านบาท

จากมูลค่าความเสียหายของราษฎรที่กล่าวแล้วข้างต้น ช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ – ปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยปีละ ๑๓,๕๐๐ ล้านบาท (ไม่รวมมูลค่าความเสียหายของระบบสาธารณสุขปกติ และอื่น ๆ) พบว่า ถ้าแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการบูรณาการ แก้ไขปัญหาเฉพาะจุดตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตน การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมก็ไม่สัมฤทธิ์ผล ความเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคตก็จะเพิ่มมากขึ้น จากสาเหตุของการบุกรุกป่าต้นน้ำ การขยายตัวของชุมชนเมือง การรुकกล้าทางน้ำสาธารณะ การก่อสร้างกันป้องกัน เป็นต้น มูลค่าความเสียหายในระยะอีก ๕ ปี ข้างหน้า อาจมีมูลค่าความเสียหายถึงประมาณ ๗๐,๐๐๐ ล้านบาท

สรุปความเสียหายจากสถานการณ์อุทกภัย ในลุ่มน้ำยม ปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๕๑

ปี พ.ศ.	ความเสียหาย											มูลค่าความเสียหายโดยรัฐ (ล้านบาท)	ค่าเสียหายความเสียหายทางด้านการเกษตร (ล้านบาท)	มูลค่าความเสียหายโดยเกษตรกร (ล้านบาท)*	รวมมูลค่าความเสียหายทั้งหมด (ล้านบาท)
	บ้านเรือนทั้งหมด (หลัง)	บ้านเรือนบางส่วน (หลัง)	บุคคลิตร์/สัตว์ปีก (ตัว)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	บ่อปลา/กุ้ง/ตะพาบ (บ่อ)	ถนน (สาย)	สะพาน/คอกา (แห่ง)	ท่าขน/ฝาย/เหมือง (แห่ง)	วัด/โรงเรียน/ราชการ (แห่ง)	บ่อน้ำ/อ่างเก็บน้ำ (แห่ง)	ท่าพระบาทน้ำ (แห่ง)				
๒๕๔๕	๗๗	๕๕,๓๕๕	๑,๐๕๖,๐๗๗	๖,๖๖๐,๑๕๓	๖๕,๖๖๖	๖,๖๖๐	๖๗	๖๖๕	๕๑๑	-	๖๕๖	๑,๑๗๗	๗๕๗	๑๔,๖๖๖	๑๖,๖๖๕
๒๕๔๖	๑	๖,๕๗๗	๗๕,๐๗๐	๖๐,๖๐๕	๖,๕๖๖	๖๕๕	๖๖	๑๖	๕๗	-	๖๐	๖๕๕	-	๕๕๕	๕๗๖
๒๕๔๗	-	-	-	-	-	๕๐๐	๕๖	๑๖๕	๖๗	๖	๕๖	๗๖	๖๖๐	-	๕๑๐
๒๕๔๘	๓๕	๕๖๖	๖๖,๖๐๕	๖๖๖,๖๖๕	๕๗,๖๖๕	๕๖๖	๕๖	๖๐๕	๖๖๐	๑๐	๖๖๕	๕๗๖	๖๐	๖,๖๖๖	๖,๖๖๕
๒๕๔๙	๖๖๗	๕๕๖	๕๗๖,๕๕๖	๖,๖๖๖,๖๖๖	๖๖,๖๖๖	๕,๕๕๖	๖๖๕	๖๕๕	๕๖๖	๕	๖๕๖	๖,๖๖๕	๕,๕๕๕	๖,๖๖๖	๖๖,๕๕๖
๒๕๕๐	๖	๕๗๗	๕,๕๕๕	๖๖๖,๕๕๖	๖,๕๕๕	๕๕๖	๖๖	๕๖๗	๕๖๖	๖๖	๖๕๕	๖๖๐	๕๕๕	๖,๕๕๕	๕,๕๕๕
๒๕๕๑	-	๕	๖๖,๕๕๕	๖๖๖,๕๕๖	๖,๕๕๕	๖๖๖	๑๖	๕๕	๕	-	๕๖	๖๖๖	๕๕๕	๖,๕๕๕	๖,๕๕๕
รวม	๑๖๖	๕๗,๕๕๖	๑,๖๖๗,๕๕๕	๕,๕๕๖,๕๕๕	๕๕,๕๕๕	๖,๕๕๕	๕๖๖	๑,๖๖๖	๑,๕๕๕	๕๕	๑,๖๖๖	๕,๕๕๖	๑,๕๕๕	๖,๕๕๕	๖๕,๕๕๕

ที่มาข้อมูล : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

* มูลค่าความเสียหายด้านการเกษตรโดยเกษตรกร ประเมินจากผลผลิตที่เกษตรกรต้องได้รับจากพื้นที่เสียหาย

๑.๒ ปัญหาด้านภัยแล้ง

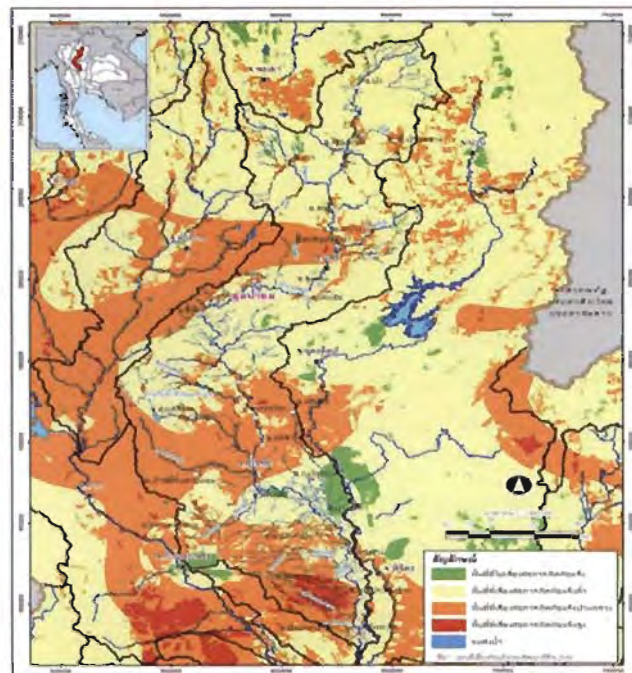
พื้นที่ประสบภัยแล้งในลุ่มน้ำยม รวบรวมข้อมูลแหล่งน้ำ และสภาพการใช้น้ำจากรายงานข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จากแบบสำรวจ กชช.๒ค. ปี ๒๕๔๒ ของสำนักนโยบายและสารสนเทศการงบประมาณ สำนักงบประมาณ โดยข้อมูลที่รวบรวมได้ประกอบด้วย ข้อมูลน้ำดื่มน้ำใช้ ได้แก่ จำนวนบ่อน้ำดิน บ่อบาดาล การมีน้ำประปาใช้ และความเพียงพอของน้ำใช้ตลอดปี และข้อมูลความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การทำนา ครั้งที่ ๒ การปลูกพืชไร่อายุสั้น

การปลูกพืชไร่อายุยาว การปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ สวนผัก และสวนผลไม้ สามารถกำหนดระดับความขาดแคลนน้ำเป็น ๒ ระดับคือ

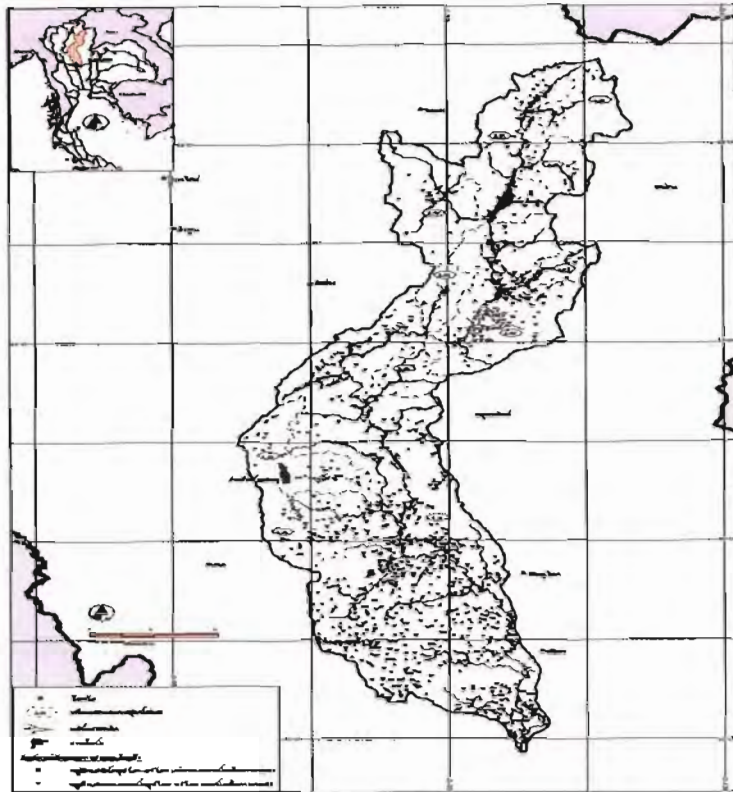
- ๑) หมู่บ้านที่มีน้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค แต่ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- ๒) หมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร

ลุ่มน้ำยม มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๒,๔๗๒ หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ประสบกับปัญหาภัยแล้งจำนวน ๑,๗๓๕ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๗๐.๓๕) ซึ่งจำนวนนี้เป็นการเกิดภัยแล้งในระดับที่ ๑ (มีน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค แต่ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร) จำนวน ๑,๐๓๐ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๔๑.๖๗) และเกิดภัยแล้งในระดับที่ ๒ (ขาดแคลนทั้งน้ำเพื่อการอุปโภค - บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร) จำนวน ๗๐๕ หมู่บ้าน (ร้อยละ ๒๘.๖๘) โดยหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยถึง ๕๒๐ หมู่บ้านหรือ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๐ ของหมู่บ้านที่ประสบปัญหาภัยแล้งทั้งหมด

จากข้อมูลสถิติความเสียหายจากภัยแล้งของสำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ปี พ.ศ.๒๕๕๑ พบว่า ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ ในลุ่มน้ำยมมีพื้นที่ประสบภัย ๒,๑๘๕ หมู่บ้าน ราษฎรเดือดร้อน ๑๘๗,๒๔๓ ครัวเรือน พื้นที่การเกษตรเสียหาย ๘๐,๐๖๔ ไร่ งบประมาณค่าใช้จ่ายโดยรัฐ ๑๕๓.๘๖ ล้านบาท ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ มีพื้นที่ประสบภัย ๒,๑๕๑ หมู่บ้าน ราษฎรเดือดร้อน ๑๕๗,๔๗๖ ครัวเรือน พื้นที่การเกษตรเสียหาย ๕๕,๑๒๗ ไร่ งบประมาณค่าใช้จ่ายโดยรัฐ ๑๖๐.๐๕ ล้านบาท และในปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีพื้นที่ประสบภัย ๒,๖๗๗ หมู่บ้าน ราษฎรเดือดร้อน ๒๕๗,๓๓๕ ครัวเรือน งบประมาณค่าใช้จ่ายโดยรัฐ ๑๔๗.๐๕ ล้านบาท

รูปแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งของลุ่มน้ำยม

รูปแสดงหมู่บ้านที่ประสบภัยแล้งในกลุ่มน้ำยม

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยแล้ง จังหวัดอุตรดิตถ์

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยแล้ง จังหวัดสุโขทัย

รูปแสดงพื้นที่ประสบภัยแล้ง จังหวัดพิจิตร

รูปแสดงพื้นที่ประสภภัยแล้ง จังหวัดนครสวรรค์

สรุปได้ว่า หากมีการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่เพื่อเก็บกักน้ำท่าที่มีปริมาณมากในช่วงฤดูฝนไว้ เสมือนเป็นธนาคารน้ำ ก็สามารถนำต้นทุนเหล่านี้มาใช้ประโยชน์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำเสียอย่างได้ผล ก่อให้เกิดการบริหารจัดการลุ่มน้ำแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน แต่เนื่องจากไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำอย่างเพียงพอ จึงเป็นเหตุให้เกิดภาวะน้ำท่วมซ้ำซากในฤดูฝน และในฤดูแล้งเกิดน้ำแล้งซ้ำซากตลอดแนวลำน้ำ

ตารางแสดงปริมาณน้ำต่ำสุด สูงสุด ในลุ่มน้ำยม กรณีเกิดอุทกภัยและภัยแล้ง

รหัสลุ่มน้ำ	ชื่อลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่รับน้ำ (ตารางกิโลเมตร)	ปริมาณน้ำท่า (ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี)	ปริมาณน้ำสูงสุด (ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที)
๐๘.๐๒	แม่น้ำยมตอนบน	๑,๕๗๘	ลุ่มน้ำยมตอนบน ๑,๒๖๒ (๕๐๕+๒๔๗+๑๓๕+ ๓๗๒) (๓๒%)	ณ สถานี Y๒๐ ห้วยสัก
๐๘.๐๓	แม่น้ำควน	๘๕๘		ปี ๒๕๓๗=๑,๖๒๖ (๓๑ ส.ก.)
๐๘.๐๔	น้ำปี	๖๓๖		ปี ๒๕๓๘=๑,๖๒๐ (๑ ก.ย.)
๐๘.๐๕	แม่น้ำงาว	๑,๖๔๔		ปี ๒๕๔๔=๕๐๕ (๑๒ ส.ก.) ปี ๒๕๔๕=๘๐๕ (๕ ก.ย.)
๐๘.๐๖	แม่น้ำยมตอนกลาง	๒,๘๘๔	ลุ่มน้ำยมตอนกลาง ๗๘๗ (๕๘๕+๕๐+๑๐๘) (๑๕%)	ณ สถานี Y๑๔ ศรีสะเกษน้อย
๐๘.๐๗	น้ำแม่คำมี	๔๔๔		ปี ๒๕๓๗=๑,๕๓๖ (๒๐ ส.ก.)
๐๘.๐๘	น้ำแม่ต้า	๕๑๘		ปี ๒๕๓๘=๒,๒๗๒ (๔ ก.ย.) ปี ๒๕๔๕=๑,๒๐๐ (๑๑ ก.ย.) ปี ๒๕๔๘=๑,๐๕๐ (๑๑ ก.ย.)
๐๘.๐๙	ห้วยแม่สิน	๕๒๒	ลุ่มน้ำยมตอนล่าง ๑,๕๕๔ (๑๓๕+๑๖๒+๑๐๐+ ๑,๕๑๔) (๔๕%)	ณ สถานี Y๔ สุโขทัย
๐๘.๑๐	น้ำแม่มอก	๑,๓๓๓		ปี ๒๕๔๘=๕๔๐ (๑๗ ส.ก.)
๐๘.๑๑	น้ำแม่รำพัน	๘๕๔		ปี ๒๕๔๘=๕๖๕ (๒๓ ก.ย.)
๐๘.๑๒	แม่น้ำยมตอนล่าง	๑๑,๕๐๖		ณ สถานี Y๕ โพนทะเล ปี ๒๕๓๗=๑,๐๘๐ (๑๕ ก.ย.) ปี ๒๕๓๘=๑,๒๕๕ (๒๑ ก.ย.)
รวม		๒๓,๖๑๖	๑,๕๖๕	

รูปแสดงความแตกต่างในลำน้ำยมบริเวณเทศบาลเมืองสุโขทัย ในฤดูฝน และฤดูแล้ง

๑.๓ ปัญหาด้านความปลอดภัย

อุทกภัยในแต่ละปีก่อให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างมาก รวมทั้งสาธารณประโยชน์ที่รัฐจะต้องใช้งบประมาณมาซ่อมแซมปีหนึ่ง ๆ หลายร้อยถึงหลายพันล้านบาท นอกจากนั้นราษฎรที่มีแหล่งทำกินอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา ก็ต้องเสี่ยงชีวิตจากการเกิดน้ำป่าไหลหลาก และแผ่นดินถล่ม ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๔๘ ในเขตอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

รูปแสดงความเสียหายจากน้ำป่าไหลหลากและแผ่นดินถล่ม อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย

ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่ม นอกจากจะได้รับความเสียหายทางด้านทรัพย์สินแล้ว จากภาวะอุทกภัย ก็ยังต้องเสี่ยงชีวิตจากการจมน้ำ ไฟฟ้าดูด สัตว์มีพิษต่าง ๆ ที่หนีน้ำขึ้นมาอยู่บนบ้านเรือนของประชาชน กัด ต่อย หรือทำความรำคาญ ถึงแม้ว่าจะได้รับการอพยพมาอยู่ในที่ปลอดภัยแล้ว ก็ยังไม่ปลอดภัยต่อทรัพย์สินที่ไม่สามารถนำติดตัวมาได้ นอกจากนี้ยังต้องห่วงกังวลต่อความปลอดภัยของคนชรา หรือคนเจ็บที่ไม่สามารถนำออกมาได้ รวมทั้งโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่มากับน้ำ เช่น โรคท้องร่วง โรคน้ำกัดเท้า เป็นต้น

รูปแสดงสภาพความเป็นอยู่ขณะที่เกิดน้ำท่วม

จากสถิติข้อมูลของสำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่า พื้นที่ในกลุ่มน้ำยม ปี ๒๕๔๕ มีราษฎรได้รับความเดือดร้อน ๘๔๐,๕๓๗ คน ต้องอพยพไปที่ปลอดภัย ๗,๗๕๕ คน เสียชีวิต ๕๕ คน บ้านเรือนเสียหายทั้งสิ้น ๕๓๔ หลัง และเสียหายบางส่วน ๕๕,๓๕๑ หลัง ในปี ๒๕๔๕ มีราษฎรได้รับความเดือดร้อน ๗๔๔,๑๑๕ คน ต้องอพยพไปที่ปลอดภัย ๖๖๔ คน เสียชีวิต ๑๐๑ คน บ้านเรือนเสียหายทั้งสิ้น ๒๒๗ หลัง และเสียหายบางส่วน ๕๘๑ หลัง เป็นต้น

๑.๔ ปัญหาด้านจิตใจและสุขภาพอนามัย

ในพื้นที่เชิงเขา ถ้ามีฝนตกต่อเนื่อง ราษฎรในพื้นที่ต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับภาวะการเกิดน้ำป่าไหลหลาก และแผ่นดินถล่ม จากเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมา กรณีนี้ถ้าเกิดที่ใดมักจะสร้างความเสียหายอย่างมากทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร ตลอดจนที่ทำกิน ทำให้พื้นที่เสี่ยงภัยบางแห่งจะต้องจัดให้มีเวรยามในการเฝ้าระวัง โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง แต่ทั้งนี้ราษฎรในพื้นที่ก็ยังคงมีความหวาดวิตกอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากเกิดเหตุการณ์ขึ้นจริงๆ จะทำอะไร ให้เกิดความปลอดภัยต่อตนเองและครอบครัว

การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทรัพยากรธรณี เป็นต้น มีการจัดตั้ง “มิสเตอร์เตือนภัย” ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงเกิดแผ่นดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก ฝึกอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัคร เมื่อเกิดเหตุการณ์จะได้อพยพราษฎรได้ทันท่วงที ไม่เกิดความเสียหายต่อชีวิต

รูปแสดงการเฝ้าระวังเพื่อการเตือนภัยน้ำป่าไหลหลาก และแผ่นดินถล่ม

ในพื้นที่ราบลุ่ม เมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม ไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้ บางแห่งถูกตัดขาดจากพื้นที่อื่น ๆ ขาดแคลนทั้งเครื่องอุปโภค-บริโภค น้ำกิน – น้ำใช้ ไฟฟ้า ห้องสุขา พื้นที่ทำกินได้รับ

ความเสียหาย เกิดโรคติดต่อที่มากับน้ำ ทำให้ราษฎรในพื้นที่เกิดภาวะความเครียดจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทางราชการจะต้องจัดหางบประมาณเพื่อจัดซื้อเครื่องอุปโภค-บริโภค ยารักษาโรค การจัดหาผ้าสะอาดนำไปแจกจ่ายกับราษฎรที่ประสบภัยน้ำท่วม นอกจากนี้ยังต้องจัดทีมแพทย์ไปรักษาผู้ป่วยในเขตน้ำท่วม เนื่องจากการขนส่งผู้ป่วยทำได้ยากลำบาก รวมทั้งการส่งนักจิตวิทยาเข้าบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ที่ประสบกับปัญหาน้ำท่วม

รูปแสดงการอพยพไปที่พักพิงชั่วคราว และการรับสิ่งของสำหรับการอุปโภค-บริโภค

๑.๕ ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ

ขณะเกิดอุทกภัย คุณภาพน้ำจะเต็มไปด้วยตะกอนแขวนลอย ซึ่งไม่เหมาะกับการอุปโภค-บริโภค เมื่อภาวะน้ำท่วมลดลงตะกอนแขวนลอยเหล่านี้ยังสร้างปัญหาให้กับราษฎรในการที่จะต้องกำจัดออกจากที่อยู่อาศัยหรือสาธารณูปโภค นอกจากนี้ถ้าหากเกิดภาวะน้ำท่วมยังเป็นเวลานาน สภาพน้ำจะเกิดการเน่าเสียเนื่องจากสิ่งปฏิกูลและปุ๋ยเคมีที่ใช้ทำการเกษตร เป็นสาเหตุของโรคที่มากับน้ำ เช่น โรคท้องร่วง โรคน้ำกัดเท้า เป็นต้น

รูปแสดงคุณภาพน้ำ การขาดแคลนน้ำกิน-น้ำใช้ในขณะเกิดน้ำท่วม

สำหรับในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากในกลุ่มน้ำขมไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ ปริมาณน้ำในลำน้ำจะแห้งอย่างรวดเร็ว ลงมีเฉพาะบริเวณที่ราษฎรได้ทำการปิดกั้นฝายชั่วคราวเป็นช่วง ๆ เท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นสภาพน้ำนิ่ง คุณภาพน้ำจึงต่ำ และมีไม่เพียงพอสำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภค

รูปแสดงสภาพลำน้ำขมในช่วงฤดูแล้ง

๑.๖ ปัญหาด้านความยากจน

พื้นที่ลุ่มน้ำยมทุกปี มักจะเกิดภาวะอุทกภัย ในช่วงฤดูฝน และเกิดการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ราษฎรขาดโอกาสในการทำมาหากิน ทำให้มีรายได้น้อยต่ำกว่ารายได้น้อยของกลุ่มน้ำอื่น ๆ ที่มีการพัฒนาแล้ว เช่น ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีหนี้สินจากการทำการเกษตรจาก ธกส. และเงินกู้ยืมจากระบบ เมื่อไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง จึงมักจะย้ายถิ่นฐานไปหางานทำในที่อื่น ๆ เป็นจำนวนมาก พื้นที่การเกษตรถูกทอดทิ้ง หรือเปลี่ยนเป็นของนาขาย เมื่อขาดรายได้ทำให้เกิดโรคชรา โภชนาไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ถ้ำลุ่มน้ำยมได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อลดขนาดของอุทกภัย ความเสี่ยงของภาวะอุทกภัยจะน้อยลง และปริมาณน้ำที่เก็บกักไว้ในช่วงฤดูฝน ก็สามารถนำมาใช้ตลอดช่วงฤดูแล้งได้อีกด้วย

๒. การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำยมของหน่วยงานต่าง ๆ

๒.๑ กรมชลประทาน

๒.๑.๑ งานพัฒนาแหล่งน้ำ ปัจจุบันลุ่มน้ำยมมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพียงแห่งเดียว คือ อ่างเก็บน้ำแม่มอก มีความจุอ่างเก็บน้ำ ๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำให้พื้นที่ชลประทาน ๔๔,๐๐๐ ไร่ นอกนั้นเป็น อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ขนาดเล็ก และ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า มีพื้นที่ชลประทานรวม ๑,๑๕๐,๘๗๗ ไร่ รวมความจุอ่างเก็บน้ำทั้งหมด ๔๐๕.๒๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

ตารางที่ แสดงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่ก่อสร้างเสร็จแล้วในลุ่มน้ำยม

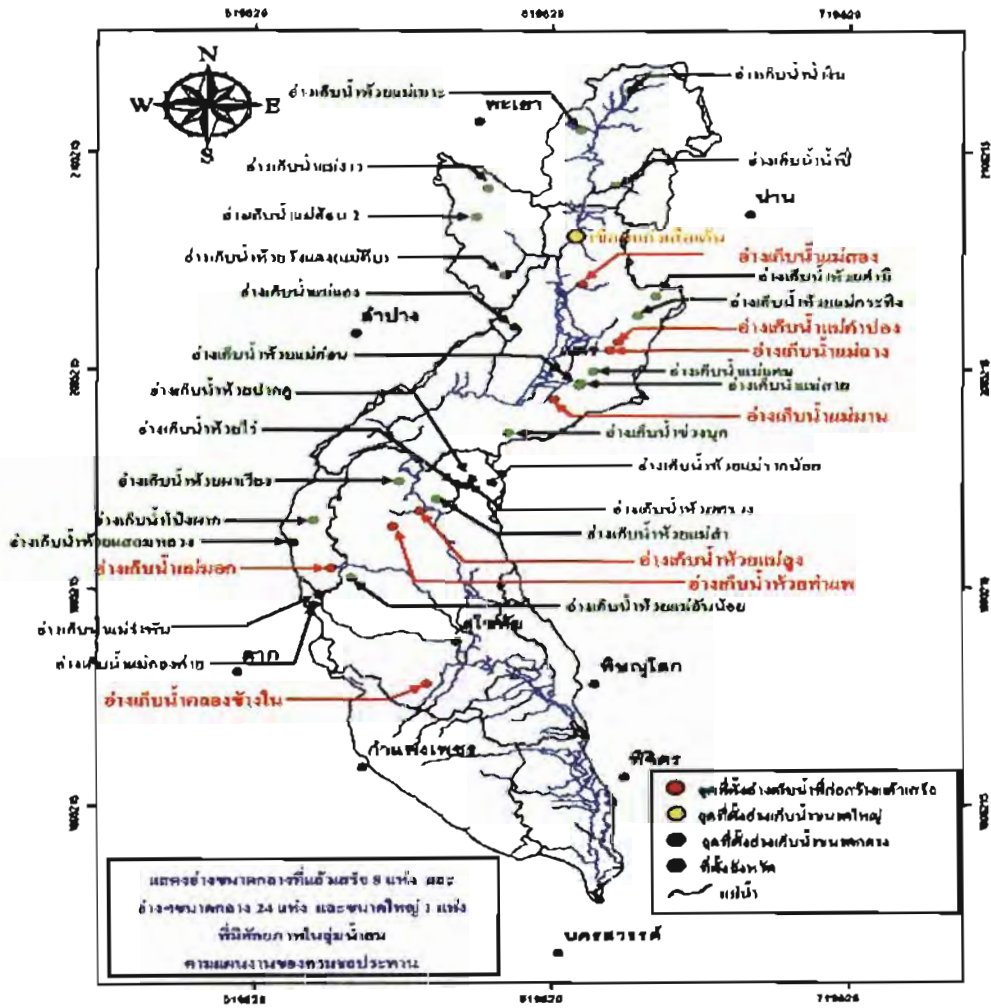
โครงการชลประทาน	จำนวนโครงการ	ความจุอ่าง (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)		
			ลำน้ำสาขา	แม่น้ำยมสาย	รวม
โครงการขนาดใหญ่-ขนาดกลาง	๔	๒๗๑.๘๕	๕๕,๐๐๐	๒๘๓,๑๒๕	๓๓๘,๑๒๕
โครงการน้ำได้ดินสุโขทัย	๑	-	-	๗๐,๕๔๐	๗๐,๕๔๐
โครงการขนาดเล็ก	๒๘๗	๑๓๗.๓๗	๑๐๘,๒๒๐	๕๕๐,๘๕๓*	๖๖๕,๐๗๓
โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	๗๗	-	๔,๔๐๐	๑๐๘,๘๔๐	๑๑๓,๒๔๐
รวม	๓๑๙	๔๐๕.๒๒	๑๖๗,๖๒๐	๑,๐๑๓,๓๕๘	๑,๑๘๑,๙๗๘

หมายเหตุ * เป็นโครงการขนาดเล็กตามแนวแม่น้ำยมสายหลัก

นอกจากนี้ กรมชลประทานยังมีแผนดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่บริเวณต้นลำน้ำยม สามารถกักเก็บน้ำได้ ๑,๑๗๕ ลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางในลุ่มน้ำสาขา อีกจำนวน ๒๔ แห่ง สามารถกักเก็บน้ำได้ประมาณ ๓๑๔.๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถเพิ่มพื้นที่ชลประทานได้ ๓๖๗,๒๒๗ ไร่ รวมความจุเก็บกักของอ่างเก็บน้ำทั้งหมด ๑,๔๘๙.๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร และเมื่อรวมความจุเก็บกักที่ก่อสร้างเสร็จแล้ว ๘ แห่ง รวมกักเก็บน้ำได้ทั้งหมด ๑,๘๘๔.๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

โครงการอภัยแก่บ้านกลางที่มีศักยภาพตามแผนการพัฒนากลุ่มชนบท

ลำดับ ที่	ชื่อโครงการ	ผู้นำสาขา	สถานที่ตั้ง			ความจุ ด้านลูกบาศก์เมตร
			ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	
๑	น้ำจิม	แม่น้ำยมตอนบน	จิม	ปง	พะเยา	๒๐.๒๐
๒	ห้วยแม่เกาะ	แม่น้ำยมตอนบน	ปง	ปง	พะเยา	๕.๕๐
๓	น้ำปี่	แม่น้ำปี่	เชียงม่วน	เชียงม่วน	พะเยา	๘๓.๐๐
๔	ห้วยวังแดง(แม่ตีบ)	แม่น้ำงาว	แม่ตีบ	งาว	ลำปาง	๑๒.๐๐
๕	แม่ฮ่อน ๒	แม่น้ำยมตอนกลาง	บ้านฮ่อน	งาว	ลำปาง	๘.๐๐
๖	แม่งาว	แม่น้ำยมตอนกลาง	บ้านร้อง	งาว	ลำปาง	๑๖.๐๐
๗	ห้วยแม่แถม	แม่น้ำยมตอนกลาง	สวนเขื่อน	เมือง	แพร่	๘.๕๕
๘	ห้วยแม่สาย	แม่น้ำยมตอนกลาง	บ้านแดง	เมือง	แพร่	๑๐.๕๐
๙	ห้วยแม่ก้อน	แม่น้ำยมตอนกลาง	ซ้อแฮ	เมือง	แพร่	๕.๐๐
๑๐	ช่วงนุก (ห้วยแม่พวก)	แม่น้ำยมตอนกลาง	ห้วยไร่	เด่นชัย	แพร่	๕.๘๐
๑๑	ห้วยแม่คำมี	แม่น้ำคำมี	ห้วยโรง	ร้องกวาง	แพร่	๑๗.๐๐
๑๒	ห้วยแม่กระหัง	แม่น้ำคำมี	ห้วยโรง	ร้องกวาง	แพร่	๕.๖๐
๑๓	ห้วยแม่แสง	แม่น้ำคำ	เวียงคำ	ลอง	แพร่	๑๑.๕๐
๑๔	ห้วยแม่แสงหลวง	แม่น้ำมอก	เวียงมอก	เด่น	ลำปาง	๑๑.๓๐
๑๕	ห้วยโป่งผาก	แม่น้ำมอก	เวียงมอก	เด่น	ลำปาง	๑๖.๐๐
๑๖	ห้วยแม่ตันน้อย	แม่น้ำมอก	กลางดง	ทุ่งสตียม	สุโขทัย	๔.๖๑
๑๗	แม่ไร่พัน	แม่น้ำไร่พัน	คลังชัน	บ้านคำนลานหอย	สุโขทัย	๑๑.๔๐
๑๘	แม่กองค่าย	แม่น้ำไร่พัน	คลังชัน	บ้านคำนลานหอย	สุโขทัย	๑๓.๐๐
๑๙	ห้วยทรง	แม่น้ำยมตอนล่าง	บ้านตึก	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๘.๐๐
๒๐	ห้วยไร่	แม่น้ำยมตอนล่าง	บ้านตึก	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๗.๓๓
๒๑	ห้วยปากคุด	แม่น้ำยมตอนล่าง	บ้านตึก	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๖.๐๐
๒๒	ห้วยแม่รายน้อย	แม่น้ำยมตอนล่าง	บ้านตึก	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๖.๕๐
๒๓	ห้วยแม่สา	แม่น้ำยมตอนล่าง	บ้านตึก	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๔.๕๐
๒๔	ห้วยผาเวียง	แม่น้ำยมตอนล่าง	แม่สิน	ศรีสัชชาลัย	สุโขทัย	๕.๕๖
รวม						๓๑๔.๒๕

รูปแสดงอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่สร้างเสร็จแล้ว ๘ แห่ง แผนการก่อสร้างขนาดใหญ่ ๑ แห่ง และขนาดกลางอีก ๒๔ แห่ง

๒.๑.๒ การบริหารจัดการน้ำหลาก การบรรเทาปัญหาอุทกภัยในกลุ่มน้ำยมจะต้องมีบริหารจัดการน้ำตามสภาพทางกายภาพ เช่น พื้นที่ตอนบนมีลักษณะเป็นภูเขา จะมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลาง พื้นที่ตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบ จะมีทางผันน้ำเลี้ยงเมือง แก้มลิงชั่วคราว ระบบระบายน้ำในที่ลุ่ม เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรเพื่อลดยอดน้ำหลาก โดยจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตลอดทั้งลุ่มน้ำ โดยสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ตอนบน มีลักษณะเป็นภูเขา และจังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร ซึ่งเป็นพื้นที่ตอนล่าง มีลักษณะเป็นที่ราบ

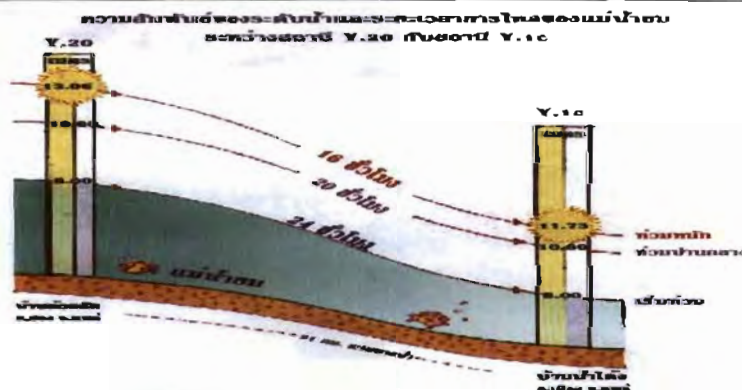
๑) พื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบน (จังหวัดแพร่) ลำน้ำยมในเขตจังหวัดแพร่ มีเพียงฝายแม่ยมที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่ แห่งเดียวที่ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ กรณีที่ลำน้ำยมเอ่อล้นตลิ่ง การป้องกันจะใช้วิธีการติดตามฝายระวางและการเตือนภัยเท่านั้น โดยถ้ามีปริมาณน้ำในลำน้ำยมไหลผ่าน ณ สถานีวัดน้ำ Y.๒๐ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ประมาณ ๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที (ซึ่งเป็นปริมาณน้ำสูงสุดเฉลี่ยในช่วงฝน) ปริมาณน้ำดังกล่าวเมื่อรวมกับปริมาณน้ำหลาก (SIDE FLOW) จะทำให้มีปริมาณน้ำไหล

ผ่านสถานีวัดน้ำ Y.๑C อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ประมาณ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ที่ระดับของตลิ่งฝั่งซ้าย ๘.๒๐ เมตร (ความจุลำน้ําบริเวณอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สามารถรับน้ำได้ประมาณ ๑,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที) น้ำจะไม่เอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมเขตเทศบาลเมืองแพร่ ถ้าหากมีปริมาณน้ำมากกว่านี้ก็จะเอ่อล้นท่วมพื้นที่อยู่อาศัย

สำหรับการกำหนดระดับเตือนภัยจะใช้ความสัมพันธ์ของระดับน้ำของสถานีวัดน้ำ Y.๒๐ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ และสถานีวัดน้ำ Y.๑C อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง

ตารางข้อมูลเพื่อการเตือนภัยกรณีที่เกิดอุทกภัย อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ระดับความเสี่ยงจากอุทกภัย	ระดับน้ำที่สถานีวัดน้ำ		ช่วงเวลาการเดินทางของน้ำ จากสถานี Y.๒๐ - Y.๑C (ชม.)
	Y.๒๐	Y.๑C	
น้ำเต็มตลิ่ง	๘.๐๐	๘.๐๕	๒๔ ชม.
ท่วมปานกลาง	๑๐.๖๐	๑๐.๖๒	๒๐ ชม.
ท่วมสูงมาก	๑๓.๐๘	๑๑.๗๓	๑๖-๑๗ ชม.

รูป แสดงความสัมพันธ์ของระดับน้ำและระยะเวลาการไหลของแม่น้ำยมระหว่างสถานีวัดน้ำ Y.๒๐ และสถานีวัดน้ำ Y.๑C

สำหรับกรณีน้ำป่าไหลหลากพื้นที่ราบเชิงเขา กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรธรณี กรมป้องกันภัยและบรรเทาสาธารณภัย ได้ประสานความร่วมมือในการสร้างระบบการเตือนภัยน้ำหลากแผ่นดินถล่ม โดยอาศัยสถานีวัดน้ำฝน และอบรมอาสาสมัครประชาชนในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังน้ำป่าไหลหลาก โดยใช้ชื่อว่า “มิสเตอร์เตือนภัย”

๒) ลุ่มน้ำยมตอนล่าง (จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์) ปริมาณน้ำจากพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนจะไหลลงสู่พื้นที่ลุ่มตอนล่าง ทำให้น้ำปริมาณดังกล่าวรวมกับปริมาณน้ำหลากในพื้นที่ (SIDE FLOW) จะไหลเข้าสู่สถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชนาลัย ประมาณ ๑,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที (ปริมาณน้ำดังกล่าวเป็นปริมาณน้ำสูงสุดเฉลี่ยที่ไหลผ่านสถานี Y.๖ เกือบทุกปีในฤดูน้ำหลาก) น้ำจะไม่เอ่อล้นตลิ่งในเขตอำเภอศรีสัชนาลัย และอำเภอสวรรคโลก แต่จะมารวมเอ่อล้นตลิ่งในเขตอำเภอ

ศรีสำโรง เป็นต้นไป เนื่องจากความจุลำนํ้าข้มตั้งแต่อำเภอศรีสำโรงลงไป สามารถรับนํ้าได้น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น และเมื่อปริมาณนํ้าดังกล่าวไหลผ่านจุดต่างๆ หากคันดินป้องกันตลิ่งไม่ขาด ปริมาณนํ้าทั้งหมดก็จะไหลเข้าสู่สถานีวัดนํ้า Y.๔ อำเภอเมือง ซึ่งสามารถรับนํ้าได้เพียง ๕๒๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ดังนั้นปริมาณนํ้าส่วนเกินกว่าความจุลำนํ้าที่สามารถรับได้จะเอ่อล้นตลิ่งในเขตอำเภอเมือง เข้าท่วมเขตชุมชน เทศบาลเมืองสุโขทัย แต่ถ้าคันดินป้องกันตลิ่งขาดก่อนถึงสถานีวัดนํ้า Y.๔ ปริมาณนํ้าจะถูกตัดออกไปก่อน นํ้าจะไม่ท่วมในเขตชุมชนเทศบาลเมืองสุโขทัย แต่จะไหลเข้าท่วมพื้นที่การเกษตร และพื้นที่ชุมชนบริเวณริมลำนํ้าข้มเหนือเขตอำเภอเมือง

รูปแผนภูมิแสดงการบริหารจัดการนํ้าในแม่น้ำข้มตอนล่าง

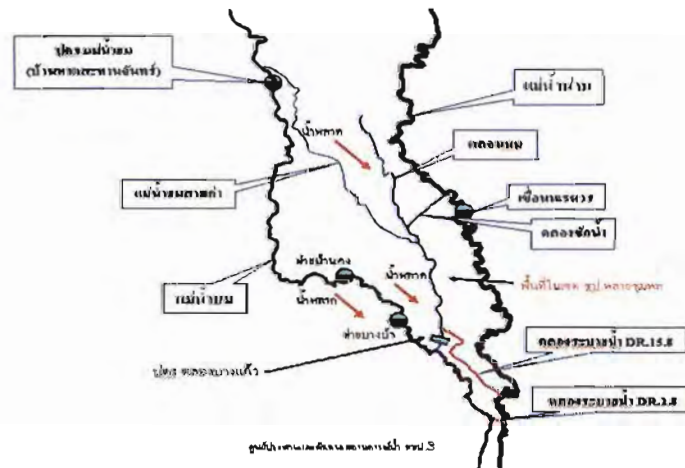
จากสภาพการเกิดอุทกภัยตามที่กล่าวข้างต้น การบรรเทาปัญหาอุทกภัยในเขตชุมชน เทศบาล ซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ จะมีหลักการ คือ

- โดยอาศัยประตูระบายนํ้าในลำน้ำข้ม ควบคุมให้ปริมาณนํ้าไหลผ่านจุดต่าง ๆ ไม่เกินความจุลำนํ้าที่รับได้ในจุดนั้นๆ จากแผนภาพหากมีปริมาณนํ้าไหลผ่านสถานี Y.๖ อำเภอศรีสำโรงประมาณ ๑,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที การบริหารจัดการนํ้าจะอาศัยประตูระบายนํ้าหาดสะพานจันทร์ บริเวณอำเภอสวรรคโลก ควบคุมปริมาณนํ้าที่จะไหลผ่านเข้าสู่สถานี Y.๓A อำเภอศรีสำโรง ให้มีปริมาณนํ้าไหลผ่านเหลือเพียง ๘๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที นํ้าก็จะไม่ไหลเอ่อล้นตลิ่งในช่วงอำเภอศรีสำโรง (ความจุลำนํ้าที่รับได้ในช่วงอำเภอศรีสำโรงประมาณ ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที) ส่วนปริมาณนํ้า ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะผันนํ้าไปทางแม่น้ำข้มสายเก่า และทางผันนํ้าแม่น้ำข้ม-แม่น้ำน่าน (ฝั่งซ้ายแม่น้ำข้ม)

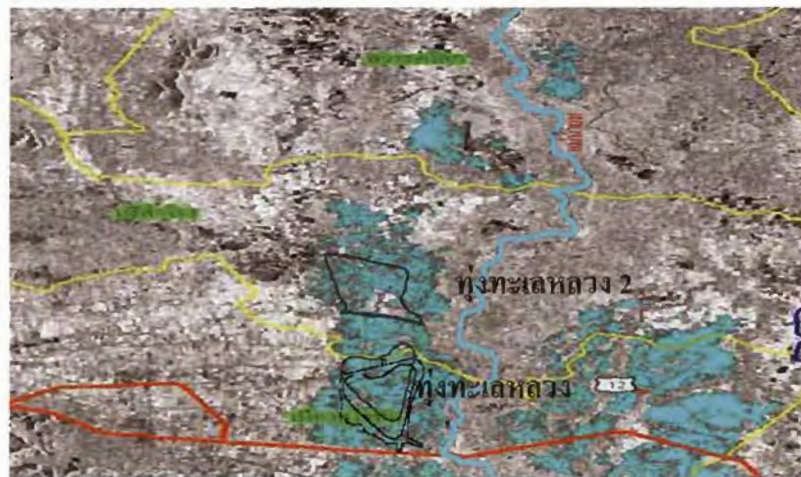
รูปแผนภาพแสดงโครงข่ายลำน้ำในกลุ่มน้ำยม และกลุ่มน้ำ่าน

- การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ จะผันน้ำไปทางแม่น้ำยมสายเก่า และทางผันน้ำแม่น้ำยม-แม่น้ำ่าน (ฝั่งซ้ายแม่น้ำยม) ปริมาณน้ำ ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที และจะใช้คลองระบาย DR.๒.๘ ระบายน้ำหลากในลำน้ำยมไปสู่แม่น้ำ่าน

รูปแผนภาพแสดงโครงข่ายการผันน้ำในลำน้ำยม ไปสู่ลำน้ำ่าน

- โดยอาศัยแก้มลิงธรรมชาติ เมื่อน้ำไหลผ่านสถานี Y.๓A อำเภอศรีสำโรง ประมาณ ๘๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะดำเนินการบริหารจัดการโดยการผันน้ำเข้าสู่ทะเลหลวงประมาณ ๑๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที ความจุทะเลหลวงประมาณ ๑๒ ล้านลูกบาศก์เมตรด้วยปริมาณการผันน้ำดังกล่าว จะใช้เวลาประมาณ ๓ วัน น้ำจะเต็มทะเลหลวง ซึ่งจากสถิติที่ผ่านมา น้ำหลากในช่วงที่ผ่านจังหวัด สุโขทัยจะใช้เวลาประมาณ ๓ วัน ดังนั้นทะเลหลวงจะทำหน้าที่เก็บกักชะลอน้ำเพื่อไม่ให้ปริมาณน้ำจำนวนมากไหลลงสู่พื้นที่ตอนล่างอย่างรวดเร็ว นอกจากนั้นจะดำเนินการผันน้ำเข้าทุ่งบริเวณด้านขวา และซ้ายของลำน้ำยม บริเวณเหนือเขตเทศบาลเมืองประมาณ ๒๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะทำให้มีปริมาณน้ำที่จะไหลเข้าสู่สถานี Y.๔ อำเภอเมืองสุโขทัยเหลือประมาณ ๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที (ความจุลำน้ำที่รับได้ในช่วงอำเภอเมืองสุโขทัยประมาณ ๕๒๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที) น้ำจะไม่ไหลเอ่อล้นตลิ่งเข้าท่วมเขตเทศบาลเมืองสุโขทัย

รูปแผนภาพแสดงการผิมน้ำเข้าสู่บ่อกองน้ำ

สำหรับพื้นที่รับน้ำชั่วคราว หรือพื้นที่รับน้ำถาวร (เช่น ทะเลหลวง) ในอนาคตจะต้องกำหนดขอบเขต และปริมาณน้ำที่จะเก็บกักไว้ชั่วคราวในแต่ละแห่งให้ชัดเจน พร้อมทั้งออกแบบระบบระบายน้ำออกจากพื้นที่ให้สามารถระบายน้ำได้อย่างรวดเร็วเมื่อน้ำในลำน้ำยมลดลง และถ้าหากพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีเขตชุมชนร่วมอยู่ด้วย จะต้องพิจารณาทำคันป้องกันไม่ให้น้ำเข้าท่วมขังในเขตชุมชน

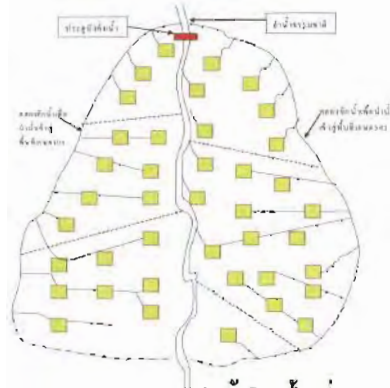
รูปแสดงโครงการขุดลอกหนองน้ำบ่อกองน้ำ (แก้มลิง)

การลดปริมาณน้ำหลากในลำน้ำยม นอกจากการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลางในพื้นที่ต้นน้ำ รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำหลากในลำน้ำยมตอนล่างแล้ว การพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง เพื่อจะลดน้ำท่าจากพื้นที่การเกษตรระบายลงสู่ลำน้ำ และเก็บกักน้ำท่าที่เกิดขึ้นในแปลงทั้งหมดไว้ใช้ประโยชน์ โดยมีหลักการว่า

- มีการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ของเกษตรกรทุกราย
- ความลึกของแหล่งน้ำต้องไม่น้อยกว่า ๓ เมตร
- ต้องเก็บกักน้ำไว้ในแหล่งน้ำ ๓๐๐ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ถ้ามีพื้นที่ ๑๐ ไร่ ต้องมีขนาดของแหล่งน้ำ ๓,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร หรือถ้ามีพื้นที่ ๒๐ ไร่ ต้องมีขนาดแหล่งน้ำ ๖,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร เป็นต้น

- แหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรสามารถทำนาในช่วงฤดูแล้งได้ประมาณ ๒๐ % ของพื้นที่ แต่ถ้าทำสวนสามารถใช้ประโยชน์ได้ ๑๐๐ %

จากหลักการดังกล่าว พบว่า ถ้าสามารถดำเนินการได้จะสามารถลดปริมาณน้ำท่าในลำน้ำยมได้ถึง ๕๓ % ของปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยทั้งปี (พื้นที่การเกษตร ๖.๕๗ ล้านไร่ เก็บกักน้ำได้ ๒,๐๕๑ ล้านลูกบาศก์เมตร)

รูปแสดงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตร

๒.๑.๓ การผันน้ำจากลุ่มน้ำปิง และลุ่มน้ำ่าน มาลุ่มน้ำยม เนื่องจากลุ่มน้ำยมไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ ในฤดูแล้งจะเกิดการขาดแคลนน้ำเป็นประจำ กรมชลประทานจึงได้ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้โดย

- การผันน้ำจากแม่น้ำปิง โดยผ่านคลองวังบัว จังหวัดกำแพงเพชร ช่วยเหลือพื้นที่อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ปริมาณน้ำประมาณ ๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่ประมาณ ๕๐,๐๐๐ ไร่
- การผันน้ำจากแม่น้ำปิง โดยผ่านคลองวังยาง จังหวัดกำแพงเพชร ช่วยเหลือพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ปริมาณน้ำประมาณ ๑๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่ประมาณ ๑๐๕,๐๐๐ ไร่
- การผันน้ำจากแม่น้ำปิง โดยผ่านคลองท่อทองแดง-คลองสามพวง-คลองสารบบ จังหวัดกำแพงเพชร ช่วยเหลือพื้นที่ อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ปริมาณน้ำประมาณ ๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่ประมาณ ๕๐,๐๐๐ ไร่
- การผันน้ำจากแม่น้ำ่าน โดยผ่านคลองชักน้ำแม่น้ำ่าน-คลองเมฆ-คลองปลาสด จังหวัดพิจิตร ช่วยเหลือพื้นที่ อำเภอพรมพิราม อำเภอบางระกำ และอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ปริมาณน้ำประมาณ ๓๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยเหลือพื้นที่ประมาณ ๓๒๒,๐๐๐ ไร่

๒.๑.๔ การแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยม ตามแผนงานกระตุ้นเศรษฐกิจ ระยะที่ ๒ ด้านทรัพยากรน้ำ กรมชลประทานได้วางแผนแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยมตามแผนงานกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล กระจายลงสู่จังหวัดต่าง ๆ ประกอบด้วย โครงการขนาดกลาง จำนวน ๗ โครงการ การก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ จำนวน ๒๖ โครงการ โครงการการก่อสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในพื้นที่ป้องกันตนเองชายแดน

จำนวน ๒ โครงการ สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จำนวน ๓ โครงการ และการป้องกันและบรรเทาภัยจากน้ำ จำนวน ๑๑ โครงการ ซึ่งจะสามารถพัฒนาศักยภาพการเก็บกักน้ำ และการระบายน้ำได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ตอนล่างตามที่กล่าวข้างต้นจะสามารถบรรเทาอุทกภัยได้ แต่ราษฎรที่เป็นเจ้าของพื้นที่รับน้ำชั่วคราว จะต้องได้รับการดูแลจากหน่วยงานของรัฐ อย่างน้อยก็ให้สามารถทำการเกษตรได้ ๑ ครั้งต่อปี ซึ่งเมื่อน้ำลดลงแล้วราษฎรสามารถเข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่ของตนได้ แต่จากลักษณะทางอุทกวิทยาของลำน้ำยมตามที่กล่าวข้างต้น ปริมาณน้ำ ๘๘ % จะอยู่ในช่วงฤดูฝน เมื่ออุทกภัยผ่านพ้นไป ปริมาณน้ำในลำน้ำยมก็ไม่เพียงพอสำหรับราษฎรที่มีพื้นที่เป็นที่รับน้ำชั่วคราวใช้สำหรับทำการเกษตร ดังนั้นแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ พื้นที่รับน้ำถาวร (แก้มลิง) เป็นต้น ก็มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้นการบริหารจัดการลุ่มน้ำยมแบบยั่งยืน ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง จำเป็นต้องใช้เครื่องมือต่าง ๆ ร่วมกัน ทั้งอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง การผันน้ำพื้นที่รับน้ำชั่วคราว ตามความเหมาะสมของลักษณะทางกายภาพของลุ่มน้ำยม

๒.๒ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานกลางในการป้องกันภัยและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เป็นผู้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ ใช้งบประมาณของจังหวัดผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัด และปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากเหตุการณ์น้ำท่วมปี พ.ศ.๒๕๔๕ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้มีนโยบายให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยอุทกภัยและดินถล่ม จัดอบรมเครือข่ายอาสาสมัครเตือนภัยดินถล่ม “มิสเตอร์เตือนภัย” ขึ้นทุกจังหวัด เพื่อให้อาสาสมัครประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยของกลุ่มน้ำยม ได้รับความรู้ในการเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย สามารถปฏิบัติตามแผนอพยพประชาชนจากพื้นที่เสี่ยงภัยไปยังสถานที่ปลอดภัย ลดความสูญเสียชีวิตจากภัยน้ำหลากได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังเป็นหน่วยงานกลางในการสรุปสถานการณ์ภัยต่าง ๆ เพื่อสรุปของบประมาณในการซ่อมแซมสาธารณูปโภค ค่าชดเชยความเสียหาย เป็นต้น

๒.๓ กรมทรัพยากรธรณี ประกอบด้วยฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และศูนย์ปฏิบัติการธรณีพิบัติภัย จะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเฝ้าระวังแจ้งเตือนภัยดินถล่ม ทำแผนที่หมู่บ้านเสี่ยงภัยในกลุ่มน้ำต่าง ๆ ทำโครงการติดตั้งระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) บริเวณพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยและดินถล่ม ในพื้นที่ลาดชัน และที่ราบเชิงเขา เพื่อลดความเสียหายพร้อมศึกษาหาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขหากเกิดปัญหาซ้ำ พร้อมทั้งจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังธรณีพิบัติภัย จัดการฝึกอบรม ออกประกาศกรมทรัพยากรธรณีเฝ้าระวังดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก

๒.๔ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีศูนย์ข้อมูลและเตือนภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแจ้งเตือนสถานการณ์ภัยพิบัติ ไปยังสำนักบริหาร

พื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑-๖ ที่มีศูนย์ข้อมูลและเตือนภัยพิบัติ ประจำสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ในการแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชนในพื้นที่ และให้ความช่วยเหลือได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

๒.๕ กรมพัฒนาที่ดิน มีส่วนเทคโนโลยีสารสนเทศการเตือนภัย สำนักบริหารและพัฒนาการใช้ที่ดิน เป็นผู้กำหนดขอบเขตพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติที่มีผลต่อการเกษตร ชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ทั้งภัยแล้ง อุทกภัย ดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก เพื่อเสนอแนวทางในการวางแผนป้องกันบรรเทา และกำหนดเขตพื้นที่เป้าหมาย พื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อดินถล่ม และการชะล้างพังทลายของดิน ให้เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน

๒.๖ กรมอุตุนิยมวิทยา มีการออกประกาศเตือนภัยธรรมชาติอากาศหนาว คลื่นลมแรง พายุฤดูร้อน พายุหมุนเขตร้อน ฝนตกหนัก น้ำท่วมฉับพลัน และน้ำล้นตลิ่ง โดยมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการสาธารณภัย ประกอบด้วย สำนักพยากรณ์อากาศ เพื่อพยากรณ์อากาศ ๒๔ ชั่วโมง ๗ วัน ติดตาม และออกคำเตือน สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา เพื่อการพัฒนาเพื่อการเตือนภัยและกำหนดพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาค พยากรณ์อากาศในพื้นที่รับผิดชอบ ออกคำเตือน ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานีอุตุนิยมวิทยา ตรวจสอบลักษณะอากาศตลอด ๒๔ ชั่วโมง แจ้งหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อแจ้งเตือนภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น

๒.๗ กรมส่งเสริมการเกษตร ติดตามพื้นที่การเกษตรที่ประสบภัยเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติในด้านพืชผลการเกษตร เพื่อฟื้นฟูการเกษตร และพื้นที่เสียหายจากภัยพิบัติตามระเบียบของทางราชการ

๒.๘ สภาอากาศไทย มีสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์เป็นหน่วยงานหลัก ร่วมกับโรงพยาบาลต่าง ๆ จัดหา ยา เวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องอุปโภค-บริโภค เพื่อใช้บรรเทาทุกข์ และสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ทั้งขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ

๓. ผลการศึกษาของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ

๓.๑ กรมชลประทาน

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่เริ่มต้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ได้มีการศึกษาทั้งทางด้านวิศวกรรมและสิ่งแวดล้อมหลายครั้ง ต่อมา มีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้โครงการเก็บกักน้ำเพื่อการเกษตรกรรม มีการลดขนาดความสูงเขื่อนลง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ รัฐบาลได้มอบหมายภารกิจความรับผิดชอบให้กรมชลประทานเป็นผู้ดำเนินการ โครงการนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีหลายสมัยแต่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ เนื่องจากมีกระแสต่อต้านจากองค์กรพัฒนาเอกชนและราษฎรในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการ และให้มีการพิจารณาประเด็นข้อมูลด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้มีการศึกษากันไว้หลายครั้ง

ปัจจุบัน กรมชลประทานได้ดำเนินการจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- โครงการศึกษาวิเคราะห์ระบบการจัดการลุ่มน้ำยม โดยใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของลุ่มน้ำ สภาพปัญหาทางเลือกการพัฒนาของพื้นที่ และโครงการต่างๆ จนถึงการประเมินผลกระทบของทางเลือก ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการ SEA และการดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) โดยทุกขั้นตอนของการวิเคราะห์ภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคประชาชนและชุมชนในพื้นที่ จะมีส่วนร่วมในกระบวนการวิเคราะห์ระบบการจัดการลุ่มน้ำยม เพื่อนำไปสู่การบูรณาการและพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ระยะเวลาการศึกษา ๖๐๐ วัน ปัจจุบัน เสนอเรื่องให้สำนักงบประมาณพิจารณาราค่าจ้าง

- โครงการศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โครงการพัฒนาพื้นที่พิเศษในลุ่มน้ำยมแบบบูรณาการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อทบทวนแผนการพัฒนาโครงการของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเสนอแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ของลุ่มน้ำในปัจจุบัน ศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการจัดการ การรองรับ การช่วยเหลือและการให้บริการต่อประชาชนที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ ศึกษาวางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางที่มีลำดับความสำคัญ ๔ โครงการแรก ทั้งนี้การศึกษาจะดำเนินการประชาสัมพันธ์ มวลชนสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมตามนโยบายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ระยะเวลาการศึกษา ๓๖๐ วัน ปัจจุบัน อยู่ระหว่างการต่อรองราคาที่จะปรึกษาและจะสามารถลงนามในสัญญาภายในเดือนเมษายน ๒๕๕๒ และเริ่มปฏิบัติงานในราวเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๒ นี้

๓.๒ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์

๓.๒.๑ สภาพปัจจุบัน จากรายงานของอุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ และสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่) เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๐ พบว่า บริเวณพื้นที่พัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำมีพื้นที่ ๗๓.๖๒ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดแพร่ และจังหวัดพะเยา มีพื้นที่ป่าไม้ ประกอบด้วย

- เป็นป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ๔๕.๕๕ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕๓ ของพื้นที่ที่จะเป็นอ่างเก็บน้ำทั้งหมด และพื้นที่ไม่มีสภาพเป็นป่าไม้ ๒๘.๐๗ ตารางกิโลเมตร

- พื้นที่ป่าทั้งหมด ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ๓๔.๒๔ ตารางกิโลเมตร และป่าเต็งรัง ๑๑.๓๕ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๕๑ และ ๑๕.๔๑ ของพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ตามลำดับ

- มีปริมาตรไม้ทั้งหมด ๔๐๓,๘๘๔.๖๗ ลูกบาศก์เมตร โดยในจำนวนนี้เป็นปริมาตรไม้สัก ๑๓๐,๕๔๔.๓๑ ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๔๒ ของปริมาตรไม้ทั้งหมด

- ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นผืนป่าขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่อ่างเก็บน้ำ มีคุณค่าที่สำคัญของผืนป่าแห่งนี้ คือ เป็นแหล่งไม้สักทองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนั้น ยังพบไม้ชนิดอื่นอีกประมาณ ๑๐ ชนิด ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ แดง ประดู่ ตะแบก มะค่าโมง

- ผืนป่าเบญจพรรณแห่งนี้ มีการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติดี เพราะมีไม้ขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก ความหนาแน่นของลูกไม้และกล้าไม้เฉลี่ย ๖๓๓ ต้น/ไร่ และ ๑,๗๑๒ กล้า/ไร่ ตามลำดับ

- ส่วนป่าเต็งรัง พบชนิดไม้ที่สำคัญ คือ เต็ง รัง พลวง กระทุ่ม หมู ประคู้ ชิงชัน ไม้ที่พบส่วนใหญ่เป็นไม้ขนาดเล็ก

- สำหรับการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของป่าเต็งรัง มีจำนวนลูกไม้และกล้าไม้ เฉลี่ย ๕๕๕ ต้น/ไร่ และ ๕๓๓ กล้า/ไร่ ตามลำดับ

๓.๒.๒ ผลกระทบของโครงการ เมื่อมีการก่อสร้างโครงการฯ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม ได้รับผลกระทบดังนี้

๑) ระบบนิเวศป่าไม้

- ทำให้เกิดน้ำท่วมป่าไม้ บริเวณใจกลางอุทยานแห่งชาติแม่ยม จำนวน ๕๓.๘๕ ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นผืนป่าสักทองที่อุดมสมบูรณ์เพียงแห่งเดียวของประเทศไทย เป็นป่าที่ดีที่สุดในประเทศไทย และหายากที่สุดในประเทศไทย

- มีการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติที่ดีมาก

- มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง มีพันธุ์สัตว์ที่หายาก และใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เช่น นกกุมพู และนกยูงพันธุ์ไทย นับเป็นผืนป่าอีกแห่งหนึ่งของประเทศไทย นอกจากป่าห้วยขาแข้งที่พบนกยูงพบพรรณพืชในบริเวณที่จะกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ ๔๓๐ ชนิด เป็นเถาวัลย์ ๒๐ ชนิด ไม้เลื้อย ๖๔ ชนิด เฟิร์น ๑๕ ชนิด หญ้าและว่าน ๒๖ ชนิด ไม้ ๓ ชนิด กกล้วยไม้ ๗ ชนิด และที่สำคัญ คือ สมุนไพร ๑๓๕ ชนิด

๒) มูลค่าที่สามารถประเมินเป็นเงินได้

- ไม้ที่จะถูกตัดออกมีปริมาตรรวม ๔๐๓,๘๖๔.๖๗ ลูกบาศก์เมตร แบ่งเป็นไม้สัก ๑๓๐,๕๔๔.๓๑ ลูกบาศก์เมตร และไม้กระยาเลย ๒๗๒,๓๒๐.๓๖ ลูกบาศก์เมตร มีมูลค่ารวม ๑๐,๗๕๑.๓๓ ล้านบาท (กรมป่าไม้, ๒๕๓๗)

- หากเก็บป่าส่วนนี้ไว้ และเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ มูลค่าจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม้สักเป็นไม้ที่หายาก

๓) มูลค่าไม่สามารประเมินเป็นเงินได้

- การสูญเสียป่าไม้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะ อุณหภูมิ ความชื้น และรูปแบบการตกของฝน การสูญเสียแหล่งต้นน้ำลำธารของกลุ่มน้ำยม

- สูญเสียแหล่งพันธุกรรมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพที่ไม่อาจประเมินค่าได้ โดยเฉพาะการสูญเสียโอกาสการใช้ประโยชน์ทางพันธุกรรมของสมุนไพรกว่า ๑๓๕ ชนิด

๔) คุณค่าความเป็นอุทยานแห่งชาติ

- ผลกระทบของเขื่อนที่มีต่ออุทยานแห่งชาติแม่ยม จะเกิดขึ้นมากกว่าที่มี การศึกษาไว้ เนื่องจากการศึกษาของรายงานทุกฉบับ ทำการศึกษาที่ระดับปกติไม่ได้ศึกษาที่ระดับเก็บกักสูงสุด

- ป่าแม่ยม จะถูกทำลายเพิ่มเติมจากการสร้างห้วงงานเขื่อน บ้านพักคนงาน ถนนเข้าสู่ห้วงงาน และแนวสายไฟฟ้าแรงสูง

- พื้นที่ป่าไม้ตอนบนเหนือเขื่อนถูกตัดขาด เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด ทำให้การควบคุมดูแล ตรวจสอบ การบุกรุกทำลายป่า การลักลอบตัดไม้ ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจได้เต็มที่ และในที่สุดป่าเบญจพรรณ ที่มีไม้สักทองจะค่อยๆ หดหายไป

๕) ด้านนโยบาย

- หากมีการสร้างเขื่อน จะขัดแย้งกับนโยบายป่าไม้ ปี ๒๕๒๘ ที่ต้องการให้ประเทศไทยมีป่าอนุรักษ์ ร้อยละ ๒๕ ของประเทศ เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ แต่ปัจจุบัน มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เหลือเพียงร้อยละ ๑๔ เท่านั้น

- พื้นที่ดำเนินการส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ A แม้กรมชลประทานระบุว่า จะทำการปลูกป่าเพิ่มเติมมากกว่าที่ถูกทำลายไป ๒ เท่า แต่กรมชลประทานยังหาพื้นที่ที่จะปลูกทดแทนไม่ได้ ที่สำคัญการสร้างป่าให้สมบูรณ์เหมือนป่าแม่ยมต้องใช้งบประมาณมหาศาล จนไม่สามารถคำนวณได้ (มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๐)

๓.๓ กรมการปกครอง

๓.๓.๑ ผลกระทบ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเกิดผลกระทบต่อประชาชน ตำบล สะเทียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ และประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

(๑) ในส่วนของอำเภอเชียงม่วน จากการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ มีผลกระทบต่อประชาชน จำนวน ๑๑ หมู่บ้าน ๒,๐๒๒ ครัวเรือน ๕,๖๕๑ คน

(๒) กรณีการอพยพราษฎร : สรุปล้มได้เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัด

(๓) กรณีการรักษาความมั่นคง : สรุปล้มได้เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัด

(๔) การรักษาความสงบเรียบร้อย : สรุปล้มได้

๓.๓.๒ ข้อเสนอแนะ

(๑) จะต้องมีการทำประชาพิจารณ์ให้ประชาชนในเขตพื้นที่ที่มีผลกระทบได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๔๐

(๒) การลดระดับสันเขื่อนเก็บน้ำลงอีกไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเชียงม่วน หรือกระทบน้อยที่สุด เพราะจะทำให้ลดแนวร่วมการต่อต้านลง

(๓) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยตรงและผู้ที่สามารถตัดสินใจได้ ตอบปัญหาข้อสงสัย ได้เข้าไปประชาสัมพันธ์และเปิดเผยรายละเอียดข้อมูลของการดำเนินงานโครงการดังกล่าว ให้ประชาชนที่ได้รับทราบถึงผลกระทบอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมาและอย่างทั่วถึง ที่ผ่านมาราชการมักมีการปกปิดข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจขึ้นระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ขอมนำมาซึ่งเงื่อนไขความขัดแย้งได้

(๔) พิจารณาก่อสร้างเขื่อนขนาดเล็กหรือฝายกั้นน้ำแม่ยม หรือลำห้วยขนาดใหญ่ เพิ่มขึ้นแทน

(๕) พิจารณาก่อสร้างเขื่อนขนาดกลางในเขตพื้นที่ต้นน้ำเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับ ปัญหาแทนการสร้างเขื่อน

(๖) การพิจารณาการชดเชยเงินให้ประชาชนที่มีผลกระทบ ในกรณีการเวนคืน ควรได้รับการพิจารณาในราคาที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนที่มีผลกระทบ และพิจารณาให้ภาคประชาชน และตัวแทนผู้ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมเป็นกรรมการร่วมพิจารณาจ่ายเงินค่าชดเชยอย่างเป็นธรรม เหมาะสม ตามภาวะการณ์ปัจจุบัน ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยไม่มอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐ รับผิดชอบเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือสองหน่วยงานกำหนดการชดเชยเงินค่าตอบแทน เห็นสมควรให้มีหลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมพิจารณาด้วยก็ย่อมจะเป็นผลดี

ผู้มีผลกระทบต่อโครงการพัฒนาแหล่งน้ำต้นลำน้ำยม

ตำบล/หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	ครัวเรือน
ตำบลเชียงม่วน				
หมู่ ๒ บ้านปงสนุก	๕๐๕	๕๔๓	๑,๐๔๘	๓๗๕
ตำบลบ้านม่วง				
หมู่ ๒ บ้านแพทย์	๔๓๔	๔๑๐	๘๔๔	๒๕๕
หมู่ ๓ บ้านหนองหมู	๑๐๔	๑๑๗	๒๒๑	๘๐
หมู่ ๔ บ้านป่าแขม	๒๑๒	๒๑๕	๔๒๗	๑๘๐
หมู่ ๕ บ้านทุ่งมอก	๒๕๔	๒๘๐	๕๓๔	๑๘๔
หมู่ ๗ บ้านหนองกลาง	๑๓๐	๑๒๘	๒๕๘	๑๑๓
หมู่ ๘ บ้านป่าแขมเหนือ	๑๘๔	๑๕๓	๓๓๗	๑๒๑
หมู่ ๘ บ้านบ่อตอง	๒๗๗	๒๑๑	๔๘๘	๑๕๖
หมู่ ๑๑ บ้านทุ่งเจริญ	๒๓๘	๒๕๒	๔๙๐	๑๖๓
ตำบลสระ				
หมู่ ๕ บ้านทุ่งหนอง	๒๘๔	๒๕๑	๕๓๕	๑๕๓
หมู่ ๘ บ้านราษฎร์พัฒนา	๒๕๕	๒๒๐	๔๗๕	๑๕๘
	๒,๘๗๗	๒,๘๖๔	๕,๖๔๑	๒,๐๒๒

๓.๔ สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศ และภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

ผลจากข้อมูลการใช้ที่ดินภายในขอบเขตอ่างเก็บน้ำ จากการแปลตีความด้วยข้อมูลภาพ จากดาวเทียม IKONOS รายละเอียด ๑ เมตร บันทึกข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๑ ที่ระดับเก็บกักน้ำ +๒๕๘ เมตร (รทก.) สรุปได้ว่า

รหัส	ประเภท	เนื้อที่ (ไร่)
A๑	นาข้าว	๒,๐๓๓.๖
A๒	พืชไร่	๘,๘๕๔.๐
A๓	สวนป่า สวนยางพารา	๖๓๘.๒
A๔	สวนผลไม้	๒,๔๒๑.๕
F๒๑	ป่าเบญจพรรณ	๒๕,๐๕๔.๐
M๑	ไม้พุ่ม ป่าละเมาะ	๑๕๔.๓
M๒	อื่น ๆ (สันทราย เกาะกลางแม่น้ำ)	๒๑๖.๘
U๒	ชุมชน หมู่บ้าน	๕๔๑.๐
W๑	แม่น้ำ	๑,๕๓๕.๕
W๒	บ่อน้ำ	๕๐.๒
เนื้อที่รวม		๔๑,๕๘๖.๐

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบอ่างเก็บน้ำ ด้วยข้อมูลดาวเทียม LANDSET-๕ TM ปี พ.ศ.๒๕๕๑ (๑๕ ธ.ค.๒๕๕๑) และ LANDSET-๕ TM ปี พ.ศ.๒๕๖๒ (๒๑ ธ.ค.๒๕๖๒, ๒๓ มี.ค.๒๕๖๓) พบว่า พื้นที่ป่าผลัดใบและไม้ผลัดใบลดลงรวมกันประมาณ ๔๘.๕๖ ตารางกิโลเมตร (๓๑,๐๔๖.๖๑ ไร่)

ชนิดการใช้ที่ดิน	ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓		ปี พ.ศ. ๒๕๕๑		แตกต่าง (- ลดลง, + เพิ่มขึ้น)	
	ตาราง กิโลเมตร	ไร่	ตาราง กิโลเมตร	ไร่	ตาราง กิโลเมตร	ไร่
พื้นที่ป่าผลัดใบ	๕๕๕.๖๒	๓๕๑,๘๑๒.๕๕	๕๐๖.๗๕	๓๑๘,๒๑๘.๔๘	-๔๘.๘๖	-๓๓๓,๕๙๔.๐๗
พื้นที่ป่าไม้ผลัดใบ	๓๕๘.๕๔	๒๑๘,๑๖๖.๒๕	๓๓๖.๘๕	๒๑๖,๕๕๘.๙๕	-๒๑.๖๙	-๕,๕๙๗.๓๐
พื้นที่ไม่ใช่นา	๑๖๕.๒๖	๑๐๖,๔๐๖.๘๑	๒๔๑.๗๖	๑๕๑,๑๐๕.๐๗	+๘๖.๕๐	+๑๔๔,๖๙๖.๒๖
พื้นที่แหล่งน้ำ	๕.๖๕	๓๕๘,๗๖๕.๕๖	๕.๖๕	๓,๖๖๖.๕๔	+๐.๐๐	+๖๔๔,๐๙๘
รวม	๑,๐๘๕.๕๐	๖๘๓,๕๓๘.๒๐	๑,๐๘๙.๕๐	๖๘๓,๕๓๘.๖๔		

สรุปได้ว่า พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารทั้งบริเวณขอบเขตการสร้างอ่างเก็บน้ำและบริเวณรอบ ๆ ได้ถูกบุกรุกมาอย่างต่อเนื่อง จากภาพถ่ายดาวเทียม LANDSET-๕ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีพื้นที่ป่าถูกทำลายไปแล้วถึง ๓๑,๐๔๖.๖๑ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๕๕ จากพื้นที่ป่าทั้งหมด ๕๕๕,๗๕๕.๒๓ ไร่

๔. ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดสุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก และจังหวัดแพร่

คณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาพื้นที่การเกษตรและชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา ได้จัดส่งแบบสอบถามให้กับทางจังหวัดต่าง ๆ ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนกรณีน้ำท่วมและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม ต่อกรณีการสร้างอ่างเก็บน้ำต้นลำน้ำยม เพื่อป้องกันภัยแล้งและน้ำท่วม นั้น จากแบบสอบถามที่ทำการสำรวจในเขตจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัยทั้งหมด ๔๖,๕๘๓ ฉบับ มีผู้เห็นสมควรให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๔๓,๘๕๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓๔ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด มีผู้เห็นสมควรไม่ให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๑,๔๕๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๑๘ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด และผู้ไม่ออกความคิดเห็น จำนวน ๑,๖๓๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๔๘ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งสรุปได้ดังนี้

- จังหวัดแพร่ จำนวนแบบสอบถาม ๑๔,๒๓๘ ชุด เห็นสมควรให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม ๑๓,๑๐๔ ราย ไม่ควรสร้าง ๗๔๐ ราย และไม่ออกความคิดเห็น ๓๙๔ ราย
- จังหวัดสุโขทัย จำนวนแบบสอบถาม ๓๒,๓๔๕ ชุด เห็นสมควรให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม ๓๐,๗๕๒ ราย ไม่ควรสร้าง ๗๕๓ ราย และไม่ออกความคิดเห็น ๑,๒๔๐ ราย

ตารางแสดงผลแบบสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย

จังหวัด/อำเภอ	ครัวเรือน	จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน (คน)	ควรสร้าง (ราย)	ไม่ควรสร้าง (ราย)	ไม่ออก ความคิดเห็น (ราย)
จังหวัดแพร่					
๑. อำเภอเมือง	๕,๔๓๕	๑๗,๖๔๖	๕,๒๖๔	๕๐	๕๑
๒. อำเภอสูงเม่น	๔๖๖	๑,๗๔๗	๔๕๗	๒	๖
๓. อำเภอหนองม่วงไข่	๕๗๔	๓,๕๓๔	๕๓๕	๑๕	๒๖
๔. อำเภอลอง	๑,๓๑๑	๔,๗๔๗	๑,๒๓๗	๓๓	๔๐
๕. อำเภอสอง	๗๒๗	๒,๖๖๗	๗๑๕	-	๑๓
๖. อำเภอวังชิ้น	๗๒๓	๑,๗๖๕	๕๖๗	๑๒๓	๑๓๒
๗. อำเภอเด่นชัย	๔,๓๕๑	๑๖,๐๑๖	๓,๗๖๒	๕๑๓	๗๖
รวมจังหวัดแพร่	๑๔,๒๓๗	๔๕,๔๒๓	๑๓,๑๐๔	๗๔๐	๓๕๔
จังหวัดสุโขทัย					
๑. อำเภอเมืองสุโขทัย	๒,๑๑๐	๗,๗๑๔	๒,๐๕๑	๒๗	๓๑
๒. อำเภอสวรรคโลก	๖,๔๓๔	๒๕,๐๓๖	๖,๓๑๓	๗๑	๕๐
๓. อำเภอศรีสัชนาลัย	๒,๓๔๑	๗,๗๒๗	๒,๒๒๑	๔๐	๗๐
๔. อำเภอศรีสำโรง	๕,๐๗๕	๑๕,๓๕๕	๔,๗๓๗	๑๗๐	๑๗๗
๕. อำเภอทุ่งเสลี่ยม	๓,๕๑๔	๒๔,๕๓๖	๒,๖๒๗	๓๓๗	๕๔๕
๖. อำเภอคีรีมาศ	๒,๑๐๒	๗,๕๗๓	๑,๗๕๓	๑๗	๑๕๒
๗. อำเภอกงไกรลาศ	๖,๓๓๐	๑๕,๗๗๒	๖,๓๑๔	๓	๑๓
๘. อำเภอบ้านด่านลานหอย	๒,๔๓๕	๗,๗๖๗	๒,๒๒๓	๗๒	๑๓๔
๙. อำเภอศรีนคร	๒,๓๕๐	๗,๕๕๓	๒,๓๗๒	๔	๑๔
รวมจังหวัดสุโขทัย	๓๒,๗๔๕	๑๓๕,๒๔๕	๓๐,๗๕๒	๗๕๓	๑,๒๔๐
รวมทั้งสองจังหวัด	๔๖,๙๘๓	๑๗๑,๖๖๘	๔๓,๘๕๖	๑,๔๙๓	๑,๖๓๔

๕. การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการฯ

๕.๑ การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล

คณะอนุกรรมการฯ ได้มีการประชุมหลายครั้ง รวมทั้งเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม มาชี้แจงข้อมูล ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ (กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมการปกครอง เป็นต้น) นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ดังรายนามต่อไปนี้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมชลประทาน

๑. นายมนตรี ตันตระกุล	วิศวกรใหญ่ที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมโยธา
๒. นายกิจจา ตรินندر	ผู้อำนวยการส่วนวิศวกรรมธรณี
๓. นายโฉลก ภมรประวัติ	ผู้อำนวยการส่วนอำนาจการและติดตามประเมินผล
๔. นางสุวรรณา ยวนานนท์	ผู้อำนวยการส่วนสำรวจทำแผนที่จากภาพถ่าย
๕. นายประวิตร เกรรัมย์	หัวหน้ากลุ่มงานบริหารจัดการโครงการก่อสร้าง
๖. นายชูลิต วัชรสินธุ์	ที่ปรึกษากกรมชลประทาน
๗. นายมหิทธิ วงศ์ษา	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

๑. นายบัญญัติ ประเสริฐอัมพร	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการพิเศษ
๒. นายคมกริช เศรษฐบุผา	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการ

กรมป่าไม้

๑. นายวิชาญ ทวิชัย	รองอธิบดีกรมป่าไม้
๒. นายกฤษณะ พฤษะวัน	ผู้อำนวยการสำนักจัดการที่ดินป่าไม้
๓. นายบรรจง วงศ์ศรีสุนทร	นักวิชาการป่าไม้ ชำนาญการ
๔. นายสมศักดิ์ สมนวงศ์	เจ้าพนักงานป่าไม้อาวุโส

กรมทรัพยากรน้ำ

๑. ว่าที่ร้อยตรี ประพัฒน์ เดชหาญ	ผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการ ลุ่มน้ำยม สำนักทรัพยากรน้ำภาค ๘
๒. นายอุดม คำสุข	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ

กระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

๑. นายจิระเกียรติ ภูมิสวัสดิ์	ผู้อำนวยการสำนักกิจการความมั่นคงภายใน
๒. นายเพชร ศรีมหาเอก	หัวหน้าฝ่ายประสานการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง
๓. นายบำเพ็ญ บินไทยสงค์	นายอำเภอสอง จังหวัดแพร่
๔. นายศักดิ์ชาย วงศ์กนิษฐ์	นายอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร

๑. นางสาวภรณ์ ชนภรรคกวิน นักวิจัย

สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

๑. นายสุรชัย รัตนเสริมพงศ์ รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี
อวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

๒. นายอนุสรณ์ รังสีพานิช หัวหน้าฝ่ายประยุกต์ข้อมูล GIS

๕.๒ การศึกษาดูงานภาคสนาม

๕.๒.๑ การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อรับฟังการบรรยายสรุปและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม ในวันพุธที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๒ ณ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รับฟังการบรรยายสรุปและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารระดับสูง

ประเด็นปัญหา

- ๑) การดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะติดมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๐
- ๒) รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังไม่ผ่านการพิจารณา
- ๓) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลปัจจุบันที่ไม่ตรงกัน
- ๔) มีกลุ่มประชาชนต่อต้าน ไม่สามารถเข้าตรวจสอบพื้นที่ที่เป็นปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะ

ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ควรร่วมมือกันในการดำเนินการและแก้ไขปัญหา โดยคณะกรรมการวิสามัญฯ มีแนวทางที่จะลงพื้นที่ศึกษาดูงานในพื้นที่โครงการก่อสร้างด้วย แต่ทั้งนี้ จะต้องได้ข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจุบัน และถูกต้องตรงกันเสียก่อน

๕.๒.๒ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม ระหว่าง วันที่ ๒๗ -๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ณ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดสุโขทัย

๑. จังหวัดพิษณุโลก

คณะกรรมการวิสามัญฯ รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง
ณ เขื่อนแควน้อย อำเภอดบัวสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก

ปัญหาอุทกภัย

ฝนตกหนักถึงหนักมากติดต่อกันหลายวัน ปริมาณน้ำมาก ระบบการระบายน้ำอุดตัน
ต้นเขื่อน เป็นพื้นที่ลุ่ม เกิดการพังทลายของแหล่งกักเก็บน้ำ

ปัญหาภัยแล้ง

- สภาพอากาศร้อนแห้ง
- ฝนน้อยกว่าปกติ ไม่ตกต้องตามฤดูกาล
- น้ำในแม่น้ำมีปริมาณน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ

โครงการเขื่อนแควน้อย อำเภอดบัวสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของโครงการ มีดังนี้

(๑) เพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งสำหรับพื้นที่
เพาะปลูกในลุ่มน้ำแควน้อย รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำเสริมการเพาะปลูกในฤดูแล้งของพื้นที่โครงการ
เจ้าพระยา

(๒) เพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแควน้อยตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในเขตอำเภอดบัวสวรรค์ อำเภอเมือง และอำเภอดวังทอง

ประโยชน์ที่ได้รับ มีดังนี้

(๑) ส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในฤดูฝนและฤดูแล้ง ให้แก่พื้นที่ชลประทานแควน้อย
๑๕๕.๑๖๖ ไร่ และเสริมการเพาะปลูกในฤดูแล้งแก่พื้นที่ชลประทานเจ้าพระยาประมาณ ๒๕๐,๐๐๐ ไร่
และเสริมให้โครงการชลประทานสูบน้ำด้วยไฟฟ้าที่อยู่ในแม่น้ำแควน้อย พื้นที่ ๒๔,๐๐๐ ไร่

(๒) ส่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ในเขตโครงการ

(๓) ช่วยบรรเทาความเสียหายจากอุทกภัยในเขต จ.พิษณุโลกและลุ่มน้ำน่านตอนล่าง

(๔) เพื่อเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลก

(๕) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่

๒. จังหวัดพิจิตร

คณะกรรมการวิสามัญฯ รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ณ ศาลากลางจังหวัดพิจิตร

ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง

- ฝนตกหนักในเขต จังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชร และ จังหวัดพิจิตร
- ระดับน้ำในแม่น้ำน่านสูง จนล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่
- แม่น้ำยมไหลหลาก เข้าท่วมพื้นที่ทุกปี
- สิ่งกีดขวางการระบายน้ำ เช่น ทางรถไฟสายเหนือ การก่อสร้างฝายที่ไม่ถูกต้อง
- พื้นที่ลุ่มต่ำทำให้เกิดปัญหาอุทกภัย
- ไม่มีเขื่อนรองรับน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การดำเนินการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งจังหวัดพิจิตร ดำเนินการดังนี้

- (๑) ศึกษาสภาพภูมิประเทศเพื่อให้ทราบทิศทางการไหลของน้ำและจำนวนแหล่งน้ำในพื้นที่
- (๒) จัดทำผังน้ำและผังพื้นที่น้ำท่วมและแล้งซ้ำซาก โดยแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ
  - ระดับพื้นที่เสี่ยงมาก
  - ระดับพื้นที่เสี่ยงปานกลาง
  - ระดับพื้นที่เสี่ยงน้อยมาก
- (๓) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จัดระดับความสำคัญ
- (๔) จัดทำและรวบรวมแผนงาน โครงการก่อสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ เช่น พื้นที่แก้มลิง ขุดลอกคูคลอง หนองบึงและประตูน้ำ
- (๕) ส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่เกษตรกร

๓. จังหวัดสุโขทัย

คณะกรรมการวิสามัญฯ รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ณ ศาลากลางจังหวัดสุโขทัย

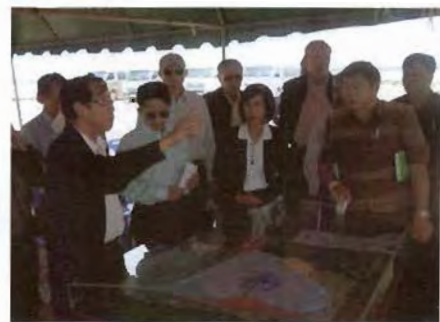

ความต้องการของจังหวัดสุโขทัย

ขอให้เร่งรัดการจัดระบบ การบริหารจัดการลุ่มน้ำยมให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการมีปริมาณน้ำสำรองในการเติมลงสู่ลำน้ำยมเพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตรให้เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงฤดูเพาะปลูกเพื่อเสริมสมรรถนะในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพราะพื้นที่ในจังหวัดสุโขทัยนั้น เหมาะในการเกษตรกรรม นอกจากนี้ในช่วงฤดูน้ำหลากสามารถกักเก็บน้ำไว้เพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัด โดยอาจจะเป็นการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็กหรือแก้มลิง เป็นต้น

คณะกรรมการวิสามัญฯ ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน ณ โครงการแก้มลิงทะเลหลวง และโครงการประตุน้ำแม่ยม (บ้านหาดสะพานจันทร์)

- โครงการแก้มลิงทะเลหลวง

วัตถุประสงค์ของโครงการ มีดังนี้

(๑) เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำดาวในลักษณะแก้มลิงขนาดใหญ่โดยมีหลักการ คือ เก็บน้ำที่มีปริมาณมากในฤดูฝน เป็นการบรรเทาปัญหาอุทกภัยในเขตชุมชนเมืองสุโขทัย โดยจะรับน้ำจากแม่น้ำยมที่ไหลบ่าล้นตลิ่งฝั่งขวา น้ำห้วยท่าแพ น้ำแม่มอก ที่ไหลบ่าจากอำเภอสวรรคโลก และ

น้ำแม่รำพัน น้ำแม่กองค่ายที่ไหลบ่าจากอำเภอบ้านด่านลานหอย และไหลมารวมกันบริเวณที่ลุ่มที่เรียกว่า “ทะเลหลวง”

(๒) เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตรกรรมในฤดูแล้ง ทำให้ราษฎรสามารถประกอบอาชีพในฤดูแล้ง และเป็นการลดการย้ายถิ่นฐานของราษฎร

(๓) เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนในจังหวัดสุโขทัย และจังหวัดใกล้เคียง

ประโยชน์ที่ได้รับ มีดังนี้

(๑) เพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัยช่วงฤดูน้ำหลาก โดยการผันน้ำจากแม่น้ำยมมาเก็บไว้ในโครงการแก้มลิงทุ่งทะเลหลวง

(๒) เพื่อเป็นแหล่งน้ำ ช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกร ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ไร่

โครงการประจวบายน้ำแม่ข่ายม (บ้านหาดสะพานจันทร์)

วัตถุประสงค์ของโครงการ มีดังนี้

เพื่อยกระดับน้ำและผันน้ำจากลำน้ำยมจำนวนหนึ่งเข้าคลองธรรมชาติทั้งสองฝั่ง เพื่อลดปริมาณน้ำในลำน้ำยมในช่วงฤดูน้ำหลากให้ลดลงก่อนไหลไปสู่ลำน้ำยมตอนล่างเพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัยในเขตพื้นที่ อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง และอำเภอเมืองสุโขทัย โดยปริมาณน้ำที่ไหลเข้าคลองธรรมชาติดังกล่าวจะไหลไปลงลำน้ำอื่น ๆ และไปเก็บกักตามแหล่งน้ำต่าง ๆ หรือนำไปช่วยพื้นที่ที่การเกษตรทั้งในช่วงฤดูฝน และฤดูแล้งถ้ามีปริมาณน้ำเพียงพอ

ประโยชน์ที่ได้รับ มีดังนี้

(๑) เพื่อช่วยพื้นที่การเกษตรในฤดูฝน ๖๕,๐๐๐ ไร่ และฤดูแล้ง ๑๕,๕๐๐ ไร่ (ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำต้นทุน)

(๒) เพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัย ระบายน้ำเข้าคลองผันน้ำแม่ข่ายม-น่าน สามารถระบายน้ำได้ประมาณ ๑๐๐ ลบ.ม./วินาที

(๓) เพื่อช่วยบรรเทาอุทกภัยระบายน้ำเข้าคลองผันน้ำแม่ข่ายมสายเก่า สามารถระบายน้ำได้ประมาณ ๑๐๐ ลบ.ม./วินาที

(๔) ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมข้ามแม่น้ำยมเชื่อมระหว่างตำบลในเมืองและตำบลป่ากุมเกาะ อำเภอสวรรคโลก

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญฯ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยมจากการเดินทางไปศึกษาดูงาน มีดังนี้

๑) แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาจดำเนินการ โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งมีปัญหากรณีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนที่จะทำการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ อันส่งผลให้การแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม โดยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ไม่อาจดำเนินการได้ โดยคณะกรรมการวิสามัญฯ เห็นว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องพิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์ การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เหมาะสม ประกอบกับการอพยพประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำไปยังแหล่งที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

๒) หน่วยงานของรัฐควรเร่งดำเนินการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย หรือพัฒนาระบบชลประทานรูปแบบอื่นๆ แทนการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับจากผลกระทบภัยแล้งและน้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำยม

๓) เสนอให้มีการทบทวนมติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๐ เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการผลักดัน โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ภัยแล้งและน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยม

๔) คณะกรรมการลุ่มน้ำยมควรเข้ามามีบทบาทในการพิจารณาศึกษาความเหมาะสมในการดำเนิน โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เพื่อให้โครงการดังกล่าวเป็นที่ยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำยม

๕) ให้มีการรวบรวมรายชื่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม ซึ่งมีความต้องการให้ภาครัฐสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ผ่านทางหน่วยงานของรัฐระดับจังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรวบรวมรายชื่อเสนอต่อฝ่ายรัฐบาลพิจารณาดำเนินการต่อไป

๕.๒.๓ การเดินทางไปศึกษาดูงานเพื่อตรวจสอบพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม ดินโคลนถล่มอย่างรุนแรงในจังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๒

๑. รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ปัญหาพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วม ดินโคลนถล่มอย่างรุนแรงในจังหวัดอุตรดิตถ์ รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาลุ่มน้ำน่าน ณ ศูนย์ราชการจังหวัดอุตรดิตถ์

ประเด็นปัญหา

เนื่องจากมีร่องมรสุมกำลังแรงพาดผ่านภาคเหนือตอนล่าง ส่งผลให้เกิดฝนตกตั้งแต่วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ จนถึง วันอังคารที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๘ โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดที่วัดได้ในวันจันทร์ที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๔๘ คือ ปริมาณ ๓๓๐ มิลลิเมตร ทำให้ที่ดินบริเวณลาดเชิงเขาหลายๆ แห่งเกิดการถล่มและเกิดน้ำป่าไหลหลากมาจากเทือกเขาบริเวณต้นน้ำซึ่งน้ำป่ามีปริมาณมากและไหลหลากอย่างรุนแรงมาตามลำน้ำธรรมชาติและไหลบ่าล้นลำน้ำ และพัดพาโคลนเลนที่เกิดจากดินถล่มและซากต้นไม้ มายังบริเวณแหล่งที่อยู่อาศัยและในเขตเมือง สร้างความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรในเขตพื้นที่ ๓ อำเภอ คือ อำเภอลับแล อำเภอมือ และอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

๒. ศึกษาฐานพื้นที่ที่เกิดดินโคลนถล่มอย่างรุนแรง ณ อำเภอลับแล

ก. บ้านนารี

ประเด็นปัญหา

บริเวณบ้านนารี หมู่ที่ ๓ ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล มีราษฎรในพื้นที่เสี่ยงภัยจำนวน ๒๗ ครอบครัว เป็นพื้นที่ที่มีภูเขาล้อมรอบ ๓ ด้าน และมีลำห้วยเล็กๆ จำนวน ๕ สาย ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากดินโคลนถล่มเช่นเดียวกัน แต่มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กๆ กันไว้ จึงทำให้รับผลกระทบจากดินโคลนถล่มไม่มากนัก และราษฎรต้องการอพยพไปอยู่ในพื้นที่ปลอดภัย

ข. น้ำตกแม่พูล ลำน้ำแม่พูล

ประเด็นปัญหา

เป็นพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่สูงซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดดินโคลนถล่ม โดยราษฎรในพื้นที่จะมีการทำสวนผลไม้ ตามไหล่เขา

ค. บ้านผามอบ

ประเด็นปัญหา

เป็นพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่สูงซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดดินโคลนถล่ม โดยราษฎรในพื้นที่จะมีการทำสวนผลไม้ ตามไหล่เขา ซึ่งถ้ามีฝนตกปริมาณมากและต่อเนื่องหลายวันก็จะทำให้เกิดดินโคลนถล่มก่อความเสียหายต่อพืชผลทางการเกษตรของราษฎรได้

แนวทางแก้ไข

๑. ในช่วงเกิดภัย (ปี ๒๕๔๕) รองผู้ว่าราชการจังหวัด (นายสุขสันต์ วนะภูมิ) ได้สอบถามความต้องการของชาวบ้านนารี ซึ่งมีราษฎรในพื้นที่เสี่ยงภัย จำนวน ๒๗ ครอบครัว ที่ต้องการอยู่ในที่ดินกรมป่าไม้จึงมอบหมายให้ ส.ป.ก. อุดรดิตต์ตรวจสอบพื้นที่และจัดที่ดินเพื่ออยู่อาศัยแก่ราษฎรต่อไป

๒. นายชลิต แก้วจินดา และนางนฤมล ศิริวัฒน์ สมาชิกวุฒิสภา ตั้งกระทู้ถามรัฐบาลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการแก้ไขและให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎร

๓. การปลูกพืชแบบขั้นบันไดในพื้นที่ลาดชัน

๓. รับฟังการบรรยายสรุปและศึกษาดูงานพื้นที่โดยรอบ ณ เขื่อนสิริกิติ์

ก. รับฟังการบรรยายในห้องประชุม

ข. นั่งเรือศึกษาดูงานพื้นที่รอบเขื่อน

ประเด็นปัญหา

สถานการณ์ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน การเก็บกักน้ำเพื่อการชลประทาน การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่ราษฎรที่ประสบปัญหาน้ำท่วมเหนือเขื่อน โครงการเขื่อนทดน้ำผาจุก และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์

๔. ศึกษาดูงานการพัฒนาบึงมาย อำเภอลับแล

ประเด็นปัญหา

เป็นพื้นที่ลุ่ม ซึ่งในฤดูฝนจะทำให้เกิดน้ำท่วมขังเป็นบริเวณกว้างและเป็นเวลากว่า ๓ เดือน ส่งผลกระทบแก่พื้นที่เกษตรของราษฎรหลายร้อยไร่

แนวทางแก้ไข

พัฒนาบึงมายเพื่อเป็นพื้นที่รับน้ำในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งคาดว่าจะทำให้พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยลดลง แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการเพื่อพัฒนาบึงมายยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอีกเป็นจำนวนมาก

๕.๒.๔. การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ (อำเภอพัฒนานิคม) จังหวัดลพบุรี ในวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๒

⊕ รับฟังการบรรยายสรุปสถานการณ์ฯ โครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ณ ห้องประชุมสำนักงานก่อสร้าง ๕ (ป่าสัก) โดย ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ ๑๐

⊕ รับฟังการบรรยายสรุปการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยปี ๒๕๕๒ โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดลพบุรี

ศึกษาดูงานในพื้นที่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

ระบบโทรมาตรอุทกวิทยาและระบบพยากรณ์น้ำหลากลุ่มน้ำป่าสัก

โดยกรมชลประทานได้รับความร่วมมือจาก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในการดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๑-๒๕๔๒ ทั้งนี้กรมชลประทานได้ทำการติดตั้งอุปกรณ์เครื่องมือประกอบสำหรับใช้สนับสนุนการบริหารจัดการน้ำของอ่างเก็บน้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และงานในส่วนนี้จะรวมทั้งอุปกรณ์เครื่องมือ (Hardware) และชุดคำสั่งประยุกต์ (Software Application) ของระบบโทรมาตรอุทกวิทยาร่วมกับระบบพยากรณ์น้ำหลาก (Flood Forecasting System) โดยแบบจำลองคณิตศาสตร์ เพื่อการพยากรณ์น้ำหลากและแจ้งเตือนภัย ซึ่งนำผลการตรวจวัดข้อมูลและผลการพยากรณ์น้ำมาร่วมพิจารณา กำหนดแนวทางการบริหารจัดการน้ำในอ่างฯ เพื่อการควบคุมการเปิด-ปิดบานระบายน้ำโดยระบบควบคุมแบบกึ่งอัตโนมัติ

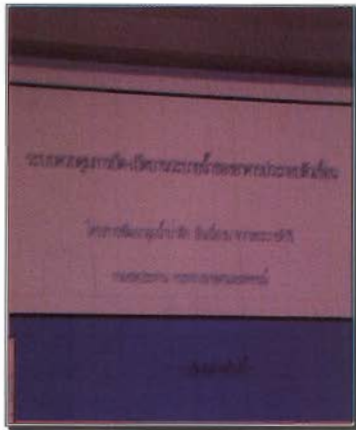
แสดงอาคารสถานีควบคุมหลักและระบบเครื่องคอมพิวเตอร์ภายในห้องควบคุมหลัก

ระบบโทรมาตร

แสดงแผนผังอิเล็กทรอนิกส์ (MIMIC Broad) รายงานผลการตรวจวัดระดับน้ำ และปริมาณน้ำฝนแบบอัตโนมัติต่อเนื่องตามเวลาจริง (Real Time Data)

ระบบควบคุมการปิด-เปิดบานระบายน้ำของอาคารประกอบตัวเชื่อม

แสดงแผนผังอิเล็กทรอนิกส์ (MIMIC Broad) แจ้งสถานะของอาคารบังคับน้ำประเภทต่างๆ และรายงานผลการตรวจวัดพฤติกรรมเชื่อมโดยเครื่องมือวัดพฤติกรรมเชื่อม

๕.๒.๕ การเดินทางไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับปัญหาอุทกภัย ภัยแล้งตามลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำน่าน บริเวณตอนต้นลุ่มน้ำยม และตอนต้นลุ่มน้ำน่าน ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๒ จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดน่าน

๑. จังหวัดแพร่

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้งตามลุ่มน้ำยม บริเวณตอนต้นลุ่มน้ำยม โดยวิธีสร้างแหล่งน้ำต้นทุน (อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่) และแสดงแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมเกี่ยวกับจำนวนประชากรและจำนวนป่าไม้ที่อยู่ในเขตพื้นที่ก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ โดยนายอนุสรณ์ รังสิพานิช ผู้แทนจากสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ณ ศาลาประชาคมวัดคอนซัย ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ประเด็นปัญหา

- ๑) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ณ บริเวณ ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีการปลูกฝังแนวความคิดต่อต้านการดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มองว่าโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้และไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนด้วยงบประมาณจำนวนมาก
- ๒) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ณ บริเวณ ตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีความเชื่อว่าการก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จะต้องตัดทำลายป่าสักทองผืนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย และเป็นการทำลายความสมดุลของระบบนิเวศน์อย่างร้ายแรง

- ๓) มีเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับจำนวนประชากร บ้านเรือน จำนวนป่าไม้ ที่อยู่ในเขตโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ

แนวทางการแก้ไข

- ๑) ประชาชนในพื้นที่ได้เสนอแนวทางแก้ไขโดยให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงระบบชลประทานที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นแทนโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่
- ๒) ประชาชนในพื้นที่ได้เสนอแนวทางให้หน่วยงานของรัฐหันมาใช้วิธีการกักเก็บแบบธรรมชาติ ซึ่งทำให้ระบบนิเวศน์เกิดความสมดุลและไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
- ๓) ส่งเสริมการปลูกป่าไม้และรักษาป่าไม้ที่อยู่ให้มีความสมบูรณ์เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งอย่างยั่งยืน

๒. จังหวัดพะเยา

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้รับฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง

๑. ประชาชนในพื้นที่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าไม้ รวมตลอดถึงการปลูกป่าชดเชย เพื่อรักษาความชุ่มชื้น และชะลอความเร็วของน้ำ
๒. แม่น้ำลำธาร อ่างเก็บน้ำมีสภาพตื้นเขิน และถูกบุกรุกทางน้ำ
๓. มีการบุกรุกป่า ตัดไม้ เพื่อใช้เป็นพื้นที่การเกษตร
๔. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้อย
๕. การแก้ไขปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง อย่างยั่งยืน และครอบคลุมใช้งบประมาณสูง ใช้ระยะเวลา

แนวทางการแก้ไข

๑. ควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อณรงค์สร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน รักรักษา รักษาป่า และเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง และเน้นย้ำให้ประชาชนในพื้นที่เห็นถึงผลกระทบจากการสูญเสียป่าไม้ และพื้นที่สีเขียว
๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณและให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวด และภัยแล้งในพื้นที่
๓. มีการก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มเติม เพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำ และปรับปรุงสิ่งกีดขวางทางน้ำ
๔. มีการบูรณาการแผนงานและโครงการจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างเป็นระบบและประชาชนในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างจริงจัง

๖. การบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา

๖.๑ ลุ่มน้ำสำคัญ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วยลุ่มน้ำที่สำคัญ ๗ ลุ่มน้ำ ดังนี้

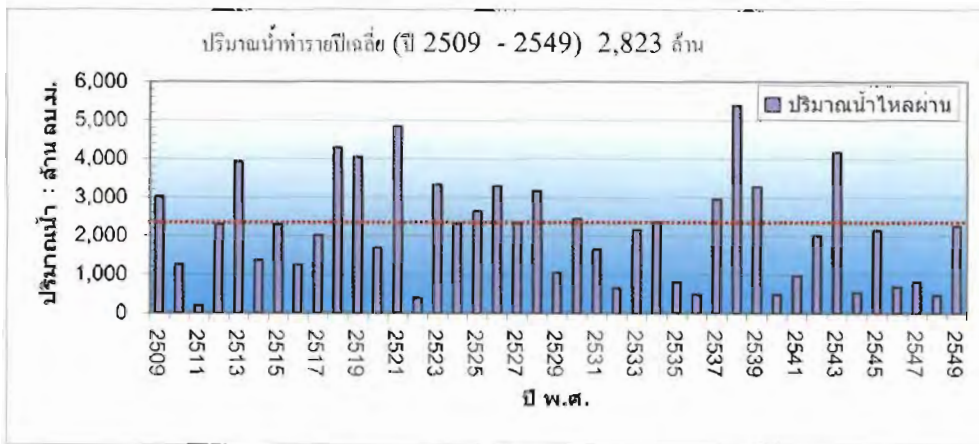
๖.๑.๑ ลุ่มน้ำปิง มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๓๓,๘๕๘ ตารางกิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ไหลจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้มาบรรจบกับแม่น้ำวังที่จังหวัดตาก ไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชร และไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำสายหลักมีความยาว ๗๔๐ กิโลเมตร ปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๘,๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๖.๑.๒ ลุ่มน้ำวัง มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๑๐,๗๕๑ ตารางกิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดลำปาง ไหลในแนวทิศเหนือได้ลงมาบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่จังหวัดตาก แม่น้ำสายหลักมีความยาว ๔๖๐ กิโลเมตร ปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๑,๖๒๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๖.๑.๓ ลุ่มน้ำยม มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๒๓,๖๑๖ ตารางกิโลเมตร เกิดจากทิวเขาผีปันน้ำ อยู่ในเขตอำเภอปางและอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ไหลผ่านหุบเขาที่มีความลาดชันมาก มีที่ราบแคบ ๆ ริมแม่น้ำเป็นบางตอน เข้าสู่เขตจังหวัดแพร่ ไหลลงทางทิศใต้ผ่านจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก ลงมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่จังหวัดนครสวรรค์ แล้วไหลลงไปบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่จังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำหลักมีความยาว ๗๓๕ กิโลเมตร โดยมีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๓,๖๘๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

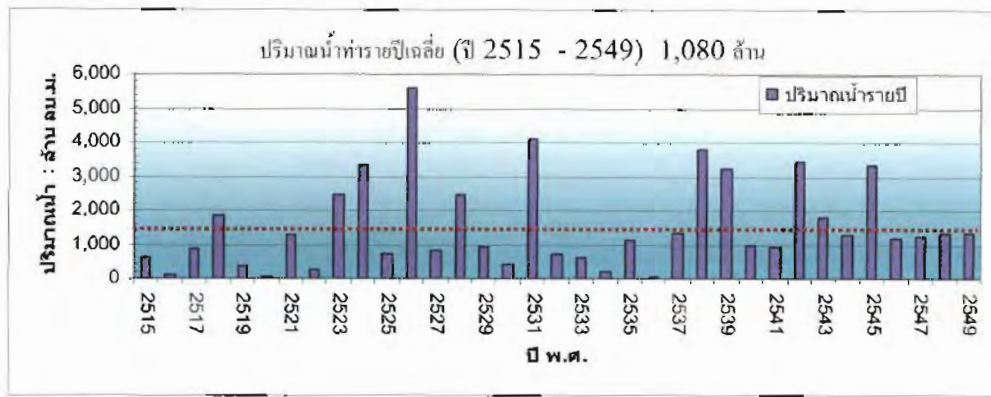
๖.๑.๔ ลุ่มน้ำน่าน มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๓๔,๓๓๐ ตารางกิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดน่าน ไหลสู่ทางใต้ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิชณุโลก ลงมาบรรจบกับแม่น้ำยมที่อำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์ แล้วไหลลงไปบรรจบกับแม่น้ำปิงที่อำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำหลักมีความยาว ๙๙๐ กิโลเมตร โดยมีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๑๑,๕๓๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๖.๑.๕ ลุ่มน้ำป่าสัก มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๑๖,๒๕๒ ตารางกิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดเลย ไหลลงไปทางทิศใต้ผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี แล้วไหลลงไปทางทิศตะวันตกลงไปบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยา ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แม่น้ำหลักมีความยาว ๙๐๐ กิโลเมตร มีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๒,๘๒๓ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ดังรายละเอียดแสดงไว้ในรูป

รูปแสดงปริมาณน้ำท่าในแม่น้ำป่าสัก ท้ายเขื่อนพระรามหก (ช่วงปี พ.ศ.๒๕๐๙-๒๕๔๙)

๖.๑.๖ ลุ่มน้ำสะแกกรัง มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๕,๑๕๑ ตารางกิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ที่จังหวัดอุทัยธานี แม่น้ำสายหลักมีความยาว ๒๐๐ กิโลเมตร ปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๑,๐๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

รูปแสดงปริมาณน้ำท่าในแม่น้ำสะแกกรัง (ช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๕ - ๒๕๔๕)

๖.๑.๗ กลุ่มน้ำท่าจีน แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลจากทิศเหนือไปทางใต้ขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาไปออกทะเลด้านอ่าวไทยบริเวณ จังหวัดสมุทรสาคร แม่น้ำสายหลักมีความยาว ๓๐๗ กิโลเมตร มีประตูระบายน้ำพลเทพควบคุมการเปิด-ปิดการรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาได้ในอัตราการไหลสูงสุด ๓๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ปริมาณน้ำระบายออกจากแม่น้ำเจ้าพระยาเฉลี่ยทั้งปีประมาณ ๒,๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

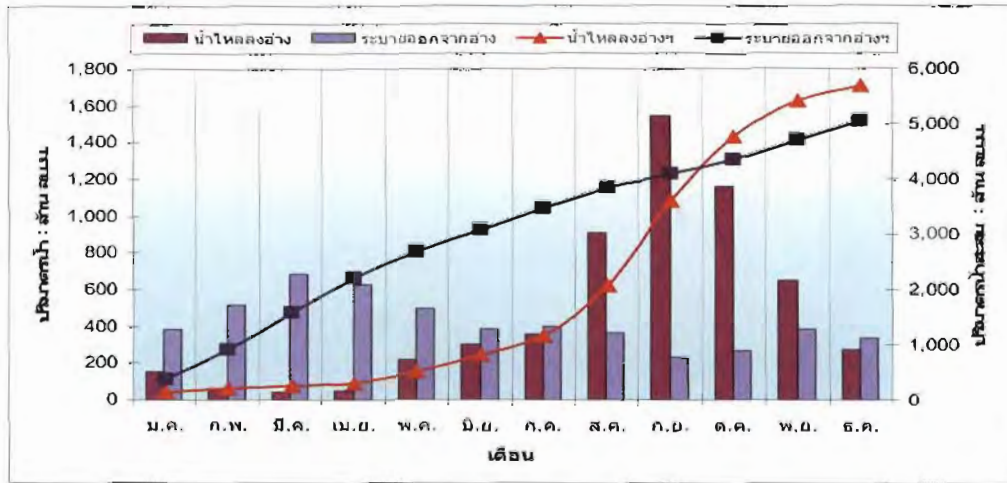
กลุ่มน้ำท่าจีนมีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๑๓,๖๘๒ ตารางกิโลเมตร มีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๒,๔๔๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๖.๑.๘ กลุ่มน้ำเจ้าพระยาสายหลัก เริ่มตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์ลงมาทางทิศใต้ มีพื้นที่รับน้ำทั้งหมดประมาณ ๒๐,๑๒๕ ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ตอนกลางของประเทศ ไหลผ่านทุ่งราบภาคกลาง อันอุดมสมบูรณ์ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร มีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ย ๔,๔๓๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๖.๒ แหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา

๖.๒.๑ อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

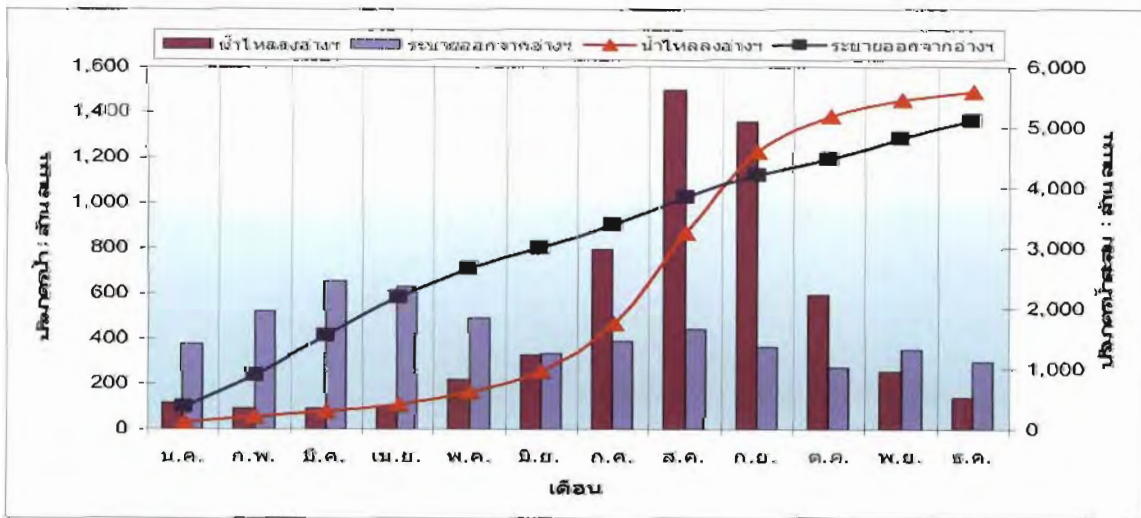
สร้างกันแม่น้ำปิง ที่อำเภอสามเงา จังหวัดตาก ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๗ มีพื้นที่รับน้ำ ๓๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีความจุของอ่างเก็บน้ำ ๑๓,๔๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำใช้การได้ ๕,๖๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯเฉลี่ยปีละ ๕,๖๕๘ ล้านลูกบาศก์เมตร (๒๕๐๗-๒๕๔๕) ปริมาณน้ำระบายจากอ่างฯ เฉลี่ยปีละ ๕,๑๕๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

รูปแสดงปริมาณน้ำไหลลงอ่าง และระบายจากอ่างฯรายเดือนเฉลี่ย และสะสมของอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล

๖.๒.๒ อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์

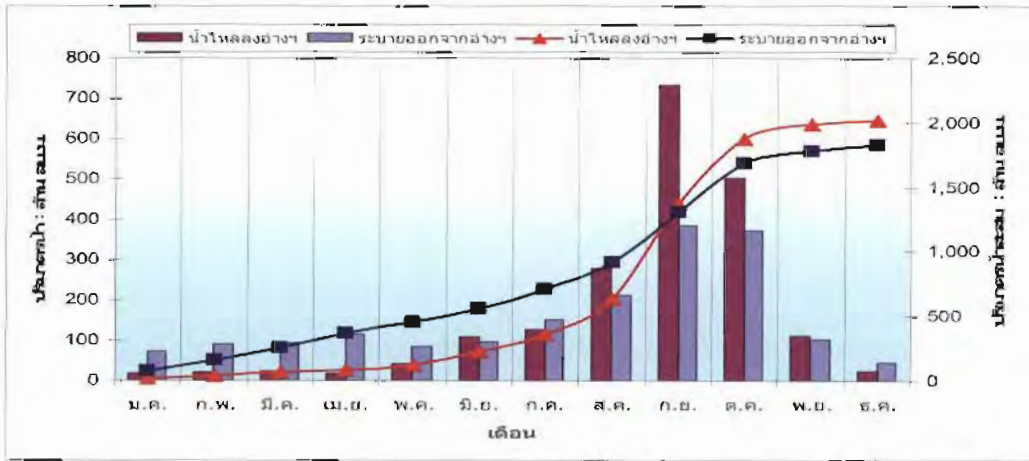
สร้างกันแม่น้ำน่าน ที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ มีพื้นที่รับน้ำ ๓๔,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีความจุของอ่างเก็บน้ำ ๕,๕๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำใช้การได้ ๖,๖๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯเฉลี่ยปีละ ๕,๕๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร (๒๕๑๕-๒๕๔๕) ปริมาณน้ำระบายจากอ่างฯเฉลี่ยปีละ ๕,๐๐๖ ล้านลูกบาศก์เมตร

รูปแสดงปริมาณน้ำไหลลงอ่าง และระบายจากอ่างฯรายเดือนเฉลี่ย และสะสมของอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์

๖.๒.๓ อ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์

สร้างกันแม่น้ำป่าสักที่ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ มีพื้นที่รับน้ำ ๑๔,๕๒๐ ตารางกิโลเมตร มีความจุอ่างเก็บน้ำ ๙๘๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำใช้การได้ ๙๘๒ ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯเฉลี่ยปีละ ๒,๐๑๔ ล้านลูกบาศก์เมตร (๒๕๔๓-๒๕๔๕) ปริมาณน้ำระบายจากอ่างฯเฉลี่ยปีละ ๑,๗๖๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

รูปแสดงปริมาณน้ำไหลลงอ่าง และระบายจากอ่างรายเดือนเฉลี่ย และสะสมของอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักฯ

จะเห็นได้ว่า ในช่วงระหว่างปี ๒๕๐๗ – ๒๕๔๕ การระบายน้ำจากอ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อนต่างๆ มีปริมาณการระบายน้อยกว่าปริมาณน้ำไหลลงอ่าง ซึ่งจะทำให้ออกาสขาดแคลนน้ำมีน้อยมาก แต่ในปี ๒๕๓๖-๒๕๓๗ เกิดสภาวะฝนตกน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยมาก เกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง จนกระทั่งได้มีการหยุดการปลูกพืชฤดูแล้งในปีนั้น และชะลอการปลูกพืชฤดูฝนอีกด้วย

๖.๓ การบริหารจัดการน้ำในช่วงปี ๒๕๕๐-๒๕๕๒

ในฤดูฝนปี ๒๕๔๘ ได้เกิดอุทกภัยรุนแรง เขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์มีน้ำเต็มทั้ง ๒ เขื่อน ดังนั้นในฤดูแล้งปี ๒๕๔๘/๒๕๕๐ เกษตรกรจึงได้ปลูกพืชฤดูแล้งขาดเสขความเสี่ยหายจากอุทกภัยเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลและอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์มากกว่าปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ ประกอบกับข้าวมีราคาสูง เป็นเหตุให้เกษตรกรปลูกข้าวนาปรังเต็มพื้นที่ตลอดเวาเรื่อยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘/๒๕๕๐, ๒๕๕๐/๒๕๕๑ และ ๒๕๕๑/๒๕๕๒

การปลูกข้าวนาปรังในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา

ปีการปลูกพืชฤดูแล้ง	พื้นที่ปลูก ..... ไร่			
	รวม	ข้าวนาปรัง	พืชสวน พืชไร่	พืชอื่นๆ
๒๕๔๘/๒๕๕๐	๖.๕๔	๕.๘๗	๐.๐๕	๑.๐๒
๒๕๕๐/๒๕๕๑	๗.๐๒	๕.๘๓	๐.๐๕	๑.๑๔
๒๕๕๑/๒๕๕๒	๗.๓๐	๖.๒๐	๐.๐๘	๑.๐๒

การใช้น้ำจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์เพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งในเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยา
ของเกษตรกรเป็นดังนี้

ปี	ปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ	ปริมาณน้ำระบายออกจากอ่างฯ
๒๕๔๕	๑๖,๑๐๒	๑๒,๖๕๔
๒๕๕๐	๑๑,๖๘๑	๑๔,๖๐๑
๒๕๕๑	๑๓,๑๐๕	๑๒,๕๕๐
๒๕๕๒	๑๑,๐๒๓	๑๓,๕๕๕

บทที่ ๓ ข้อพิจารณา

๑. หลักการแก้ไขปัญหของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ

การแก้ไขปัญหของประชาชนในลุ่มน้ำขมที่ประสบปัญหาอุทกภัยในช่วงฤดูฝน และปัญหภัยแล้งในช่วงฤดูแล้ง ให้ยั่งยืนนั้น จะต้องใช้หลายแนวทางด้วยกัน โดยสามารถจำแนกหลักการแก้ไขปัญหเป็น ๓ ประการ คือ

๑.๑ การจัดการพื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ต้นน้ำส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีความลาดชันสูง เป็นพื้นที่ช่วยอุ้มน้ำ ชะลอน้ำในช่วงฤดูฝน และระบายน้ำออกในลักษณะน้ำซึม น้ำซับ สูพื้นที่ตอนล่างในช่วงฤดูแล้ง ปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม จากการบุกรุก จึงจำเป็นต้องพลิกฟื้นคืนสภาพป่าให้กลับคืนมา โดยการปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม การก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ต้นน้ำ การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่การเกษตรลาดชัน เพื่อลดการสูญเสียน้ำดิน และรักษาความชื้นไว้ในดิน

นอกจากดำเนินการ โดยรัฐแล้ว การดึงภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่น หรือภาคประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร และการอนุรักษ์ไม่ให้ป่ามีสภาพเสื่อมโทรม และถูกบุกรุกมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๑.๒ การเก็บกักน้ำไว้ตอนบนของพื้นที่รับน้ำ นอกจากการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารแล้ว เพื่อลดขนาดความรุนแรงของอุทกภัย และมีน้ำสำรองไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง จำเป็นต้องสร้างแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลางในลุ่มน้ำย่อย และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำหลัก ให้มีขนาดเพียงพอที่จะรองรับน้ำหลากให้ได้ทั้งหมด ซึ่งการก่อสร้างแหล่งเก็บกักน้ำเหล่านี้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหนือเขื่อนหรือพื้นที่ใต้เขื่อนจะได้รับประโยชน์ พอสรุปได้ ดังนี้

- เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกพืชทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ของพื้นที่รับประโยชน์ที่เป็คใหม่ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำเสริมการเพาะปลูกในฤดูแล้งของพื้นที่รับประโยชน์เดิมในลุ่มน้ำ
- ช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่าง โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มต่ำหรือพื้นที่ชุมชนที่อยู่ใกล้ลำน้ำ
- เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดตามขนาดของแหล่งน้ำ สำหรับชุมชนรอบแหล่งน้ำ เป็นแหล่งอาหารของราษฎรในชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีรายได้เพิ่มจากการประมง
- เป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภค-บริโภค อุตสาหกรรม และการประมง สำหรับชุมชนเมืองริมลำน้ำ
- เป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น เพิ่มรายได้ให้ชุมชน
- เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้า
- รักษาสมดุลนิเวศวิทยาทางน้ำ ให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงลำน้ำได้ตลอดฤดูแล้ง

๑.๓ การปรับปรุงลำน้ำเดิม และการผันน้ำ ตามสภาพความเป็นจริงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ตอนบน จะไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ทั้งหมด น้ำส่วนที่เกินจากการเก็บกักจะไหลลงมาสู่พื้นที่ราบเชิงเขา ถ้าหากขนาดของปริมาณน้ำหลากมีมากกว่าความจุของลำน้ำที่สามารถรองรับได้ ก็จะล้นตลิ่งเข้าท่วมบริเวณที่ลุ่มริมตลิ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นพื้นที่การเกษตรหรือชุมชนเมือง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการ โดยการขุดลอกขยายลำน้ำให้เพิ่มมากขึ้น การผันน้ำเลี่ยงพื้นที่เศรษฐกิจ/ชุมชน การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ หรือการผันน้ำเข้าสู่พื้นที่แก้มลิง ถ้าหากยังไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อีก วิธีสุดท้ายคือ การทำคันกั้นน้ำหรือคันโอบล้อมชุมชน

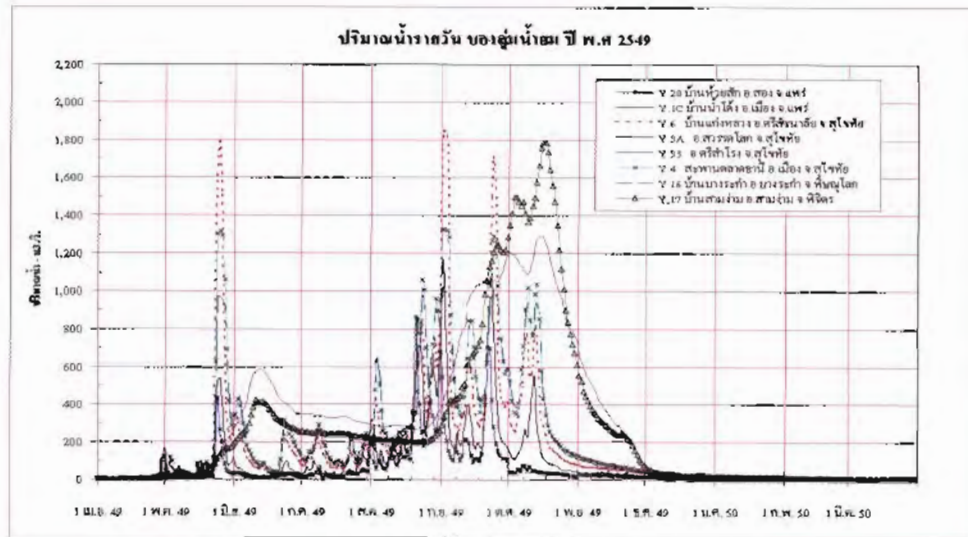
นอกจากมาตรการทั้ง ๓ มาตรการ วิธีการบริหารจัดการน้ำก็มีความสำคัญ ทั้งการบริหารจัดการน้ำหลากจากในพื้นที่ตอนบน โดยการบริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง เพื่อการชะลอน้ำหลากที่ไหลลงสู่ตอนล่าง พร้อมเก็บกักน้ำให้มากที่สุดในช่วงปลายฤดูฝนเพื่อสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง

๒. ข้อพิจารณาการแก้ไขปัญหาในลุ่มน้ำยม

จากข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ การแก้ไขปัญหาในลุ่มน้ำยมให้ครบวงจร นอกจากการฟื้นฟูสภาพป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมในพื้นที่ป่าสงวน การก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ต้นน้ำ การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่การเกษตรลาดชัน เพื่อลดการสูญเสียหน้าดิน และรักษาความชื้นไว้ในดินแล้ว ซึ่งจะต้องใช้เวลาที่นานหลายสิบปีเพื่อให้พื้นที่ป่ามีสภาพเช่นเดิม การแก้ไขปัญหาในปัจจุบันเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า โดยใช้วิธีการบริหารจัดการเพื่อลดขนาดของปริมาณน้ำหลากไม่ให้ล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำน้ำยมเท่านั้น จากการพิจารณาข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ การวิเคราะห์ทางด้านวิชาการ รวมทั้งการดูงานในสนาม ทางคณะกรรมการฯ มีข้อพิจารณาเพื่อประกอบการตัดสินใจ ดังนี้

๒.๑ ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง

ในลุ่มน้ำยมเกิดปัญหาจากอุทกภัยเกือบทุกปี และมีปัญหารุนแรงเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพลำน้ำ การขยายตัวของชุมชน การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งขาดแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตั้งแต่จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอสามงาม โทร์ประทับช้าง โพทะเล จังหวัดพิจิตร และอำเภอบางระกำ จังหวัดนครสวรรค์ โดยสามารถวัดปริมาณน้ำหลากสูงสุดที่สถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้ประมาณ ๑,๘๔๕ ลูกบาศก์เมตร/วินาที (ปริมาณน้ำหลากสูงสุดในรอบ ๕ ปี) และที่สถานีวัดน้ำ Y.๑๖ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ได้ประมาณ ๑,๒๕๖ ลูกบาศก์เมตร/วินาที (ปริมาณน้ำหลากสูงสุดในรอบ ๕ ปี)

รูปกราฟแสดงปริมาณน้ำ ณ สถานีวัดน้ำต่าง ๆ ในลุ่มน้ำยม ปี พ.ศ.๒๕๔๙

ในช่วงฤดูแล้งเกิดปัญหาภัยแล้งทุกปี เนื่องจากไม่มีแหล่งน้ำต้นทุนที่เพียงพอ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำทั้งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร

ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมในลุ่มน้ำยม จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินทุกปี ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๕ – ปี พ.ศ.๒๕๕๑ จากการประเมินเบื้องต้น มีมูลค่าความเสียหายรวม ๘๕,๖๑๒ ล้านบาท หรือเฉลี่ยปีละ ๑๓,๕๐๐ ล้านบาท และรัฐบาลต้องจ่ายค่าชดเชยเฉพาะความเสียหายทางด้านการเกษตรรวมมูลค่า ๓,๐๖๓ ล้านบาท นั้น ตามหลักข้อเท็จจริง ความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงกับพื้นที่การเกษตรรวมแล้วไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ทั้งนี้ยังไม่รวมความเสียหายทางด้านสาธารณสุข ปโภค และอื่น ๆ ของประชาชนที่ประเมินค่าไม่ได้ ทั้งการซ่อมแซมบ้านเรือน อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน เป็นต้น รวมทั้งการเสียโอกาสในการประกอบอาชีพ (ทำการเกษตรในฤดูแล้ง การท่องเที่ยว เป็นต้น) ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วย และทางด้านจิตใจของประชาชน โดยที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากอุทกภัยในลุ่มน้ำยมรวม ๖๕๒,๓๑๐ ครัวเรือน ประชากร ๒,๓๑๑,๕๗๕ คน หรือ เฉลี่ยปีละ ๓๘๕,๓๓๐ ครัวเรือน ประชากร ๑๑๕,๓๘๕ คน และในช่วงฤดูแล้งมีหมู่บ้านที่ประสบภัยแล้งจำนวน ๑,๗๓๕ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๓๕ จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ๒,๔๗๒ หมู่บ้าน ทางรัฐบาลต้องใช้งบประมาณในการช่วยเหลือเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๑๕๐ ล้านบาท ในขณะที่ถ้ามีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลุ่มน้ำยม ในบริเวณที่ศึกษาไว้จะมีผู้ที่ได้รับผลกระทบเพียง ๒,๐๒๒ ครัวเรือน ประชากร ๕,๖๕๑ คน เท่านั้น

๒.๒ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ต้นทุน (ธนาคารน้ำ)

ในลุ่มน้ำยม มีโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่สร้างเสร็จแล้วจำนวน ๘ แห่ง กระจายอยู่ในลำน้ำสาขาต่าง ๆ มีความจุเก็บกักรวม ๒๗๑.๘๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ขนาดเล็ก ๒๘๗ แห่ง มีความจุเก็บกัก

๑๓๓.๓๗ ล้านลูกบาศก์เมตร รวมความจุทั้งหมด ๔๐๕.๒๒ ล้านลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโครงการชลประทานน้ำใต้ดินสุโขทัย ๑ โครงการ และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ๗๗ โครงการ รวมทั้งชลประทานทั้งลุ่มน้ำ ๑,๑๕๐,๕๗๘ ไร่

นอกจากนี้ยังมีแผนงานก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางอีก ๒๔ แห่ง ความจุเก็บกัก ๓๑๔.๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร รวมมีอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำยม ๓๒ แห่ง รวมความจุเก็บกักทั้งหมด ๕๘๖.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และแผนงานโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่บริเวณต้นลำน้ำยม มีปริมาตรน้ำเก็บกัก ๑,๑๗๕ ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่รับประโยชน์เพิ่มขึ้น ๓๖๗,๒๒๘ ไร่

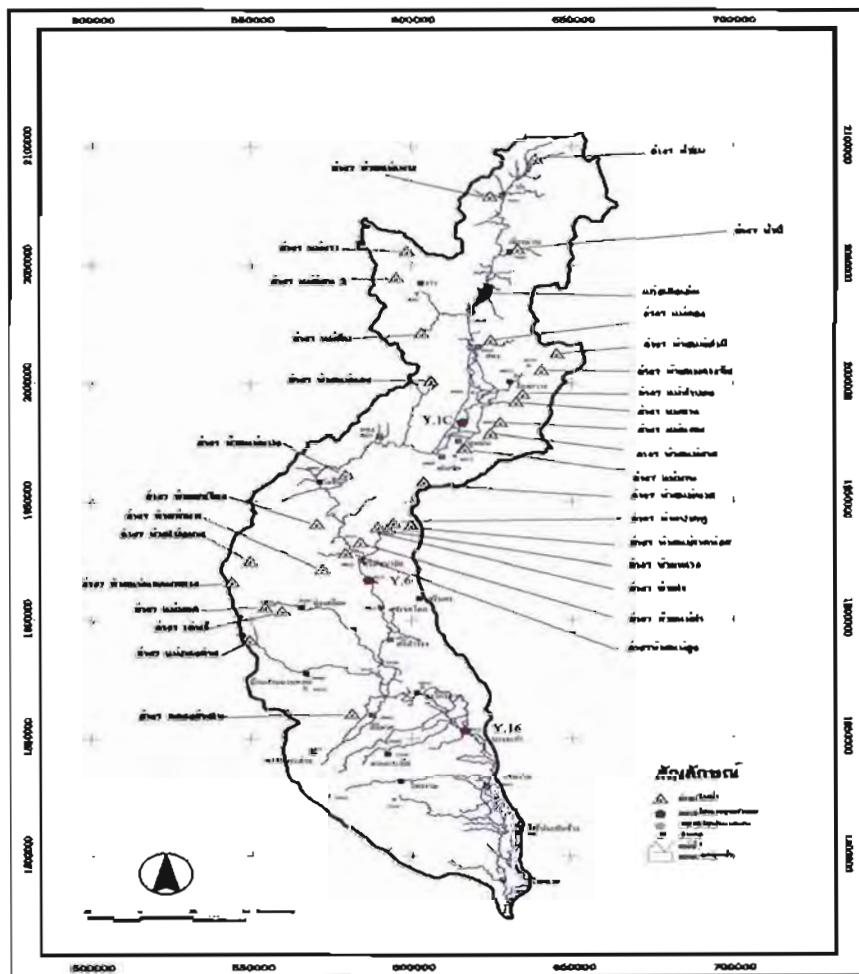
ดังนั้น ถ้าหากเร่งดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางในพื้นที่ลุ่มน้ำยม แล้ว จากปริมาณน้ำท่าในลุ่มน้ำยมเฉลี่ย ๓,๕๖๕.๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ปัจจุบันสามารถบริหารจัดการนำมาใช้ประโยชน์ได้เพียง ๔๐๕.๒๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ทั้งสิ้น ๑,๑๕๔,๕๗๘ ไร่ เท่านั้น ถ้าหากมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มเติมก็จะมีปริมาณน้ำที่สามารถนำมาบริหารจัดการได้อีก ๑,๘๕๔.๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์เพิ่มอีก ๓๖๗,๒๒๘ ไร่ นอกจากนี้มีน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคแล้ว ยังมีน้ำเพื่อการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งพื้นที่ลุ่มน้ำยม และลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตอนบนรวมกว่า ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ อีกด้วย

เพื่อให้มีน้ำต้นทุนอย่างพอเพียงในช่วงฤดูแล้ง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุน เพื่อเป็น “ธนาคารน้ำ” ของลุ่มน้ำยม ไม่ต้องพึ่งพาการผันน้ำมาช่วยเหลือจากลุ่มน้ำปิง และลุ่มน้ำน่าน อ่างเก็บน้ำเป็นเครื่องมืออีกประการหนึ่งที่ใช้ประโยชน์ในการควบคุม และการบริหารจัดการน้ำที่มีมากในฤดูฝน และกักเก็บไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ปัญหาหน้าท่วมในฤดูฝนก็บรรเทาลง รวมทั้งมีน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งอีกด้วย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ที่ดินจากภาพถ่ายด้วยเทียม LANDSET-๕ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๑ บริเวณพื้นที่ต้นลำน้ำยม พบว่า มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนบริเวณพื้นที่ต้นลำน้ำยมตอนบนมาอย่างต่อเนื่อง มีพื้นที่ป่าถูกทำลายไปแล้วถึง ๓๑,๐๔๖.๖๑ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๕๕ จากพื้นที่ป่าทั้งหมด (๕๕๕,๗๕๕.๒๓ ไร่) และมีแนวโน้มเป็นทวีคูณว่าจะมีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเพิ่มมากขึ้น จากการขยายตัวของชุมชนที่ติดพื้นที่ป่าสงวน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายพื้นที่ทำการเกษตรใหม่ ในขณะที่ถ้ามีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่บริเวณต้นลำน้ำยม ในเบื้องต้นจะมีพื้นที่ป่าถูกน้ำท่วม ๒๘,๔๕๓.๗๕ ไร่ จากพื้นที่อ่างเก็บน้ำทั้งหมด ๔๖,๐๑๒.๕ ไร่ และการเข้ายึดครองที่ดินแหล่งน้ำต้นทุน นอกจากจะเป็นการทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารแล้ว ในอนาคตเมื่อมีการขยายของชุมชนที่เข้าไปทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ที่ดินเหล่านั้นก็อาจจะกลายเป็นของนายทุนไปในที่สุด

๒.๓ ปัญหาอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนกลางและตอนล่าง โดยการผันน้ำเข้าคลองชักน้ำแม่ข่ายม - ลำน้ำน่าน ผ่าน ประตูระบายน้ำคลองหกบาท

เมื่อมีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ตอนบนเพื่อรองรับน้ำหลาก จากการศึกษาความสามารถในการบรรเทาอุทกภัยของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางที่มีศักยภาพ และโครงการขนาดใหญ่ ของกรมชลประทาน พบว่า เมื่อทำการวิเคราะห์ปริมาณน้ำหลากสูงสุดโดยเฉลี่ย ณ สถานีวัดน้ำของกรมชลประทาน จำนวน ๓ จุด คือ จุดที่ ๑ พื้นที่ตอนบนที่สถานีวัดน้ำ Y.๑C อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จุดที่ ๒ พื้นที่ตอนกลาง ที่สถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และจุดที่ ๓ พื้นที่ตอนล่าง ที่สถานีวัดน้ำ Y.๑๖ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก สรุปว่า

รูปแสดงจุดที่ตั้งอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลางตามศักยภาพ และสถานีวัดน้ำ ในลุ่มน้ำยม

จุดที่ ๑ ที่สถานีวัดน้ำ Y.๑C อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พื้นที่ตอนบนมีโครงการอ่างขนาดกลางจำนวน ๑๒ แห่ง ความจุเก็บกักรวม ๒๕๕.๗๓ ล้านลูกบาศก์เมตร พบว่า

กรณีที่ ๑ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๑๗ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๒๕ %

กรณีที่ ๒ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๓๓ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๔๖ %

กรณีที่ ๓ ถ้ามีการก่อสร้างทั้งโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และโครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๔๖ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๖๑ %

จุดที่ ๒ ที่สถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พื้นที่ตอนกลางมีโครงการอ่างขนาดกลางจำนวน ๒๕ แห่ง ความจุเก็บกักรวม ๔๒๔.๕๒ ล้านลูกบาศก์เมตร พบว่า

กรณีที่ ๑ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๑๕ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๒๑ %

กรณีที่ ๒ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๒๑ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๒๘ %

กรณีที่ ๓ ถ้ามีการก่อสร้างทั้งโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และโครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๓๓ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๔๓ %

จุดที่ ๓ ที่สถานีวัดน้ำ Y.๑๖ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ตอนล่างมีโครงการอ่างขนาดกลางจำนวน ๓๒ แห่ง ความจุเก็บกักรวม ๖๒๗.๑๘ ล้านลูกบาศก์เมตร พบว่า

กรณีที่ ๑ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๑๓ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๒๑ %

กรณีที่ ๒ ถ้ามีการก่อสร้างเฉพาะ โครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๑๑ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๑๘ %

กรณีที่ ๓ ถ้ามีการก่อสร้างทั้งโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และโครงการอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ยอดน้ำหลากสูงสุดลดลงประมาณ ๒๓ % และปริมาณน้ำหลากลดลง ๓๕ %

สถานีวัดน้ำ	ปริมาณน้ำหลากสูงสุด - สบ.ม./วินาที			
	ไม่มีอ่างเก็บน้ำ	กรณีที่ ๑ มีเฉพาะอ่างฯขนาดกลาง	กรณีที่ ๒ มีเฉพาะอ่างฯขนาดใหญ่	กรณีที่ ๓ มีทั้งสองอ่างฯ
Y.๑C อ.เมือง จ.แพร่	๑,๐๕๑	๘๓๓ ๑๗ %	๗๐๑ ๓๓ %	๕๖๕ ๔๖ %
Y.๖ อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย	๑,๔๖๕	๑,๒๔๓ ๑๕ %	๑,๑๖๔ ๒๑ %	๘๘๗ ๓๓ %
Y.๑๖ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก	๑,๔๕๐	๑,๒๘๕ ๑๓ %	๑,๑๑๕ ๑๑ %	๑,๑๔๒ ๒๓ %

จากผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าจะมีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ตามแผนงานที่ตั้งไว้เต็มศักยภาพ ก็ยังไม่สามารถลดขนาดของปริมาณน้ำหลากลงได้มาก ก็คงเกิดปัญหาอุทกภัยในลำน้ำสายหลักอยู่ดี โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำตั้งแต่ท้ายสถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชนาลัย

จ.สุโขทัย ลงมา ถ้าหากสถานีวัดน้ำ Y.๖ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีปริมาณน้ำหลากสูงสุดเฉลี่ย ๑,๔๖๕ ลูกบาศก์เมตร ในขณะที่บางพื้นที่ด้านท้ายสถานีวัดน้ำ Y.๖ ถ้าไม่ให้เกิดภาวะน้ำหลาก ล้นตลิ่ง ถ้าน้ำยมสามารถรับปริมาณน้ำหลากได้เพียง ๓๕๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เท่านั้น ดังนั้นถ้าไม่ให้เกิดภาวะน้ำล้นตลิ่งตั้งแต่ด้านท้ายสถานีวัดน้ำ Y.๖ จำเป็นต้องผันน้ำส่วนเกินเข้าสู่คลองชักน้ำแม่ข่าย – แม่ข่ายน้ำ ผ่านประตูระบายน้ำคลองหกบาท ออกสู่แม่น้ำน่านทางแม่น้ำยมสายเก่า และคลองยม-น่าน

รูปแสดงแผนภูมิของกลุ่มน้ำยม

เมื่อนำผลของการวิเคราะห์ปริมาณน้ำหลากที่ไหลผ่าน สถานีวัดน้ำ Y.๖ พบว่า

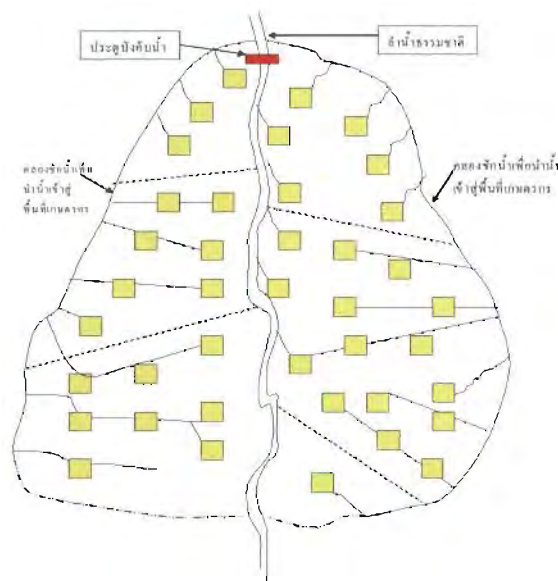
- ถ้ามีอ่างขนาดกลางด้านเหนือน้ำ มีปริมาณน้ำสูงสุดเฉลี่ย ๑,๒๔๓ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะต้องผันน้ำจำนวนประมาณ ๘๕๓ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
- ถ้ามีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีปริมาณน้ำสูงสุดเฉลี่ย ๑,๑๖๔ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะต้องผันน้ำจำนวนประมาณ ๘๑๔ ลูกบาศก์เมตร/วินาที
- และมีทั้งสองโครงการ มีปริมาณน้ำสูงสุดเฉลี่ย ๕๘๗ ลูกบาศก์เมตร/วินาที จะต้องผันน้ำจำนวนประมาณ ๖๓๗ ลูกบาศก์เมตร/วินาที

ปัจจุบันคลองผันน้ำเข้าสู่คลองชักน้ำแม่ข่าย – น่าน ผ่าน ประตูระบายน้ำคลองหกบาท สามารถรับได้ประมาณ ๔๐ – ๑๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เท่านั้น ดังนั้นจึงควรพิจารณาปรับปรุงคลองชักน้ำนี้ให้สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากสูงสุดประมาณ ๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร/วินาที เพื่อไม่ให้เกิดภาวะน้ำล้นตลิ่งด้านท้ายตั้งแต่สถานีวัดน้ำ Y.๖ การผันน้ำจากกลุ่มน้ำยมไปสู่กลุ่มน้ำน่านจะดำเนินการได้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำหลากในแม่น้ำน่าน และพื้นที่น้ำท่วมในบริเวณที่คลองผันน้ำผ่าน รวมทั้งการบริหารจัดการของอ่างเก็บน้ำสิริกิติ์และการบริหารจัดการน้ำที่เขื่อนทดน้ำนเรศวร ถ้าหากเกิดภาวะน้ำท่วมในแม่น้ำน่าน ก็ไม่สามารถผันน้ำดังกล่าวได้ ทั้งนี้การดำเนินการบริหารจัดการน้ำหลากทั้งสองกลุ่มน้ำจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วย

จากหลักการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตร พบว่า ถ้าดำเนินการได้จะสามารถเก็บกักน้ำได้มากกว่าการพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางรวมกัน ในขณะที่ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยรายปีมีประมาณ ๓,๖๖๕.๒ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือกักเก็บได้คิดเป็น ๕๓ % ของปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย และเมื่อพิจารณาการลงทุนจะใช้งบประมาณ ๕๒,๒๗๕ ล้านบาท ในขณะที่มีการลงทุนในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอื่น ๆ รวมประมาณ ๒๔,๓๐๐ ล้านบาท

ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร เนื่องจากใช้งบประมาณค่อนข้างสูง จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงผลดี-ผลเสีย และความคุ้มค่าในการลงทุน ตลอดจนหลักการในเรื่องค่าใช้จ่ายว่าผู้ได้รับประโยชน์เป็นผู้ออกส่วนหนึ่งหรือรัฐบาลออกส่วนหนึ่ง รวมทั้งข้อตกลงในการดูแลบำรุงรักษา เป็นต้น

รูปแสดงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตร

๒.๕ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยม

จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในลุ่มน้ำยม กรณีน้ำท่วมและภัยแล้งบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำยมในจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย ต่อกรณีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบริเวณต้นลำน้ำยม เพื่อป้องกันภัยแล้งและน้ำท่วม พบว่าจากแบบสอบถามที่ทำการสำรวจในเขตจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัยทั้งหมด ๔๖,๕๘๓ ฉบับ มีผู้เห็นสมควรให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๔๓,๘๕๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๓.๙๔ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด มีผู้เห็นสมควรไม่ให้สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๑,๔๕๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓.๑๘ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด และผู้ไม่ออกความคิดเห็น จำนวน ๑,๒๗๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒.๘๘ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๒.๖ ความต้องการน้ำต้นทุนเพิ่มเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกในกลุ่มเจ้าพระยา

จากความต้องการการปลูกพืชฤดูแล้งที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาข้าวที่สูงขึ้นมากอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับเทคโนโลยีในการปลูกข้าวเปลี่ยนแปลงไปจากการปลูกข้าวด้วยแรงคนเปลี่ยนไปเป็นการใช้เครื่องจักรเครื่องมือ มีธุรกิจรับจ้างไถนา รับจ้างไถนา-ดำนาพร้อมพันธุ์ข้าวที่เลือกพันธุ์ข้าวได้ รับจ้างใส่ปุ๋ย รับจ้างเกี่ยวข้าวพร้อมนวดข้าว ทำให้การทำนาเป็นธุรกิจได้ จึงมีผู้ทำธุรกิจปลูกข้าวมากขึ้น

ตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ เป็นต้นมา การใช้น้ำจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์มากกว่าปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างฯ ประมาณปีละ ๒,๐๐๐ - ๒,๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๕๓ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดนจะแล้วเสร็จสามารถใช้งานได้ คาดว่าจะมีน้ำเสริมการปลูกพืชในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้ประมาณปีละ ๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร แต่ก็ยังจำเป็นต้องจัดหาต้นทุนเพิ่มเติมอย่างเร่งด่วน

ดังนั้น การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลำน้ำยม ซึ่งมีปัญหากรณีการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบน และคดีคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๐ ทำให้การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ไม่อาจดำเนินการได้ คณะอนุกรรมการวิสามัญ เห็นว่า ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้เสียสละเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ที่อยู่ด้านกลางน้ำและท้ายน้ำ แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องพิจารณาเรื่องหลักเกณฑ์การขอใช้ค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมคุ้มค่าที่สุดที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ต้องรักษาชุมชนเดิมไว้ มีที่ทำกินและการประกอบอาชีพที่มั่นคง ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากอาชีพเดิมที่เกี่ยวข้องกับป่า ก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการเพาะปลูก การประมง การท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำจะสามารถดำเนินการได้ ก็ต่อเมื่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้เคลื่อนย้ายไปอยู่ในที่แห่งใหม่เรียบร้อยแล้ว

บทที่ ๔ ข้อเสนอแนะ

การแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งในกลุ่มน้ำยม จำเป็นต้องมีมาตรการต่างๆ หลาย ๆ มาตรการ ประกอบกัน ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ มิเช่นนั้นแล้วจะแก้ปัญหามาไม่จบสิ้น จะยังคงเกิดภัยแล้ง และ อุทกภัย ตลอดจนแผ่นดินไหว โคลนถล่ม เป็นประจำและจะเกิดมากขึ้น ทางคณะอนุกรรมการ วิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ มีความเห็นว่า “ผลเสียหรือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการก่อสร้างเขื่อนหรือแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนถ้าได้ศึกษาเสียแต่ต้น ย่อมป้องกันและแก้ไขได้ทุกเรื่อง แม้จำเป็นต้องลงทุนสูงกว่าที่เคยปฏิบัติมาในเรื่องเดียวกัน ก็เป็นการแก้ปัญหที่ต้นเหตุ ซึ่งจะให้ผลในระยะยาวที่คุ้มค่าโดยจะมีแหล่งน้ำต้นทุนและลดความสูญเสีย จากภัยแล้งและอุทกภัยได้อย่างถาวร” จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๑. เร่งดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ และขนาดกลาง โดยเร่งด่วนที่สุด เพื่อเป็นแหล่ง เก็บกักน้ำต้นทุน หรือธนาคารน้ำ ในลุ่มน้ำยม ตามแผนที่ได้มีการศึกษาไว้

๒. เร่งดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม พลิกฟื้นคืนสภาพป่า ให้กลับคืนมา การก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เพื่อสร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ต้นน้ำ การปลูกหญ้าแฝก ในพื้นที่ต้นน้ำ และพื้นที่การเกษตรลาดชัน เพื่อลดการสูญเสียน้ำดิน และรักษาความชื้นไว้ในดิน โดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน องค์กรในท้องถิ่น หรือภาคประชาชน รวมทั้งการอนุรักษ์ไม่ให้ป่า มีสภาพเสื่อมโทรม และถูกบุกรุกมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๓. ขกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๐ พร้อมเร่งสำรวจหาตำแหน่งที่ตั้ง ที่เหมาะสมกับการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ต้นลุ่มน้ำยม พร้อมทั้งการออกแบบ จัดทำรายงาน ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของกลุ่มน้ำยม

๔. เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำยมในพื้นที่ต่าง ๆ ตามแผนกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล ที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดไว้

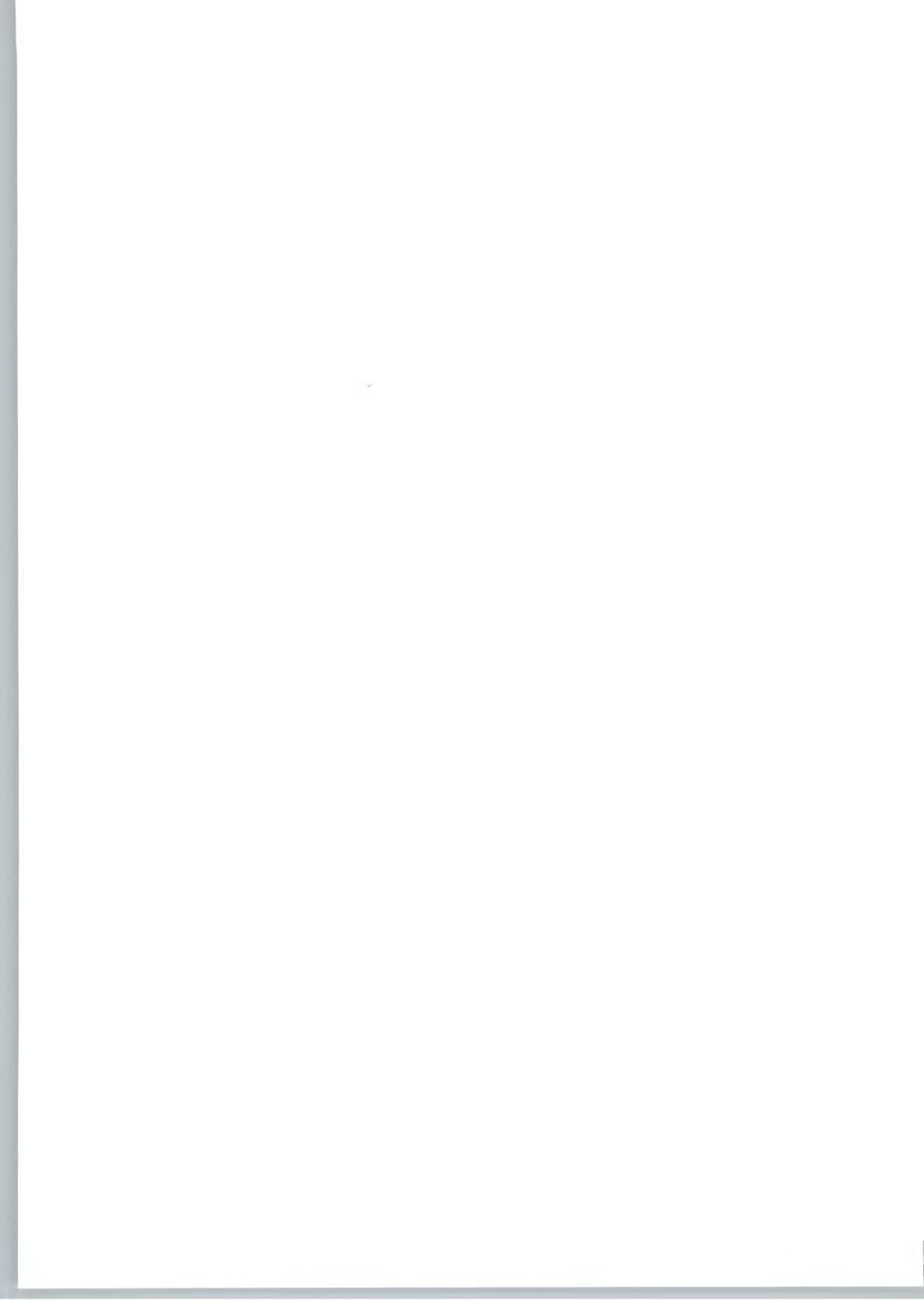
๕. เร่งดำเนินการก่อสร้างปรับปรุงคลองชักน้ำแม่น้ำยม – น่าน ผ่าน ประตูระบายน้ำหกบาท เพื่อลดยอดน้ำหลากตามศักยภาพที่สามารถดำเนินการได้ พร้อมทั้งปรับปรุงพื้นที่แก้มลิงต่าง ๆ เช่น ท่งทะเลหลวง เป็นต้น เพื่อการชะลอน้ำหลาก และสามารถเก็บน้ำบางส่วนไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง

๖. ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร ให้ดำเนินการได้ตามความ สมัครงของเกษตรกร โดยรัฐบาลต้องดำเนินการเป็นแปลงสาธิตตัวอย่างในพื้นที่นำร่อง เพื่อเป็น ต้นแบบให้กับเกษตรกรที่ต้องการเข้าร่วม

๗. จัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำขมและลุ่มน้ำสำคัญอื่นในภูมิภาค
ซึ่งจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกันระหว่างลุ่มน้ำ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๕ (๔)

ภาคผนวก

คณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาพื้นที่การเกษตร
และชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

นายชลิต แก้วจินดา
ประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ

รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ชิตพงศ์
รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง

นายดวง อันทะไชย
รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สอง

นายสุพจน์ เลียดประดม
รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สาม

นายถนอม ส่งเสริม
รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สี่

นายวิชิต พัฒนโกศัย
รองประธานคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่ห้า

นายสุรเดช จิรัฏฐิติเจริญ
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ

และที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายอนันต์ วรดิพิงศ์
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง

นางสุอำภา คชไกร
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สอง

นางสมพร จูม่น
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่สาม

นายสุพัตร วัฒนยุ
เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญฯ คนที่ห้า

นายมงคล ศรีคำแหง
โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายประวัตติ ทองสมบุรณ์
โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายโสภณ ศรีมาเหล็ก
โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายรุสดี บินหะยีสะมะแ
โฆษกคณะกรรมการวิสามัญฯ

พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

ศาสตราจารย์วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ
และประธานการศึกษาวิจัยฯ

นายพิภพ อิศรางกูร ณ อยุธยา
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการวิสามัญฯ

ดร.กระหิ้ม ศานต์ตระกูล
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายมนตรี ชนะชัยวิบูลวัฒน์
กรรมาธิการวิสามัญฯ

นายยุทธ ลิம்ப์ศิระ
กรรมาธิการวิสามัญฯ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าปลีกและการเกษตร
และชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

ดร.นรินทร์ พานิชกิจ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นางนฤมล ศิริวัฒน์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายเอียรเอก ดิยพงษ์พัฒนา
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายฉัตรชัย พรหมเลิศ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายนิสิต จันท์สมวงศ์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

นายภัทร คำพิทักษ์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญฯ

คณะอนุกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งตามลุ่มน้ำที่สำคัญ
ในคณะกรรมการวิสามัญศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาพื้นที่การเกษตร
และชุมชนที่ประสบภัยธรรมชาติ วุฒิสภา

ศาสตราจารย์วิรัตน์ พาณิชย์พงษ์
ประธานคณะอนุกรรมการวิสามัญฯ

พลเอก สุรินทร์ พิกุลทอง

รองประธานคณะอนุกรรมการวิสามัญฯ คนที่หนึ่ง รองประธานคณะอนุกรรมการวิสามัญฯ คนที่สอง

นายโสภณ ศรีมาเหล็ก

นางสุอัมภา คชไกร
อนุกรรมการวิสามัญฯ

รองศาสตราจารย์ ชัยยุทธ ชินณะราศี
อนุกรรมการวิสามัญฯ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศวัลย์ คัมภีระพันธ์
อนุกรรมการวิสามัญฯ

นายยุทธนา วานิชอังกูร
อนุกรรมการวิสามัญฯ

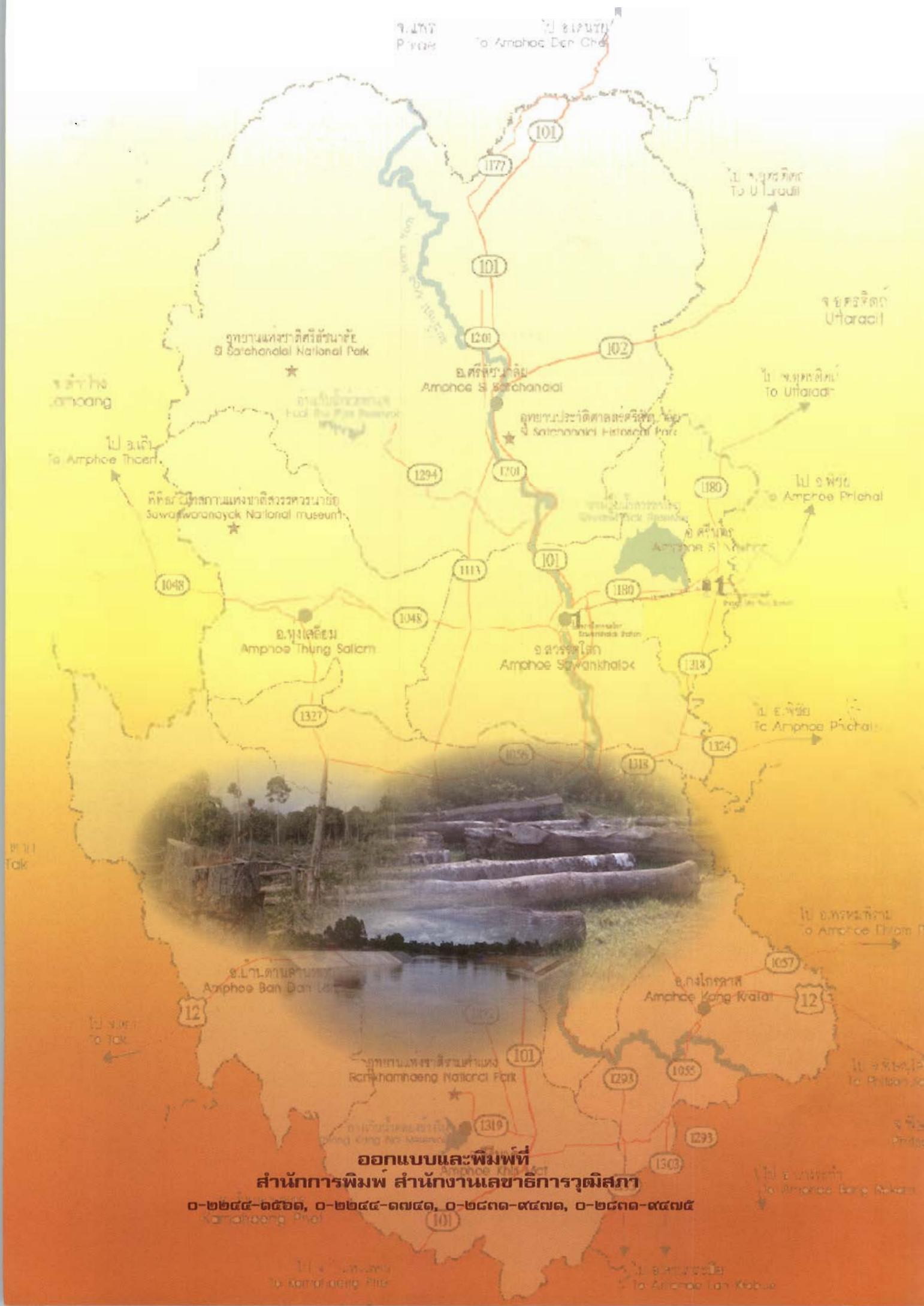
ดร. รอยล จิตรดอน
อนุกรรมการวิสามัญฯ

ดร.สฐาพร มงคลดาว
อนุกรรมการวิสามัญฯ

นายสุพัตร วัณยู
อนุกรรมการวิสามัญฯ และเลขานุการวิสามัญฯ

ออกแบบและพิมพ์ที่
สำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
 ๐-๒๒๕๕-๑๕๖๑, ๐-๒๒๕๕-๑๗๕๑, ๐-๒๕๓๑-๕๕๗๑, ๐-๒๕๓๑-๕๕๗๕
 Kamphaeng Phet

Tak

ไป Tak

ไป Kamphaeng Phet

ไป Amphoe Lan Krobue

ไป Amphoe Bang Nakhon

ไป Phitsanulok

ไป Amphoe Phichai

ไป Amphoe Phrahal

ไป U Lradit

ไป Uthairat

ไป Amphoe Thien

ไป U Lradit

ไป Uthairat

ไป Phitsanulok

ไป Phitsanulok

ไป Amphoe Den Chai

ไป U Lradit

ไป Uthairat

ไป Amphoe Phrahal

ไป Amphoe Phichai

ไป Amphoe Phrahal

ไป Amphoe Phichai

ไป Phitsanulok

ไป Phitsanulok

ไป Amphoe Bang Nakhon

ไป Amphoe Lan Krobue

อุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย
 Si Satchanalai National Park

อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
 Si Satchanalai Historical Park

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติศรีสงครามชัย
 Sawankhalok National Museum

อ.ทุ่งสาลิม
 Amphoe Thung Salim

อ.สวรรคโลก
 Amphoe Sawankhalok

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan

อ.กงไกรลาศ
 Amphoe Kong Krai

อุทยานแห่งชาติรามคำแหง
 Ramkhamhaeng National Park

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan

อ.บ้านด่านลานหอย
 Amphoe Ban Dan Lan